

**Arabikeväästä islamilaiseen syksyyn –
islamin representaatiot Syyrian sodan uutisoinnissa *Helsingin Sanomissa* vuosina
2011–2014**

Taru Rauhala

Pro gradu -tutkielma

Uskontotiede

Historian, kulttuurien ja taiteiden tutkimuksen laitos

Turun yliopisto

Huhtikuu 2015

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurien ja taiteiden tutkimuksen laitos

RAUHALA, TARU: Arabikeväästä islamilaiseen syksyyn – islamin representaatiot Syyrian sodan uutisoinnissa *Helsingin Sanomissa* vuosina 2011–2014

Pro gradu -tutkielma, 92 s.

Uskontotiede

Huhtikuu 2015

Tässä tutkimuksessa selvitetään, kuinka islamia on käsitelty *Helsingin Sanomissa* Syyrian sodan uutisoinnissa. Aineistona ovat lehden kaikki jutut keväältä 2011 kansannousun alettua lokakuuhun 2014, jolloin Yhdysvallat aloitti ilmaiskut Syyriassa. Tutkimuksessa havainnollistetaan islamin käsittelyn tyypillisiä piirteitä sekä nousevia teemoja niin koko aineistosta kuin tarkemmin pääkirjoituksista. Aineistoanalyysissä käytetään sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista metodologiaa sekä sisällönanalyysia ja Norman Fairclough'n metodologiaa kriittiseen diskurssianalyysiin.

Helsingin Sanomat on uutisoinut mittavasti Syyrian tapahtumista aivan kansannousun alusta saakka. Myös islam on ollut uutisten aiheena säännöllisesti. Islam-uutisten määrä kasvoi jokaisena vuonna verrattuna edelliseen. Islamista kertovat jutut ovat useimmiten lyhyitä uutisia. Uskonnon asiantuntijoita käytettiin vähän. Islam on useimmiten uutisessa henkilöiden tai järjestöjen määreenä. Ihmisistä kerrottiin usein kuuluivatko he sunneihin vai shiioihin ja keitä he ovat sodassa vastaan. Uskonnollinen vastakkaisuus oli hyvin vahvasti läsnä ensimmäisten vuosien islam-uutisoinnissa. Islamistien tultua mukaan sotaan uutisointi painottui entistä enemmän tähän teemaan syrjäyttäen muut. Aiheeseen linkittyivät myös länsimaiset ja suomalaiset taistelijat, joista kirjoitettiin laajasti ja monipuolisesti.

Pääkirjoituksissa tulokset olivat varsin erilaiset verrattuna muusta lehdestä saatuihin tuloksiin. Pääkirjoituksia julkaistiin suhteellisen vähän ja aiheen käsittely pyöri enimmäkseen kansainvälisissä suhteissa ja politiikassa kuin itse sodassa, tai edes Syyriassa. Toiseksi islamista ei kirjoitettu juuri lainkaan. Uskonto vaikutti olevan taustalla, mutta sitä ei pidetty kirjoitusten perusteella varsinaisena aiheena Syyrian sodan käsittelyssä. Useimmiten islam, ja sen eri suuntaukset mainittiin käsiteltäessä yleisesti Lähi-itää tai osana islamisteja. Sitä vastoin huoli islamistien levittäytymisestä ja osallisuudesta sotaan näkyi useassa pääkirjoituksessa.

Tutkimustulokset vahvistavat sekularisaation ja uskonnon mediatisaation olemassaoloa. Media on tärkeä tiedonvälityskanava myös uskonnollisissa asioissa. Mediatisaation myötä uskonnolliset organisaatiot eivät pysty itse päättämään niistä muodostuvaan julkisuuskuvaan tai pysty aina toimimaan oman asiansa asiantuntijana. Asiantuntijana esiintyy useimmin Lähi-idän ja historian tuntija tai terrorismitutkija ja Suojelupoliisin edustaja, mikä liittyy myös toiseen johtopäätökseen eli islamin hallintaan ja turvallistamiseen. Hallinta ja turvallistaminen näkyvät erityisesti pääkirjoituksissa ja liittyy islamin sijasta islamismiin. Islamisteista kirjoitettaessa pyrittiin usein ratkaisukeskeisyyteen sekä ennaltaehkäisyyn.

Asiasanat: islam, Syyrian sota, jihád, uskonnon ja median suhde, islam uutisena, sekularisaatio, mediatisaatio, islamin hallinta ja turvallistaminen.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aiheen valinnasta	1
1.2	Aiheen rajaus	1
1.3	Aineiston valinta ja koonti	2
1.4	Teoreettinen viitekehys	3
1.4.1	Tutkimusongelma ja -kysymykset	3
1.4.2	Keskeiset käsitteet	3
1.4.3	Aikaisempi tutkimus	8
1.5	Lähdekritiikki ja tutkimuksen ongelmat	10
2	Syyrian sota ja islamismi	11
2.1	Syyrian ja Levantin historia	11
2.2	Kansannousun syyt ja taustat	14
2.3	Arabinationalismista islamismiin	15
2.4	Kansannoususta islamismiin: vaiheet keväästä 2011 syksyyn 2014	18
2.4.1	Tapahtumat vuonna 2011	18
2.4.2	Tapahtumat vuonna 2012	18
2.4.3	Tapahtumat vuonna 2013	19
2.4.4	Tapahtumat vuonna 2014	20
2.5	Epävakaas jatkuu?	21
3	Syyrian sodan osapuolet	23
3.1	Jakautunut Syyria	23
3.2	Hallitus	26
3.2.1	Baath-puolue	26
3.2.2	Alaviitit	28
3.3	Oppositio	29
3.4	Jihadistit	30
3.4.1	Jihadistien alkuperä ja toiminta Syyriassa	30
3.4.2	Jabhat al-Nusra	32
3.4.3	Isis	32

3.5 Muut osapuolet	33
3.5.1 Kurdit	33
3.5.2 Kristityt	34
3.6 Ulkopuoliset tahot	35
3.7 Ulkomaiset taistelijat	37
4 Tutkimusmenetelmät	38
4.1 Määrällinen ja laadullinen tutkimusmenetelmä	38
4.2 Syväluke ja sisällönanalyysi	39
4.3 Fairclough'n metodi kriittiseen diskurssianalyysiin.....	41
4.3.1 Tekstuaalinen ulottuvuus	41
4.3.2 Diskurssianalyysi	42
4.3.3 Sosiaalinen ulottuvuus	43
5 Syyrian sodan islam-utisointi.....	44
5.1 Syyrian sodasta julkaistujen islam-utisten piirteitä	44
5.2 Islam Syyrian sodan uutisaiheena	48
5.2.1 Islamin paikantuminen uutisissa.....	48
5.2.2 Vastakkainasettelusta pessimismiin.....	50
5.3 Teemat ja painotukset.....	56
5.3.1 Vaihtuvat ja vuorottelevat teemat	56
5.3.2 Uskonnollinen vastakkaisuus ja yhteiselo	57
5.3.3 Islamistit.....	61
5.3.4 Länsimaiset ja suomalaiset taistelijat.....	67
5.4 Syyria ja islam <i>Helsingin Sanomien</i> pääkirjoituksissa.....	71
6 Lopuksi	78
6.1 Johtopäätökset	78
6.2 Tulosten käyttö ja hyöty	81
6.3 Tulosten arviointi ja luotettavuus	82
6.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	82
Lähteet.....	83

1 Johdanto

1.1 Aiheen valinnasta

Tutkimukseni käsittelee Syyrian sodan islam- uutisointia *Helsingin Sanomissa*. Tämän tutkimuksen myötä halusin saada selville ja tuoda näkyväksi sen, kuinka ja millä tavoilla islam esitetään Suomen suurimmassa päivälehdessä¹ kun kyseessä on rajattu aihealue, sota. Aihe on merkittävä ajankohtaisuutensa ja tärkeytensä vuoksi. Islamin ja median suhdetta on tutkittu paljon viime aikoina, mutta ei aiemmin sotauutisoinnin kannalta.

Päädyin aiheeseen huomattuani kuinka yksipuolista Syyrian sodan uutisointi on ollut suomalaisessa mediassa. Uskontotieteen opiskelijana sekä uskonnon ja median suhteista kiinnostuneena huomasin, että uskonnollisten uutisten taustoittaminen on ollut vajavaista ja yleistyksiä on esiintynyt. Sodan uskonnolliset taustat esitetään usein kuin annettuihin. Syyrian sotaa käsittelevissä uutisissa vilisevät alaviittiset Assadin joukot, sunnitaitelijat sekä kurdijoukot. Samalla niillä usein selitetään koko Lähi-idän karttaa ja liittoutumia. Kun taustoja ja faktoja on katsottu tarpeen esittää, ne ovat yleensä sodan osapuolten uskonnot tai etniset taustat muutamassa lauseessa. Suuremman huomion ovat saaneet eri puolia tukevat suurvallat ja pakolaiset kuin varsinaiset osapuolet sodassa. Mielenkiintoista on ollut myös seurata, kuinka osana arabikevättä alkanut kansannousu muuttui vähitellen koko maan kattavaksi sisällissodaksi ja siitä vielä uskonsodaksi. Siitä sain idean myös koko työn otsikoksi.

Uskontotieteellisessä tutkimuskentässä tutkimukseni sijoittuu uskontohistorian ja -sosiologian aloille. Uskonnon mukanaolo yhteiskunnallisessa elämässä ja politiikassa eli osana vallankäyttöä tekee siitä sosiologisen tutkimuskohteen. Uskontohistoria tulee monipuolisesti esille teoriaosuudessa.

1.2 Aiheen rajaus

Tutkimukseni aiheen rajat selviävät jo otsikosta. Aineiston olen koonnut *Helsingin Sanomien* kirjoituksista maaliskuusta 2011 syyskuun loppuun 2014 väliseltä ajalta. Aikarajaus kattaa koko Syyrian kansannousun ja sisällissodan. Tutkimuksen

---

¹ Lehden levikki vuonna 2013 oli noin 350000 kappaletta (MediaAuditFinland 2014).

päätyminen syyskuun loppuun vuonna 2014 johtuu sodan muuttumisesta kansainväliseksi, tällöin Yhdysvallat aloitti ilmaiskut islamistijärjestö Isisiä vastaan. Samaa aikarajasta noudatan myös teoriaosuudessa pienin poikkeuksin. Jotkut teemat kaipaavat taustoitusta kauempaa historiasta ja vastaavasti joidenkin asioiden kokonaiskuvien saaminen on vaatinut hieman odottamista. Pääsääntöisesti olen kuitenkin pyrkinyt tuottamaan tutkimukseeni juuri annetun aikarajan mukaisen kuvan Syyrian sodasta.

Työni aloitan kirjoittamalla Syyrian alueen historiasta, kansannousun syistä ja taustoista sekä sodan vaiheista. Lyhyet analyysit saavat sodan eri osapuolet, ulkopuoliset tahot ja ulkomaiset taistelijat. Aineiston käsittelyn aloitan viidennessä luvussa. Tarkastelen erityisesti uutisoinnin muutosta eri teemojen kautta. Näitä teemoja ovat *uskonnollinen yhteiselo ja vastakkaisuus, islamistit sekä länsimaisten ja suomalaisten taistelijoiden osallisuus Syyrian sotaan*. Aineistossa välittyy suurena teemana kansannousun muuttuminen sisällissodan kautta uskonsodaksi ja lopulta kansainväliseksi selkkaukseksi.

1.3 Aineiston valinta ja koonti

Tutkimukseni aineisto koostuu *Helsingin Sanomissa* julkaistuista Syyriaa koskevista islam-uutisista alkaen maaliskuusta 2011 päättyen lokakuuhun 2014. Alkuun laskin kaikki Syyria-uutiset ja suhteutin niihin islamia käsittelevät jutut saadakseni käsityksen jälkimmäisten määrästä ja vuosittaisesta muutoksesta. Tarkemmin tutkin islamia käsittelevien juttujen sisältöä ja teemoja. Aineistossa on mukana kaikki *Helsingin Sanomissa* julkaistut Syyria-uutiset ja jutut pois lukien mielipidekirjoitukset. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lehden tapa kirjoittaa islamista sotauutisoinnissa, joten lukijoiden ääntä ei mielestäni ollut tarpeen huomioida. Koko islam-aineiston lisäksi tutkin erillisenä aineistona aikarajauksen puitteissa julkaistut pääkirjoitukset etsien niistä islamia ja Syyrian sodan käsittelyn piirteitä ja muutosta.

Islam tarkoittaa tässä tutkimuksessa uskonnon kuvausta, motivaatiota ja ihmisiä. Islam-uutinen on esimerkiksi sellainen, jossa kerrotaan muslimeista tai kuvataan shiiojen ja sunnien eroja. Islam-uutinen on myös juttu iskusta, jonka on toteuttanut jihadistit. Oikeastaan on helpompi kategorisoida islam-uutinen siten, mitä se ei tässä tutkimuksessa ole. Islam-uutiseksi en ole ottanut mukaan juttuja, joissa islam ei ole niin sanotusti ollut aktiivinen. Tällaisia ovat esimerkiksi ne jutut, joissa islam tulee esiin ajan tai paikan määreenä (esimerkiksi Ramadan, perjantairukous, moskeija). Jollei näissä jutuissa islam

ole muutoin tullut esiin, ne eivät ole olleet islam-uutisia, vaan ainoastaan Syyria-uutisia ja tällöin osana vertailuaineistoa.

1.4 Teoreettinen viitekehys

1.4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimusongelmani on selvittää, miten islam näkyy *Helsingin Sanomissa* Syyrian sotaa käsittelevissä uutisissa. Tarkemmin pyrin selvittämään millaista islam-uutisointi on, mitä sävyjä se mahdollisesti saa sekä millaisia teemoja jutuista nousee. Kaiken aikaa selvitän myös neljän vuoden aikana tapahtuvaa ajallista muutosta sekä mahdollisia syitä sille. Lisäksi yhteiskunnallisen ja sosiaalisen ulottuvuuden tutkimukseen tuo pääkirjoitusten ja kommentaarien tarkempi tutkimus. Kysymysmuotoon puettuna tutkin siis:

- Millaisia piirteitä islam-uutisista voi kvantitatiivisen metodin avulla selvittää?
- Miten islamia käsitellään *Helsingin Sanomien* uskontoaiheisissa Syyria-uutisissa?
- Millaisin teemoin islam tulee *Helsingin Sanomien* Syyria-uutisoinnissa esiin?
- Miten islamia käsitellään *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksissa?

1.4.2 Keskeiset käsitteet

Tutkimukseni keskeisiä käsitteitä ovat uskonnon (erityisesti islamin) ja median suhde, metonymiat, sekularisaatio ja mediatisaatio sekä islamin hallinta ja turvallistaminen. Uskonnon ja median suhdetta selventävät hyvin sekularisaation ja uskonnon mediatisaation teoriat. Islamin hallinnan ja turvallistamisen diskurssi on yksi tapa, jolla uskonnon mediatisaatio on toteutunut.

Teemu Taira kirjoittaa artikkelissaan uskonnontutkimuksen ”laajentumisesta”. Hänen mukaansa uskonto tulisi ymmärtää ”tyhjänä merkitsijänä” eli että se ei itsessään ole mitään eikä sitä ilman kontekstia voi määritellä. Uskonto ja uskonnollisuus ovat historiallisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti konstruoitu ja siten neuvoteltavissa eri tilanteisiin

ja tutkimuksiin. (Taira 2013, 26). Näin ollen myös uskonnontutkimuksessa suunta olisi käännettävä pois maailmanuskonnoista ja suunnattava uskonnollisiin traditioihin. Siten tutkimuksissa tulisi huomioiduiksi myös valtauskontojen ulkopuoliset pienet liikkeet. (Taira 2013, 41). Pienten liikkeiden lisäksi tutkimusaineistosta nousisivat esiin myös esimerkiksi pyhän kategoriat.

Tairan mukaan uskonnon ja siihen verrattavissa olevien kategorioiden käyttöä voi ja pitää tutkia osana mitä tahansa diskursiivista kontekstia. Diskursiivisilla konteksteilla hän tarkoittaa jokapäiväistä elämää, julkisia instituutioita kuten koulua, terveydenhoitoa ja lakia sekä mediaa ja politiikkaa. Aineistosta voidaan selvittää sekä uskonnon kirjaimellista että metaforista tulkintatapaa. (Taira 2013, 40).

Kim Knott, Elizabeth Poole ja Teemu Taira tekivät vertailevan tutkimuksen uskonnon näkyvyydestä Ison-Britannian sanomalehdissä ja televisiokanavilla. Tulosten mukaan erityisesti islam kategorisoituu mediassa tiettyihin lokeroihin. Uutisointi oli myös pääasiassa negatiivista ja ennakkoluuloista. Kategorioita oli viisi ja vain yksi niistä voidaan katsoa positiiviseksi. Kaksi ensimmäistä käsittelee pääasiassa islamia Ison-Britannian ulkopuolella terrorismi ja konfliktien muodossa. Kotimaiset aiheet käsittelevät nekin ekstremismia ja kulttuuristen arvojen uhkaa. Vain maahanmuutto-, syrjintä- ja yhteisöaiheet sisälsivät positiivista ja rakentavaa keskustelua pessimismin ohella. (Knott & al. 2013, 79–90). Tulokset paljastavat ne raamit, joiden sisälle islam asetetaan, osin varmasti tiedostamattakin. Tutkimuksen mukaan uutinen kuin uutinen aiheesta riippumatta oli löydettävissä jostain viidestä kategoriasta. Samaa ilmiötä on havaittavissa myös Suomessa ja muissa länsimaissa.

Hokka ja kumppanit kirjoittavat median tuottamasta uskonnollisesta maisemasta. Sillä he tarkoittavat uskonnollisten uutisten aiheita ja konteksteja eri medioissa (ko. artikkeleissa ainoastaan sanomalehdissä) sekä kuinka ne tuottavat lukijoille käsitystä uskonnoista niin Suomessa kuin muualla maailmassa. Heidän tulostensa mukaan maisemaan vaikuttavat journalistiset käytännöt, lehtien osastojako sekä ilmestymisalue. Yleistäen voidaan sanoa, että valtakunnallisissa lehdissä korostuvat ulkomaan uutiset ja maakuntalehdissä paikallisuutiset sekä oman alueen valtauskonnon ja seurakuntien toiminta. Toiseksi maisema jakaantuu meihin ja muihin. Ulkomaan uutiset (Suomessa) käsittelevät eniten islamia ja kotimaan uutiset kristinuskoa. Kolmanneksi nämä kaksi eri maisemaa eivät kohtaa tai kommunikoi millään tavoin, vaan uutiset jäävät erillisiksi. Uskonnollisen maisemaan kuuluvat erilaiset kokonaisuudet ovat symbolisia, visuaalisia ja tekstuaalisia

merkitysverkkoja, joiden avulla ympäröivää maailmaa hahmotetaan. Median tuottamassa maailmassa tietyt ryhmät sidotaan paikallisesti yhteen, mutta samanaikaisesti ne luovat niille hyvin tiukat rajat. Samat uskonnot liitetään toistuvasti tiettyihin paikkoihin, tiettyihin poliittisiin tapahtumiin ja tiettyihin ihmisryhmiin. (Hokka & al. 2013, 7.)

Kulttuurintutkija Sara Ahmed on tutkinut metonymioita eli nimityksenvaihdoksia. Ne tarkoittavat tiedostamatonta argumenttia syy-seuraussuhteesta. Ensimmäiseen käsitteeseen viitataan nimeämällä toinen käsite. Yksi hyvin tunnettu esimerkki tällaisesta on käsitepari muslimi/islam ja terrorismi. Metonymia syntyy silloinkin, kun käsitteet on pyritty erottamaan toisistaan. Seuraavat kuvitteelliset lauseet osoittavat metonymian jälkimmäisen väitteen: *”Tämä ei ole sota islamia vastaan”* ja *”Ovatko kaikki terroristit islamisteja”*. Lauseet tekevät sen oletuksen, että lukijat automaattisesti olettavat islamin liittyvän terrorismiin ja muslimien olevan terroristeja. Tekstin tasolla uutinen saattaa purkaa oletuksia, mutta otsikko on jo saattanut vaikuttaa lukijaan. Terrorismin ja islamin esiintyminen jatkuvasti yhdessä vahvistaa niiden kytköstä, ja yhteenkuuluvuus alkaa vaikuttaa itsestään selvältä. Ulkopuolelle jää islamin monimuotoisuus ja ennen kaikkea valtavirran maltillisuus.² (Ahmed 2004.)

Sekularisaatioteorialla on tyypillisesti tarkoitettu länsimaisten yhteiskuntien kehitystä. Teorian mukaan elintason nousu ja tieteen kehitys tekivät ihmisten ajattelutavoista ja maailmankuvasta rationaalisempia. Samaan aikaan tiede ja teknologia loivat ihmisille sellaisen turvallisuuden tunteen, ettei jumalaa tai muuta yliluonnollista enää tarvittu kaiken perustaksi ja turvaksi. Sekularisaatioteoriaan sisältyy myös individualismin idea. Ihminen ei tarvitse perinteistä yhteisöä ympärilleen, mikä heikentää myös seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien tarvetta. Näin ollen uskonnon tarve heikkenee väistämättä. Kriitikot ovat tosin huomauttaneet, että vaikka kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen määrä vähenee, ei itse uskonnollisuus ole välttämättä katoamassa. Enemminkin näyttäisi siltä, että uskonnollisuus muuttaa muotoaan. Tämä näkyy esimerkiksi uusien uskonnollisten liikkeiden synnyssä sekä erilaisissa henkisyiden muodoissa. Joka tapauksessa näyttää siltä, että uskonto on siirtynyt institutionaalisesta yksityisen alueelle sekä vain yhdeksi elämänalueeksi muiden joukossa. (Rahkonen 2007, 11.)

Mediatisaatio on prosessi, jossa sosiaalinen tai kulttuurinen aktiviteetti ottaa media-muodon. Uskonto on saanut viimeisten kymmenien vuosien aikana yhä suurempaa julkista näkyvyyttä, eikä vähiten median kiinnostuksen vuoksi. Näkyvyys ei kuitenkaan

---

² Eri näkökulmasta aiheeseen kirjoittavat Fairclough 1992, 75–77 ja Richardson 2007, 17–18.

ainakaan Pohjoismaissa ole tarkoittanut lisääntyntä kuulumista uskonnollisiin yhteisöihin, päinvastoin. Uskonnon mediatisaatio on kaksisuuntaista: ensiksi siihen liittyy median kiinnostus ja toisaalta institutionaalisen uskonnollisuuden väheneminen. Tähän liittyy oleellisesti myös sekularisaation teoria, jonka mukaan edellisen lisäksi kirkot esiintyvät useasti sekulaarissa kontekstissa ja individualismi nousee, muuallakin kuin uskonnon alueella. Uskonnollinen mediatisaatio on kehitetty länsimaisen ja erityisesti pohjoismaisen yhteiskunnallisen ja uskonnollisen tilanteen pohjalta. (Hjarvard 2012, 21–26.)

Mediatisaatio edellyttää, että valtamedia ei ole tunnustuksellista, yleisöllä on vähäinen kiinnittyminen uskonnollisiin instituutioihin, yhteiskunnassa on olemassa selkeästi tunnistettava uskonnollinen instituutio, kuten luterilainen kirkko ja yhteiskunnassa vallitsee korkea sekularisaation taso. Uskonnon mediatisaatio pitää sisällään kolme median roolia: 1. Media on tärkeä tiedonvälitys ja -saantikanava. Uskontoon liittyvää tietoa ei hankita enää kirkolta itseltään. 2. Media toimii kielenä ja trendien luojana, se luo uudenlaisen alustan ihmisille toteuttaa uskonnollisuuttaan ja itseään. 3. Media on ottanut aiemmin institutionaalisen uskonnon alueelle kuuluneita tehtäviä, kuten ihmisten moraalisen ohjaamisen, lohduttamisen ja kriiseissä auttamisen. (Hjarvard 2012, 26–39.) Kun ajatellaan Suomea, uskonnon mediatisaatio vaikuttaa toteutuvan ainakin pääpiirteisesti.

Journalismi Pohjoismaissa on kehittynyt melko itsenäiseksi instituutioksi. Tämän johdosta mediat pyrkivät pitämään kaikenlaiset organisaatiot, niin poliittiset kuin uskonnolliset, hyvän mitan päässä itsestään, jotta niiden sekulaarius säilyisi. Valtaosa medioista pitää itseään sekulaareina toimijoina, joilla ei ole mitään intressiä kohdella yhtä uskonnollista liikettä tai asiaa tärkeämpänä kuin toista. Se, mistä uutisoidaan, ei usein ole uskonnollisen liikkeen päätettävissä. Asian on ensin ylitettävä uutiskynnys. Jotta uskonnollinen organisaatio voisi toimia uutisen asiantuntijana tai lähteenä, tämän on osoitettava toimittajan silmissä luotettavaksi lähteeksi ja tarjottava relevantteja mielipiteitä. Pointti on uutismaisessa tiedonvälityksessä ja kriittisyydessä. Uskonnolliselle toimijalle tai organisaatiolle annetaan ääni, mutta se istutetaan poliittiseen ja yhteiskunnalliseen kehukseen. Arvot ovat sekulaariudessa. (Hjarvard 2012, 32, 40.)

Islamin hallinnasta ja turvallistamisesta ovat kirjoittaneet Tuomas Martikainen ja Marja Tiilikainen. Keskustelussa on vaikutteita eurooppalaisesta islam-diskurssista, jota tuottavat media, poliitikot, yhteisöt ja kansalaiset. Taustalla on huoli muslimien integroitumisesta asuinmaahan, jonka puutteesta monet sosiaaliset ja yhteiskunnalliset ongelmat

kumpuavat. Myös terrori-iskut ja väkivaltaisuus vaikuttavat suuresti. Erityisesti suomalaisessa keskustelussa huolella on kaksi puolta: ensinnäkin yhteiskunnallinen eriytyminen uhkaa kansallista eheyttä ja toisaalta väkivalta ja terrorismi uhkaavat kansallista turvallisuutta. Huolia yhdistää se, että vaikka toisaalta islam ja islamilaiset yhteisöt ovat kenties ongelmien taustalla, ne saattavat myös olla ratkaisu niihin. (Martikainen & Tiilikainen 2013, 10–11.) Kaksoishuolen ongelman ratkaisemiseksi on etsitty yhteistä arvopohjaa ja käytäntöjä, jotka takaisivat yhteiskuntarauhan. Yksi keskeisimmistä vaatimuksista on maltillisen islamin tarve fundamentalistisen islamin vastapainoksi. (Martikainen 2013, 265.) Kysymys herää suomalaisen keskustelun kohdalla siinä, mitä on kansallinen eheys ja mikä sitä ylläpitää ja luo. Voidaanko Suomessa puhua edes kansallisvaltiosta, kun väestö koostuu useista kielivähemmistöistä ja etnisistä taustoista, alkuperäiskansoista puhumattakaan?

Turvallistamisella Martikainen ja Tiilikainen tarkoittavat kylmän sodan jälkeisen ajan laajempaa turvallisuuskäsitystä. Kansallinen turvallistaminen ei tarkoita pelkästään sotilaallista kyvykkyyttä vastata hyökkäykseen, vaan myös yhteiskunnallista prosessia, jossa sen vakaus on yksi keskeisistä turvallisuuskäsitteistä. Turvallistaminen liittyy siis näin ollen uhkien ja riskien määrittelemiseen ja niiden hallintaan. Turvallistamisen nimissä ”uhkat” voivat olla lähes mitä vain ilmastonmuutoksesta uskonnolliseen radikalisoitumiseen. Uskonto ei kuitenkaan perinteisesti ole kuulunut hallinnan ja turvallistamisen tutkimuksen keskeisiin aiheisiin, mutta se on tullut vähitellen näkyvämmäksi. Kansainväliseen keskusteluun ja poliittiseen päätöksentekoon ovat vaikuttaneet erinäiset tapahtumat, kuten New Yorkin (2001), Madridin (2004) ja Lontoon (2005) terrori-iskut, Tanskan *Jyllands-Posten* -lehden pilapiirrokskohtaus (2005) sekä viimeisimpänä Norjan (2011) terrori-isku. (Martikainen & Tiilikainen 2013, 14–18.)

Terrorismi on Suomessa verrattain uusi käsite. 1990-luvulla terrorismista ei juuri edes puhuttu, mutta 2000-luvun alusta lähtien se on näkynyt sanomalehdissä, valtionhallinnon asiakirjoissa sekä eduskuntakeskustelussa. Terrorismin uhkaa pidetään silti edelleen pienenä Suomessa. Terrorismin torjunnan kehitys on edennyt rinnakkain kansainvälisen terrorismin torjunnan ja uhka-arvioiden mukana. ”Uusi” terrorismin aika alkoi New Yorkin iskuista vuonna 2001. Erityisesti yhteistyön sekä terrorismin vastaisen lainsäädännön kehittäminen ja yhdenmukaistamisen merkitys korostui kansainvälisessä politiikassa. Myös ennaltaehkäisyn tärkeyttä painotettiin. Suomessa kehitys on kulkenut samaa tahtia EU:n kanssa. Esimerkiksi rikoslakia täydennettiin vuonna 2003 erillisellä luvulla 34a terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista. Vuonna 2008 sitä täyden-

nettiin kriminalisoimalla vielä terrorismirikokseen yllyttäminen, koulutus ja värvääminen. Terrorismintorjunta Suomessa kuuluu ensisijaisesti sisäministeriön ja poliisin toimialaan. Viimeaikainen kehitys on vaikuttanut erityisesti Suojelupoliisin toimintaan: vuonna 2004 terrorismin torjunta siirrettiin omaan yksikköön. (Archer & Malkki 2013, 79–81, 93–94.)

1.4.3 Aikaisempi tutkimus

Uskonnon ja median suhdetta sekä islamin käsittelyä mediassa on tutkittu paljon ja monipuolisesti. Oma tutkimukseni tukeutuu niihin, mutta eroaa niistä kuitenkin siinä, että tutkin islamia rajatussa aiheessa, nimittäin sotautisoinnissa. Esittelen tässä muutamia suomalaisia ja Pohjoismaisia tutkimuksia, joissa on käsitelty uskonnoista erityisesti islamia mediassa sekä uusimpia Syyria-aiheisia tutkimuksia.³

Kati Niemelä on tutkinut uskonnollisuutta pohjoismaisessa lehdistössä vuosina 1988, 1998 ja 2008. Tarkastelun kohteena ovat uskonnon näkyvyys, uskonnon roolin muuttuminen ja uskonnollisuuden väliset erot ja yhtäläisyydet Pohjoismaiden välillä. Tutkimusryhmän saamien tulosten mukaan aiheet ja uutisoidut uskonnot ovat entistä monimuotoisempia ja ne ovat vahvistaneet asemiaan lehdissä samaan aikaan kun perinteinen uskonnollisuus ja luterilaisen kirkon asema heikkenee. Sanomalehdissä ilmiö esiintyy korostuneempana kuin muussa yhteiskunnassa, esimerkiksi uskonnollisten yhteisöjen jäsenmäärissä. Mediasta onkin tullut ihmisille yhä tärkeämpi tiedonvälityskanava uskonnoista ja uskonnollisuudesta. Samaan aikaan uskonnollinen monimuotoisuus lisääntyy. Yleisesti aineistosta näkyi, että islam-uutisointi kasvoi Pohjoismaissa tutkimuksen aikana. Näkyvyys sanomalehdissä on kuitenkin kasvanut voimakkaammin kuin muslimien määrä Pohjoismaissa. (Niemelä 2013, 53–54, 61, 63.)

Juho Rahkonen tutki vuonna 2006 tammikuusta huhtikuuhun viittä suomalaista sanomalehteä (*Aamulehti, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Kaleva* ja *Keskisuomalainen*) etsien niistä kaikki kirkkoa ja uskonnollisuutta käsittelevät artikkelit. Tutkimuksesta tuli esille, että suurin osa kirkkoa koskevista jutuista on myönteisiä ja sekulaareja, aihetta käsitellään kohteliaan välinpitämättömästi. Rahkonen tulee lopulta siihen tulokseen, että valtamedian suhde kristinuskoon ja kristillisiin asioihin on myönteinen ja kunnioittava,

---

³ Ulkomaaisista uskonnon ja median suhdetta käsittelevistä tutkimuksista kannattaa tutustua esimerkiksi Marta Axnerin (2013) *Public Religions in Swedish Media. A Study of Religious Actors on Three Newspaper Debate Pages 2001–2011*, sekä Kim Knottin, Elizabeth Poolen ja Teemu Tairan (2013) teos *Media Portrayals of Religion and the Secular Sacred. Representation and Change*.

joskin etäinen. Kyseenalaistavat ja uskonnon asemaa horjuttamaan pyrkivät jutut olivat aineistossa harvassa. Toisin sanoen, media tukee ja vahvistaa toiminnallaan traditioita, erityisesti kirkollisten juhlapyhien aikana. Tutkimuksessaan Rahkonen haastaa näkemys siitä, että media käsittelee uskontoa kriittisesti, jopa negatiivisesti. Näkemys johtuu liberalistisesta käsityksestä, jonka mukaan sekulaari journalismi ja uskontojen edustamat arvot ovat periaatteellisessa ristiriidassa keskenään. (Rahkonen 2007, 3-4, 12-13, 27-28, 36.)

Teemu Taira on tutkinut islamin käsittelyä *Helsingin Sanomien* pää- ja mielipidekirjoituksissa vuosina 1946-1994. Hänen mukaansa islam tuli näkyväksi osaksi suomalaista yhteiskuntaa vasta 1990-luvulla alkaneen voimakkaamman maahanmuuton myötä, silloin myös aiheen varsinainen käsittely mielipidekirjoittelussa alkoi. Ennen 1960-lukua islamin, tai silloin muhamettilaisuuden, käsittely oli vähäistä. Vasta 1970-luvun puolivälistä eteenpäin islamista aletaan kirjoittaa itsenäisenä vaikuttimena, joka ei suoraan kytkeydy suurvaltapolitiikkaan ja aikaisempaan arabinationalismiin. Islamin nousu paikantuu myös Iranin islamilaiseen vallankumoukseen vuonna 1979. Samaan aikaan kun kirjoituksissa alleviivattiin vallankumouksen vastenmielisiä ja käsittämätöntä luonnetta, alettiin myös puhua tarpeesta kunnioittaa ”islamia sinänsä”. 1980-luvulta eteenpäin islam ei enää rajoitu kirjoituksissa tietyille alueille, vaan sen oletetaan leviävän ylikansallisesti. Islamin myös ymmärretään kattavan erilaisia ryhmiä ja valtioita. 1990-luvulta lähtien islam alkaa koskettaa myös suomalaisia Somalian sisällissotaa ja Jugoslavian konfliktia pakenevien muslimien muodossa. Kirjoittelun sävy vaihtelee, ja se yhdistyy usein politiikkaan ja talouteen. Kaukainen ja käsittämätön on vähitellen tullut lähelle, vaikka on silti osittain käsittämätön. (Taira 2008.)

Jenni Hokan, Katja Valaskiven, Johanna Sumialan ja Suvi Laakson tutkimuksessa, jonka otoksessa olivat *Helsingin Sanomat*, *Ilkka*, *Kaleva* ja *Karjalainen*, islamin osuus lehtien uskonnollisesta aineistosta oli keskimäärin kolmannes. Islam esiintyy suomalaisissa sanomalehdissä varsin yksipuolisesti. Islamia käsittelevistä uutisista noin neljännes kertoi sisäpoliittisesta konfliktista. Kun mukaan lasketaan terrorismi ja ulkopoliittiset konfliktit saadaan yli puolet kaikista lehtien islamuutisista. Taustoittamattomana uutisena islamin jatkuva kytkeminen konflikteihin, sotiin ja terrorismiin luovat lukijoille tiedostamatonta mielikuvaa uskonnon väkivaltaisuudesta ja sotaisuudesta. Kaikista ryhmän tutkimista teemoista monikulttuurisuus oli yleisin aihe Suomeen liittyvässä islamuutisoinnissa. Jutut Suomessa käsitelivät muun muassa maahanmuuttopolitiikkaa, uskonnon harjoittamista sekä uskonnollisuuden toteuttamisen ja maallistuneen yhteiskunnan

välisiä haasteita. Koska islamin käsittely jakaantuu suomalaisessa mediassa näin karkeasti kahtia Suomessa asuvien muslimien kulttuurille ja ulkomailla tapahtuvien konfliktien välille on hankala luoda yhtenäistä uskonnollista maisemaa. (Hokka & al. 2013, 14–16.)

Useissa tutkimuksissa on selvitetty juuri islam-uutisoinnin sävyjä. Tommi Sarlin tutki pro gradu -työssään keväällä 1995 *Helsingin Sanomien*, *Iltä-Sanomien* ja *Hufvudstadsbladetin* Suomen muslimeja käsitteleviä juttuja. Sarlin huomasi, että erityisesti somalit liitettiin usein erilaisiin ongelmiin, kuten rikollisuuteen, sosiaalisiin ongelmiin ja sopeutumisvaikeuksiin valtaväestön kanssa. (Sarlin 1999, 128–140.) Samantapaisia tuloksia on saatu myös Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä käynnissä olevassa tutkimuksessa, jossa on selvitetty rasismin ja etnisen syrjinnän esiintymistä suomalaisissa joukkoviestimissä (Ks. lisää: Maasilta, Rahkonen & Raittila 2008).

Syyrian sodasta on ilmestynyt jo muutama lyhyempi tutkimus. Maanpuolustuskorkeakoulu on julkaissut Alan Salehzadehin kirjoittaman tutkimuksen *Syyrian sisällissota: syyt ja taustatekijöitä* (2013). Suomen Lähi-idän instituutin johtaja Ari Kerkkänen on julkaissut useita teoksia ja artikkeleita liittyen Syyriaan ja muihin arabimaihin (Ks. esim. *Lukemista Levantista: suomalaisten tutkijoiden kirjoituksia Lähi-idästä*). Radikalisoitumista ja poliittista väkivaltaa tutkiva ICSR julkaisee Syyriaan ja erityisesti jihadisteihin liittyviä artikkeleita (URL: <http://icsr.info/>). Näiden lisäksi *Ulkopolitiikka*-lehti on julkaissut useita artikkeleita monesta eri näkökannasta liittyen Syyrian sotaan. The Ulkopolitist -verkkojulkaisu on keskittynyt enemmän islamismiin.

1.5 Lähdekritiikki ja tutkimuksen ongelmat

Lähdekritiikin olen ottanut huomioon lukemalla monipuolisesti aiheesta tehtyjä tutkimuksia sekä niiden lähdeviitteitä. Usein käytetty lähde antaa sille tietyn luotettavuuden. Osassa tutkimusta olen joutunut käyttämään verrattain tuoreita lähteitä ja artikkeleita, esimerkiksi lehti uutisia, koska aihe on uusi. Tällöin olen pyrkinyt varmentamaan tiedot useammasta lähteestä ennen kuin olen niihin päätenyt. Monipuolisuuteen olen pyrkinyt käyttämällä sekä suomalaisia että ulkomaalaisia lähteitä. Painotus on kuitenkin ensimmäisessä, jotta yhdessä aineiston kanssa tutkimuksesta tulisi yhteneväinen.

Sisällönanalyysiin, jota tehdään joukkotiedotuksen tuotoksista tai dokumenteista (eli dokumenttianalyysi), ei sisälly sellaisia eettisiä kysymyksiä kuin vaikka yksityisistä

kirjeistä tai haastatteluista tehtyihin analyysihin. Kuitenkin, tutkimuksen teko on aina eettinen valinta, samoin kuin tutkimatta jättäminen. Tutkijalla on institutionaalinen asema eli hän on tutkittaviensa yläpuolella ja hallitsevassa asemassa heihin nähden. Toiseksi, avoimessa tiedonkeruumenetelmässä on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta tietää etukäteen mahdollisia eettisiä ongelmia. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei tutkija kaikissa tapauksissa voi tietää, mitä aineistostaan löytää. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 125–126.)

Tutkimukseni mahdolliset ongelmakohdat liittyvät aineiston analyysiin ja tulkintaan. Eettinen valinta ei saa liittyä aineiston valintaan, vaan siinä on pyrittävä olemaan objektiivinen ja nähtävä aineisto itsessään ja kokonaisuutena. Aineistoa tulee tulkita, mutta ei ylitulkita. Vaikka aineistoon liittyy aina ennakko-oletuksia, niiden ei saisi antaa liiaksi ohjata analyysia, vaan mennä enemmän sen omilla ehdoilla.

2 Syyrian sota ja islamismi

2.1 Syyrian ja Levantin historia

Levantilla tarkoitetaan Mesopotamian ja Egyptin väliin jäävää Arabian niemimaan ja Välimeren aluetta, joka muodosti luontevan yhteyden eri kaupunkikulttuurien välille. Suurten imperiumien oheen syntyi uusia pikkuvaltioita, joiden strategisesti tärkeitä alueita hallitsijat himoitsivat. Samalla he siirsivät joukkojaan alueelta toiselle ja loivat pohjan nykyiselle Lähi-idän uskonnolliselle, etniselle ja kulttuuriselle tilkkutäkille. Suurimpia varhaisia muutoksia alueella ovat olleet Rooman imperiumi, kristinuskon synty juutalaisuuden haaraliikkeenä, islamin synty, ristiretket sekä osmani-imperiumi. Myöhemmin Levantia ovat muokanneet katteettomat lupaukset itsenäisyydestä, katetut lupaukset juutalaisvaltiosta, jonka seurausta olivat Israelin ja Palestiinan kriisit ja pakolaiset, öljyn löytyminen sekä Irakin sota ja miehitys. (Kerkkänen 2013, 2.)

Nykyinen Syyrian valtio on muinainen kauttakulkumaa ja kauppareitti, ja siksikin erittäin heterogeeninen alue väestöltään. Syyria oli varhaiskristillisen kulttuurin keskus Bysantin valtakunnassa ja osa kreikkalaisroomalaista maailmaa lähes tuhannen vuoden ajan. Alue siirtyi arabialaisille Rooman valtakunnasta 600-luvulla. Islamin alkuaikoina Syyria oli Umajjadidynastian keskipiste ja pääkaupunki vuoteen 750 asti, jolloin alkoi abbasidien dynastia ja pääkaupunki siirtyivät Bagdadiin Irakiin. Keskiajalla Syyria oli

välillä ristiretkeläisten käsissä, mutta muslimit valloittivat alueen takaisin itselleen. (Allen 2012, 26–27.)

Syyria antautui ottomaaniarmeijalle vuonna 1516 (Allen 2012, 27). Syyrian alue kuului turkkilaiseen Ottomaanien valtakuntaan 400 vuotta aina ensimmäiseen maailmansotaan saakka. 1800-luvulla vieras hallitsija alettiin kokea vieraammaksi samaan aikaan kun eurooppalainen nationalismi, ajatus kansallisvaltioista, nousi. Syntyi arabinationismi, joka ensisijaisesti vastusti osmani-imperiumia. Iso-Britannia ja Ranska tukivat arabinationisteja imperiumia vastaan ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Paikallisille hallitsijoille annettiin myös itsenäisyyslupauksia. (Elävä arkisto 2013.) Sodan päättyttyä San Remon konferenssissa⁴ maat kuitenkin jakoivat Levantin alueen keskenään ja Suur-Syyria päättyi Ranskalle Kansainliiton mandaattialueena. Syyria jaettiin etnisten, uskonnollisten ja alueellisten erojen perusteella hallinnollisiin alueisiin: Damaskoksen ja Aleppon kaupungit muodostivat Syyrian valtion, vuoristoista rannikkoa asuttivat alaviihit, vuoristoa druusit ja Libanoniin liitettiin alueita kristittyjä varten. (Kerkkänen 2011.) Itsehallintoalueista huolimatta Ranska piti sotilaallisen ja taloudellisen otteen Syyriasta toiseen maailmansotaan saakka. Syyrialaisien olot eivät siis mainittavasti parantuneet osmanihallinnon aikoihin verrattuna ja kapinoita esiintyi. (Elävä arkisto 2013; UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Nykyinen Syyria eli Syyrian arabitasavalta on se mitä jäi jäljelle maasta, josta ensimmäisen maailmansodan voittajat jakoivat paloja pois. Ottomaanien valtakunnan Syyria käsitti alueen, johon kuuluivat Syyrian lisäksi Libanon, Israel, Jordania, Golanin kukkulat sekä Turkin maakunta Hatay (siihen kuuluvat Välimeren satamakaupunki Aleksandretta sekä muinainen Antiokian kaupunki). Syyrian virallisissa kartoissa Israelia ei ole lainkaan, vaan alueen nimi on Palestiina. Lisäksi Golanin kukkuloiden esitetään yhä kuuluvan Syyrialle. Vuonna 1920 Libanonin kristityt julistivat Ranskan tuella itsenäisyyden alueelleen. Ranska kuitenkin hyökkäsi Syyriaan ja karkotti vastajulistetun kuningas Feisalin maasta. Vuotta myöhemmin Iso-Britannia nosti Feisalin, joka oli sen etujen uskollinen ystävä, vastaperustetun Irakin kuninkaaksi. Vuonna 1939 Ranska luovutti Hatayn maakunnan Turkille. (Allen 2012, 28–29, 32.) Mandaattijärjestelmä päättyi

---

⁴ Niin kutsutun Sykes-Picot -sopimuksen (vuonna 1916) mukaan Ranska ja Englanti jakoivat Lähi-itää tavalla, joka näkyy tänäkin päivänä. Ranskalainen diplomaatti Francois Georges-Picot ja Britannian edustaja Sir Mark Sykes neuvottelivat alueen niin, että Ranska sai Syyrian ja nykyisen Libanonin alueet sekä Mosulin alueen nykyisessä Irakissa. Britannialle jäi suurin osa Irakia ja Palestiina. (Kerkkänen 2013, 3.) Ks. myös Multanen 2013, 39.

toisen maailmansodan päätyttyä ja Syyria itsenäistyi viimein vuonna 1946. (Elävä arkisto 2013; UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Valtakamppailut seurasivat toinen toisiaan seuraavat vuosikymmenet.⁵ Vuonna 1954 Syyriassa järjestettiin suhteellisen vapaat monipuoluevaalit, joissa myös naisilla oli äänioikeus. Vaaleissa oli mukana vuosisadan puolivälissä perustettu sekulaarinen ja pan-arabistinen Baath-puolue, jonka aatteet levisivät muuallekin Lähi-itään, kuten Egyptiin ja Irakiin. Vuosina 1958–1961 Syyria ja Egypti muodostivat Yhdistyneen arabitasaval-
lan. Arabitasavalta hajosi Syyriassa tapahtuneen sotilasvallankaappauksen myötä ja maa oli jälleen itsenäinen.⁶ (Elävä arkisto 2013.)

Vuonna 1970 valtaan nousi Hafez al-Assad (1930–2000). Tästä lähtien Syyrian hallin-
nosta vastasi al-Assadin johtama Baath-puolue. al-Assadin perhe kuuluu maan alaviitti-
seen vähemmistöön. Al-Assad puhdisti puoluetta valtaannousunsa jälkeen itselleen us-
kolliseksi. Parlamentin jäsenistä kaksi kolmasosaa oli baatheja ja presidentin toimeen-
panovalta laajeni yksinvaltaisiksi ja autoritaarisiksi. (Elävä arkisto 2013.) Baath-puolue
oli myös ainoa sallittu puolue Hafez al-Assadin kaudella ja maltillisetkin oppositiopuo-
lueet olivat kiellettyjä (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b). Al-Assadin aikana Syy-
riassa armeijalla ja salaisella palvelulla on ollut suuri merkitys. Maan sunnivähemmistö-
jen ja kurdien asema on ollut huono jo pitkään. Al-Assad toteutti kurdialueella väkival-
taista arabisointia. Vuonna 1982 Haman kaupungissa hallitus kukisti muslimiveljeskun-
nan johtaman sunnien kansannousun verisesti. Syyrian armeija lähes tuhosi Haman
vanhankaupungin ja arviot kuolonuhreista vaihtelevat 10 000:sta 40 000:een. (Lehti
2012.)

Hafez al-Assadin kuoleman jälkeen vuonna 2000 valtaan nousi hänen poikansa Bashar
al-Assad (s.1965) poikkeuslain turvin⁷. Vallanvaihtoa oli alun perin valmisteltu Hafez
al-Assadin vanhimmalle pojalle, joka kuitenkin kuoli auto-onnettomuudessa. Valtakau-
tensa alussa Bashar al-Assad lupasi poliittisia ja taloudellisia uudistuksia, ja odotukset
olivatkin suuret. Syyriassa tehtiinkin joitain maltillisia muutoksia vapaampaan suun-
taan. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.) ”Damaskoksen kevät” toi mukanaan
aloitteita ja kansalaisjärjestöjä, mutta näennäisesti hyvin alkanutta kautta kesti vain puo-
li vuotta ja uudistukset jäivät puheiksi. Syyria militarisoitui entisestään ja valta keskittyi

⁵ Valta vaihtui 15 kertaa ennen vuotta 1970 (Salehzadeh 2013, 1).

⁶ Toisen lähteen mukaan liittouma purkautui, koska Egypti alkoi näyttäytyä liian dominoivana syyrialai-
sille (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b).

⁷ Syyrian perustuslain mukaan presidentin oli oltava vähintään 40-vuotias. Uusi poikkeuslaki laski ikära-
jan sopivasti 34 vuoteen (Elävä arkisto 2013).

jälleen autoritaarisesti pienelle alaviittiselle eliitille. (Elävä arkisto 2013.) 2000-luvun alussa muun maailman huomio oli kuitenkin enemmän Syyrian ulko- kuin sisäpolitiikassa. Maalla oli kireät välit Israelin, Libanonin ja Turkin kanssa. Syyskuun 2001 terrori-iskun jälkeen suhteet Yhdysvaltioihin kiristyivät, kun Syyriaa syytettiin joukkotuhoukseen valmistamisesta. Vuonna 2004 Yhdysvallat asettivat Syyrialle sanktioita terroristitoiminnan tukemisesta. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

2.2 Kansannousun syyt ja taustat

Syyrian sota alkoi mielenosoituksista maaliskuussa 2011. Jo sitä ennen enteitä tulevasta oli nähtävissä eri puolilla maata. Tammikuussa 2011 al-Hasakahin kaupungista kotoisin ollut mies sytytti itsensä tuleen protestiksi hallitusta vastaan samaan tapaan kuin Tunisiassa oli aiemmin nähty⁸. Muutamaa päivää myöhemmin Raqqassa järjestettiin mielenosoitus kahden kurdisotilaan surman vuoksi. Helmikuun alussa siviilipukuinen miesjoukko hajotti väkivalloin 15 hengen kynttiläkulkueen, joka oli järjestetty tukemaan Egyptin mielenosoituksia. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Lähi-idän instituutin johtajan Ari Kerkkäsen mukaan Syyrian kansannousun alku oli yllättävä. Kaikki alkoi hallinnonvastaisia iskulauseita huutaneista nuorista. Hallitus pidätytti nuorisoa, jolloin näiden vanhemmat raivostuivat ja kerääntyivät kaduille. Ensimmäiset kuolonuhrit ja näiden julkiset hautajaiset nostattivat lisää raivoa ja mielenosoituksia, jolloin kierre oli valmis. Mielenosoitukset olivat yllätys myös hallinnolle. (Elävä arkisto 2013.)

Mielenosoittajat vaativat al-Assadin eroa ja demokraattista hallitusta takaamaan kaikille etnisille ja uskonnollisille ryhmille vapauden ja tasa-arvoisen kohtelun (Salehzadeh 2013, 2). Syyt vaatimuksille ovat syvällä: maan sosio-ekonominen tilanne, vapaan demokratian sekä kokoontumis- ja lehdistönvapauden puute ja lähes 50 vuotta voimassa olleet poikkeuslait. Syyrialaisille yksinkertaisesti syntyi tilaisuus, samalla kun muiden maiden esimerkkiä seuraten pelon kynnyks ylittyi. (Elävä arkisto 2013.) Pinnan alla kykeneen kansannousun syyt olivat ilmeiset: köyhyyttä, työttömyyttä ja arvottomuuden tunnetta. Verrattuna 1900-luvun alun arabinationalismiin, arabikeväessä oli kyse yhteiskunnallisesta, islamilaisesta ja liberaalista heräämisestä. Sosiaalinen media tarjosi uuden

---

⁸ Arabikevät alkoi Tunisiasta yhden miehen protestina joulukuussa 2010 kun torimyyjä Mohammed Bouazizi poltti itsensä hengiltä protestina maan hallintoa, sosiaalista kehitystä ja omia elinolojaan vastaan (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013a).

ja ennennäkemättömän tehokkaan kanavan mielenosoittajien järjestäytymiseen. Helpous ja nopeus antoivat kuitenkin kenties harhaanjohtavan kuvan muutoksesta ilman vaivannäköä: sosiaalinen media ei ole väline kestävien yhteiskunnallisten muutosten ja uudistusten tekemiseen, vaan niiden saavuttamiseen tarvitaan myös poliittista organisointumista, puolueita, johtajuutta ja ideologiaa. (Kerkkänen 2013, 4-5.)

Syyrian kansannousu on osa arabimaiden kansannousujen sarjaa, joka alkoi keväällä 2011 Tunisian, Egyptin ja Libanonin onnistuneiden vallanvaihdosten myötä. Kansannousuissa maiden kansalaiset vaativat autoritaaristen ja korruptoituneiden johtajiensa syrjäyttämistä. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkijan Alan Salehzadehin mukaan arabikevät on Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä ollut kuitenkin enemmän islamilaisten ryhmien nousua, mikä taas ei ole edistänyt demokratiaa, vaan vienyt sitä enemmänkin alemmalle tasolle erityisesti naisten kohdalla. Hän ehdottaa puhuttavan arabikevään sijaan islamilaisesta keväästä. (Salehzadeh 2013, 2.) Tutkija Ross Harrison jatkaa samasta aiheesta. Hän vertaa artikkelissaan Egyptin ja Syyrian kansannousuja ja toteaa, että Syyrian kaltaisessa valtiossa, jossa on heikko kansallinen identiteetti, islamilaiset ryhmät saavat helposti tilaa. Toisin kuin Egyptissä, jossa islamilainen ja kansallinen identiteetti ovat saman kolikon kääntöpuolia, Syyriassa ne ovat toistensa vastakohtat. Toisin sanoen, Egyptissä ne vahvistavat ja Syyriassa syövät toisiaan. (Harrison 2013.)

On kuitenkin tärkeää muistaa, että Syyriassa sota ei syntynyt pelkästään uskonnollisista lähtökohdista, vaan tärkeimpinä lienevät sosiaaliset ja yhteiskunnalliset ongelmat, jotka koskettivat lähes kaikkia etnisiä ja uskonnollisia ryhmiä. Lisäksi tutkija Salehzadehin teoria Syyrian arabikeväästä islamilaisena keväänä on mielestäni turhan oikaiseva ja syrjivä. Uskontojen väliset kiistat ja esimerkiksi jihadistiryhmät tulivat osallisiksi sotaan vasta paljon myöhemmin. Keväällä 2011 Syyriassa nousivat arabit, eivät yksistään muslimit.

2.3 Arabinationalismista islamismiin

Puhuttaessa islamin ja vallan suhteesta ei voida sivuuttaa arabinationalismia. Nationalistinen ajattelu levisi Lähi-itään Euroopan siirtomaavallan aikana. Islamilaisen maailman aate sai vaikutteita sekä juutalaisesta nationalismista eli sionismista ja Lähi-idässä vaikuttaneiden kristittyjen nationalismista. Taustalla oli nationalismin ja kansallisvaltioiden nousu Euroopassa, ajatus kansallisvaltiosta levisi siirtomaasuhteessa eläneiden alistetujen liikkeiden tavoitteeksi. Varhaisvaiheen nationalismilla tarkoitetaan 1800–1900-

lukujen vaihdetta sekä ensimmäisen maailmansodan aikaa. Varhaista nationalismia on katsottava kriittisesti, sillä siinä saattoi olla kyse varsinaisen ideologian lisäksi myös hallitsevan dynastian pyrkimyksistä vahvistaa omaa nationalismiaan. (Multanen 2002, 120–122.)

Toisen maailmansodan jälkeen syntyneen radikaalin, mutta sekulaarin nationalismin tarkoituksena oli vapautuminen ulkomaisesta vallasta, monarkioiden kumoaminen, yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ja arabikansan yhtenäisyys. Arabinationismi ei kyennyt, tai halunnut, täysin pääsemään irti uskonnosta, vaikka siinä uskonto tulkittiin kuuluvaksi yksityiselämään. Liike syntyi toisaalta toisen maailmansodan jälkeiseen siirtomaavallan purkautumisesta ja toisaalta Israelin valtion⁹ synnystä. YK:n päätöstä Palestiinan jakamisesta juutalaiseen valtioon ja Palestiinan arabivaltioon vastustivat kaikki silloin YK:ssa jäsenenä olleet itsenäiset arabivaltiot. Suurvallat, kuten Yhdysvallat ja Venäjä äänestivät päätöksen puolesta. Arabit huomasivat joutuneensa heikommin järjestäytyneinä ja huonommilla resursseillaan häviölle. Arabiväestöä alettiin myös väkivalloin karkottaa Israelin alueelta. Jatkuva väkivalta ja poliittinen terrori kärjistyivät lopulta ensimmäiseen Palestiinan sotaan heti Israelin valtion itsenäisyysjulistuksen jälkeen vuonna 1948. (Multanen 2002, 124–127.)

Sota ja siinä koettu tappio johtivat syyllisten etsimiseen. Niitä löytyikin Lähi-idän kuningashuoneista ja niiden taustalla vaikuttavista vanhoista siirtomaahallitsijoista. Kaiken takana oli siis kolonialismin varjo. Radikaalin arabinationalismin kritiikki osui siirtomaahallitsijoiden muovailemiin rajoihin ja valtaistuimiin, näin kyseenalaistettiin sekä valtioiden rajojen ja kuningashuoneiden legitimitetti. (Multanen 2002, 127.)

Kylmän sodan aikana lännen harjoittama politiikka (kommunismien pelko) vaikutti siihen, että radikaali arabinationalistinen liike alkaa tehdä yhteistyötä Neuvostoliiton kanssa. Yhdysvallat hyväksyi liittolaisikseen Lähi-idässä vain sellaisia valtioita, jotka vartioivat ankarasti omaa sisäistä turvallisuuttaan ja vangitsivat tai teloittivat radikaalit nationalistit, kommunisteista puhumattakaan. Vuosikymmeniksi syntyi jakolinja, jonka toisella puolella olivat monarkiat, jotka edustivat perinteistä dynastista arabinationalismia. Toisella puolella olivat taas arabitasavallat, joissa usein oli vallassa sotilashallitus, ja jotka edustivat monarkianvastaista ja sekulaaria, myöhemmin myös radikaalia arabinationalismia. Kylmän sodan ajan ajatteluun kuului vahvasti se, että ne valtiot, jotka

---

⁹ Palestiina oli Kansainliiton päätöksellä Iso-Britannian mandaatti. Kun sinne saapui yhä enemmän juutalaisia, vahvistui heidän keskuudessaan pyrkimys oman itsenäisen valtion perustamisesta. Tällainen kehityskulku ei vastannut arabinationalismin tavoitteita. (Multanen 2002, 126.)

eivät ole samalla puolella, ovat vastustajia. Vaikutukset tuntuvat yhä. (Multanen 2002, 130–132.)

Arabinationalismin auktoriteetti romahti vuoden 1967 sodan¹⁰ jälkeen. Myöhempi tarkastelu osoittaa, kuinka pieleen mennyt sekulaari arabinationalismin kylvi ideologiseen tyhjiöön islamististen liikkeiden ideat. Arabinationalismin kausi jäi liian lyhyeksi, jotta se olisi voinut saavuttaa tärkeitä yhteiskunnallisia tavoitteita. Maiden keskinäinen epäluuloisuus ja vihamielisyys sekä sotilaalliset yhteenotot syvensivät arabinationalismin kriisiä. Islamismin nousu liittyy sekä taloudellisiin että yhteiskunnallisiin ja poliittisiin muutoksiin Lähi-idässä. Yksittäisistä islamismin nousua voimistaneista tapahtumista voidaan mainita Iranin islamilainen vallankumous vuonna 1979, Afganistanin vallankumous 1978 sekä Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991. Iranissa nousi jo 1960- ja 1970-luvuilla shaahinhallinnon vastaisessa taistelussa uudelleen kunniaan islamia ja sen arvoja puolustava *mujahidin*. Myöhemmin mujahidin nimitys otettiin laajempaan käyttöön, kun Afganistanin vallankumouksen vastustavia muslimisijaisia värvättiin taisteluun Neuvostoliittoa vastaan. (Multanen 2002, 140–143.)

1980-luvuilla islamistiset ryhmät alkoivat kehittyä nationalististen järjestöjen ja hallitusten kilpailijoiksi. Esimerkiksi Palestiinassa islamistit perustivat 1970-luvulla jihad-ryhmiä mujahidi-perinteen pohjalta. Vuonna 1987 palestiinalaisten ensimmäisessä kansannousussa islamistijärjestöt hakeutuivat yhteisen kattojärjestön alle, näin syntyi Hamas. Al-Qaidan idea sitä vastoin sai alkunsa Afganistanissa, jonne islamistitaistelijoita siirtyi kouluttautumaan lähinnä Yhdysvaltain tuella. Islamistitaistelijat saivat koulutuksen ja loivat suhteita al-Qaidan tuleviin johtohahmoihin. Syyriassa islamistit ovat hallitukselle ehdottoman kielteinen asia, omassa maassa. Silti se antaa libanonilaisen Hizbollahin toimia vapaasti Israelia tai Libanonin kristittyjä vastaan. Islamistisille liikkeille Saudi-Arabia on pitkään ollut resurssien lähde, koulutuskanava ja diplomaattinen tuki. Islamismin nousuun ovat vaikuttaneet myös Neuvostoliiton hajoaminen (vaikutus erityisesti Keski-Aasiassa) sekä Yhdysvaltain rooli Lähi-idässä (valta- ja taloudelliset intressit, monarkioiden tukeminen). (Multanen 2002, 143–146.)

---

¹⁰ Kuuden päivän sodassa Israel miehitti arabinaapureiltaan Syyrialta, Jordanialta ja Egyptiltä Jordanjoen länsirannan, Gazan, Siinain ja Golanin kukkulan. Uusien valloitusten myötä Israel saavutti valtion puolustukselle strategisesti merkittäviä alueita ja työnsi samalla arabiarmeijat kauemmas asutusalueita. (Huuhtanen 2002, 52.)

2.4 Kansannoususta islamismiin: vaiheet kevästä 2011 syksyyn 2014

2.4.1 Tapahtumat vuonna 2011

Mielenosoitukset alkoivat nuorten mielenosoittajien liikehdinnästä. Nopeasti mielenosoittajien määrä Damaskoksessa kasvoi 200 ihmisestä jopa 1500 ihmiseen. Vuoden 2011 aikana tapettiin YK:n mukaan yli 4000 mielenosoittajaa, joista 300 oli lapsia. Elokuussa hallitus aloitti suuren operaation mielenosoitusten kukistamiseksi ja väkivalta oli huipussaan. Arabiliitto oli syksyn aikana valmistellut rauhansuunnitelmaa, jonka al-Assad hyväksyi. Hallitus ei ollut kuitenkaan tehnyt mitään suunnitelman eteen, joten marraskuussa Syyria erotettiin Arabiliitosta. Syyria protestoi päätöstä ja katsoi muiden arabimaiden tukevan länsimaita. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Väkivalta kiihtyi entisestään kun hallituksen joukosta loikanneet armeijan sotilaat aloittivat iskut sitä vastaan kapinallisten rinnalla. Arabiliitto antoi Syyrialle kolme päivää aikaa lopettaa väkivaltaisuudet talouspakotteiden uhalla, mutta Syyria ei taipunut. Pakotteet olivat lähinnä rahavarojen jäädyttämistä eivätkä koskeneet päivittäistavarakauppaa. YK:n, EU:n ja Arabiliiton pakotteiden ja sanktioiden myötä Syyrian kaksi tärkeintä kaupan alaa, turismi ja öljy, kärsivät huomattavasti. 28. marraskuuta YK julisti Syyrian valtion syyllistyneen rikoksiin ihmisyyttä vastaan, sen mukaan Syyria oli hyväksynyt oppositioon kohdistuneita murhia, kidutuksia ja raiskauksia. YK:n raportin mukaan väkivaltaisuudet kohdistuivat myös rauhallisesti mieltä osoittaneisiin siviileihin ja lapsiin. Raportissa Syyrian katsottiin vuonna 2011 olevan luhistumassa kohti sisällissotaa. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

2.4.2 Tapahtumat vuonna 2012

Vuoden 2012 alussa väkivaltaisuudet levisivät yhä laajemmille alueille (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013a). Jatkuvan väkivallan vuoksi Arabiliitto ja Saudi-Arabia vetivät tarkkailijansa pois Syyriasta tammikuun lopussa. Alkukeväästä taistelut siirtyivät ensimmäistä kertaa pääkaupunki Damaskoksen esikaupunkeihin sekä tähän asti rauhallisena pysyneeseen Aleppoon. Armeijasta opposition puolelle loikanneiden määrät jatkoivat nousemista. Helmikuussa YK:n turvallisuusneuvosto kokoontui keskustelemaan päätöslauselmasta vaatia al-Assadin eroa. Venäjä ja Kiina kuitenkin estivät sen veto-oikeudellaan. Helmikuussa Syyriassa järjestettiin kansanäänestys, jonka tuloksena

89 % äänestäjistä kannatti siirtymistä monipuoluejärjestelmään. Oppositio piti uudistusta kuitenkin riittämättömänä ja länsimaat koko äänestystä näytösluontoisena. YK epäili lisäksi, että äänestystulokseen vaikuttivat häirintä ja väkivallan uhka. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Helmikuussa 2012 YK:n entinen pääsihteeri Kofi Annan nimettiin YK:n ja Arabiliiton Syyrian-erityislähettilääksi. Annanilla oli myös Venäjän ja Kiinan tuki. Maaliskuussa Annan esitti kuusikohtaisen suunnitelman rauhan saamiseksi. Syyrian hallitus hyväksyi ehdotuksen, mutta jatkoi silti samanaikaisesti sotatoimiaan. Kesäkuussa YK ilmoitti lopettavansa partioinnin Syyriassa lisääntyneen väkivallan vuoksi, mutta jättävänsä tarkkailijansa silti maahan. Kesäkuussa Syyrian ja Turkin välit kiristyivät entisestään kun Syyria ampui alas turkkilaisen hävittäjän. Myöhemmin samassa kuussa al-Assad piti puheen Syyrian uudelle hallitukselle ja ilmoitti maan olevan sotatilassa. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Elokuussa Kofi Annan päätti luopua tehtävästään Syyrian-erityislähettiläänä, koska katsoi epäonnistuneensa. Annanin mukaan rauhanprosessin edistäminen vallitsevissa olosuhteissa on mahdotonta ilman kansainvälisen yhteisön yhteistä kantaa. Annanin erottua YK:n yleiskokouksessa hyväksyttiin symbolinen päätöslauselma, jonka tarkoituksena oli vaatia presidentti al-Assadin eroa huolimatta turvallisuusneuvoston keskinäisistä erimielisyyksistä. Syyskuun alussa Syyrian-erityislähettilään tehtävään valittiin Algerian entinen ulkoministeri, YK-diplomaatti Lakhdar Brahimi. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.) Loppuvuodesta jihadistit saivat yhä näkyvämmän roolin Syyriassa. He olivat arvostettuja taistelijoita muiden kapinallisten silmissä kokemustensa ja rohkeutensa ansiosta, he myös auttoivat paikallisia jakamalla ruokaa. Arvioiden mukaan islamistijärjestö Jabhat al-Nusraan kuuluu 5000–7000 taistelijaa, heistä osa on ulkomailta tulleita. (Jokinen 2013.)

2.4.3 Tapahtumat vuonna 2013

Vuonna 2013 Syyrian oppositio hajaantui entisestään ja alueella taisteli omien aatteidensa ja etujensa puolesta yhä enemmän eri ryhmiä. Lisäksi taisteluissa alkoi näkyä piirteitä shiiojen ja sunnien välisestä valtakamppailusta.¹¹ Syyrian sodan varsinaiset

---

¹¹ Kapinallisryhmien sisällä on ollut valtataisteluja ja viitteitä erilaisista tavoitteista ulkomaisten ja syyrialaisien taistelijoiden kesken, vaikka kaikkia ryhmiä yhdistää taistelu al-Assadia vastaan (Maahanmuuttovirasto 2013, 2).

osapuolet saivat avukseen ulkomaisia taistelijoita. Keväällä taistelut uhkasivat levitä Golanin ylängölle Syyrian ja Israelin rajalle, jossa aselepo on ollut voimassa viimeiset 40 vuotta. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.) Sodassa ei ole ollut varsinaisia rintamalinjoja, taisteluita on käyty lähinnä suurimmissa kaupungeissa ja kuljetusreiteillä. Monet suuret kaupungit, kuten Damaskos, ovat kuitenkin säilyneet hallituksen ja sen tukijoiden hallussa. (Maahanmuuttovirasto 2013, 2.)

EU:n jäsenvaltiot päättivät olla uusimatta aseidenvientikieltosopimusta Syyriaan, jotta ne voisivat tukea kapinallisia myös aseellisesti. Aseiden kuitenkin pelättiin päätyvän terroristiryhmien käsiin. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.) Kesäkuussa yhden-toista ”Syyrian ystäviin”¹² kuuluvan maan ulkoministerit ilmoittivat antavansa aseellista tukea Syyrian kapinallisille. Iran tuomitsi kapinallisten aseistamisen jyrkästi ja Venäjä ilmoitti jatkavansa hallituksen joukkojen aseistamista. (Maahanmuuttovirasto 2013, 3.)

YK:n ihmisoikeusneuvoston asettaman komission laatiman raportin mukaan sekä Syyrian hallitus että oppositio on syyllistynyt useisiin sotarikoksiin, kuten murhiin, kidutuksiin ja raiskauksiin. Raportissa kerrotaan myös todisteita kemiallisten aseiden käytöstä, mutta siinä ei nimetä syyllistä tai käytettyjä kemikaaleja. (Human Rights Council 2013.) Lääkärit ilman rajoja -järjestö vahvisti iskun jälkeen hoitaneensa Syyrian sairaaloissa 3600 hermomyrkyin oireista kärsivää potilasta, joista 355 kuoli. Yhdysvaltalaisen, ranskalaisen ja brittiläisen tiedustelun mukaan iskun takana on todennäköisesti Syyrian hallitus. Venäjä epäilee väitteiden todenperäisyyttä, sillä kaasuisen iskun aikaan maassa oli YK:n valtuuttama kemiallisten aseiden tutkijaryhmä. (Pörsti 2013.)

2.4.4 Tapahtumat vuonna 2014

Genevessä Sveitsissä alkoi 22. tammikuuta ensimmäinen yritys saada hallituksen ja opposition edustajat keskustelemaan rauhasta Syyria-lähettiläs Lakhdar Brahimin johdolla (Svensson 2014). Brahimin tavoitteena oli saada ryhmät neuvottelemaan taistelujen lopettamisesta ja siirtymähallinnon perustamisesta. Yhdysvaltojen ajamat Geneve II -neuvottelut ovat tähän mennessä järein kansainvälinen panostus lopettaa Syyrian sota. Neuvottelujen toinen kierros käytiin helmikuun puolivälissä. (Aro 2014.) YK:n turvallisuusneuvosto on keskustellut Syyrian päätöslauselmasta, mutta Venäjä ja Yhdysvallat eivät ole päässeet sen yksityiskohdista yksimielisyyteen. Venäjä ei edelleenkään ole hyväksynyt YK:n puuttumista Syyrian sisäisiin asioihin. Sen mukaan uusi päätöslau-

---

¹² Syyrian ystäviin kuuluu suurin osa länsi- ja arabimaista, mutta ei Venäjä, Kiina tai Iran (Lehti 2012).

selma mahdollistaisi länsimaiden sotilaallisen väliintulon Syyriassa. (Svensson 2014.) Neuvottelujen toinenkin kierros päättyi ilman tulosta. Ainoa mitä saatiin aikaan, oli alustava sopimus kolmannesta neuvottelukierroksesta. (HS 2014.)

Suurin muutos voimasuhteissa tapahtui kesällä kun islamistiryhmä Isis valloitti laajoja alueita Syyriassa ja Irakissa ja julisti alueille islamilaisen kalifaatin. Isisin nousun myötä sodan vahvimmat osapuolet ovat yhä enemmän hallinto ja islamistit, erityisesti Isis. Isis on houkutellut joukkoihinsa paljon myös ulkomaisia taistelijoita ja saavuttanut kannatusta paikallisten keskuudessa tarjoamalla turvaa ja peruspalveluita huolimatta ankarasta hallinnasta. Tämän seurauksena Yhdysvallat on tehnyt ilmaiskuja erityisesti Irakiin, mutta myös Syyrian puolelle Isisin valtaamille alueille. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan humanitaarista apua tarvitsee 9,3 miljoonaa syyrialaista. Maasta lähteneitä rekisteröityjä pakolaisia on 3,2 miljoonaa ja maan sisäisiä 6,8 miljoonaa. Elintaso on Syyriassa romahtanut, mikä näkyy ruuan ja polttoaineen hinnan nousuina ja sairauksien leviämisenä. Esimerkiksi polio on alkanut levitä Syyriassa uudelleen. Suurin osa pakolaisista päätyy Syyrian naapurimaihin, eniten Turkkiin (1,6 miljoonaa), Libanoniin (1,1 miljoonaa) ja Jordaniaan (619 000). Suurissa pakolaisleireissä on alkanut esiintyä turvallisuuteen (huumeet, jengit, rikollisuus) ja terveyteen (kulkutaudit, hygienia) liittyviä ongelmia. Vastaanottajamaat kohtaavat myös taloudellisia ongelmia pakolaisten tukemisessa. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

Vuosi 2014 oli Syyrian sodan verisin, taisteluissa kuoli yhteensä 76 000 ihmistä, joista 3500 oli lapsia. Lisäksi ihmisoikeusjärjestö Syrian Observation for Human Rightsin mukaan kolme ja puoli vuotta kestäneen sodan aikana Syyriasta on paennut miljoonia ihmisiä ja yli 200 000 on menettänyt henkensä. (Kokkonen 2015.)

2.5 Epävakaas jatkuu?

Suomen Lähi-idän instituutin johtajan Ari Kerkkäsen mukaan Syyrian sodassa mitään nopeaa rauhanomaista ratkaisua ei ole lähellä. Koko Lähi-idän alueella on edessä pitkä epävakauden ja valtion rajoja ylittävien konfliktien aikakausi. Erityisesti sodan alueellistuminen vaikeuttaa konfliktin ratkaisua. Kansainvälisellä yhteisöllä on rajalliset keinot puuttua tilanteeseen ja lisäksi sen motiivit ovat hajanaiset. YK:n turvallisuusneuvosto on antanut tukea rakentaville yrityksille tuoda maahan rauhaa sekä Kofi Annanin että Lakhdar Brahimin johdolla. Samanaikaisesti yksittäiset turvallisuusneuvoston pysyvien

jäsenmaiden toiminta on keskeyttänyt tai ainakin heikentänyt näiden päätöslauseلمien vaikuttavuutta. (Kerkkänen 2013, 9.)

Rauhan rakentumiseen tarvitaan tilanteen vakautuminen YK:n valvoessa tulitauon pysymistä. Lisäksi tarvitaan poliittinen prosessi, jossa vähitellen puretaan autoritaariset valtarakenteet, palautetaan kansalaisten keskinäinen luottamus ja kenties tärkeimpänä huomioidaan väestön edustuksellisuus valtion hallinnon valinnassa. Tämä tarkoittaa neuvotteluja nykyisen hallinnon ja sellaisten oppositioryhmittymien kanssa, joilla on syyrialaisen tuki takanaan. Sodan keskellä syyrialaisen kannatus jakautuu sekä nykyiselle hallinnolle että eri oppositiopuolueille. Valtaosa kuitenkin kokee, että ei saa ääntänsä kuuluville. Ensinnäkin ulkomailla toimivat oppositiojärjestöt saavat legitimitietinsä ja toimintamahdollisuutensa ulkopuolisesta rahoituksesta, eivät syyrialaisilta. Toiseksi syyrialaiset kokevat, että sodan aikana vahvoiksi toimijoiksi nousseet radikaalit islamistiryhmät eivät aja samoja tavoitteita, joita he kansannousussa lähtivät tavoittelemaan. Aito edustuksellisuus on siis yksi tärkeimmistä edellytyksistä salafististen islamistiryhmien hajottamiseksi. Uskonnollisen vastakkainasettelun purkaminen tulee olemaan osa poliittista ratkaisua Syyriassa. (Kerkkänen 2013, 9.)

Islam ja demokratia eivät ole lähtökohtaisesti vastakkaisia käsitteitä. Demokratia on usein torjuttu muslimiajattelijoiden taholta kahdella perustelulla. Ensimmäisen mukaan demokratia ei sovi yhteen islamin kanssa, koska ”islam edellyttää, että tietyt perusperiaatteet hyväksytään niitä kyseenalaistamatta, kun taas demokratian elinehto on jatkuva väittely ja kysely”. Argumentin mukaan islam olisi sokea ja kyseenalaistamaton uskonto ja että politiikassa olisi kyse ihmisen ja jumalan välisestä suhteesta eikä ihmisten keskinäisistä suhteista. Toinen perustelu on edellistä hyökkäävämpi: demokratia ei sovi islamin kanssa, koska se on läntinen luomus ja sen perusteella torjuttava. Muslimimaailmassa on syviä jakolinjoja ja vihamielisyyttä eri ryhmien välillä, ja jopa niiden sisällä. Jakolinjojen vuoksi pysyviä demokratialiikkeitä on vaikea saada aikaan ja ylläpitää, koska demokratia ei voi toimia ilman laajaa konsensusta tietyistä peruskysymyksistä. Tällaisissa valtioissa on myös oltava riittävät takeet siitä, että vaikka demokraattisen prosessin lopputulos on aina epävarma, vallan vaihtuminen ei tarkoita häviäjien tuhoa (esim. vankilaa tai maanpakoa). (Sardar & Davies 2007, 183–185.)

Ari Kerkkänen ehdottaa, että ratkaisun malleja voidaan hakea vuoden 1982 Haman verilöylystä, jolloin vastakkain olivat Assadin joukot ja sunnalainen muslimiveljeskunta. Jos muslimiveljeskunta, tai muu maltillinen islamilainen järjestö (oma huomioni), to-

teuttaa riittävän maltillista politiikkaa, se voisi edustaa sunnalaisuutta tulevassa hallinnossa. (Kerkkänen 2013, 9-10.)

3 Syyrian sodan osapuolet

3.1 Jakautunut Syyria

Syyrian sodassa alkuperäiset vastapuolet ovat al-Assadin johtama hallinto sekä oppositio. Sodassa on myös muita osapuolia, jotka on syytä tässä esitellä. Ensimmäisenä kirjoitan hallituksesta ja sen politiikasta ja samalla myös alaviiteista. Seuraavaksi käsittelem oppositiota (tai oppositioita) ja näiden taustoja ja pyrkimyksiä. Jihadistit käsittelem yhtenä joukkona tuoden kuitenkin joidenkin ryhmien piirteitä esiin. Omat käsittelylunsa saavat myös kristityt ja kurdit. Kirjoitan lopussa vielä ulkopuolisista rahoittaja- ja tukijavaltioista sekä ulkomaisista taistelijoista, jotka ovat osallistuneet sotaan.

Alkuun on hyvä kuitenkin selventää tiettyjä asioita syyrialaisista uskontojen ja etnisyyden perusteella. Ensimmäinen tärkeä seikka on shiiojen ja sunnien tilanne Syyriassa, ja miten niiden erot ja vanhemmat ristiriidat vaikuttavat nykytilanteeseen. Toinen oleellinen seikka on jako etnisyyden perusteella. Kuvassa 1 on nähtävissä eri etnisten ryhmien jakautuminen Syyriassa. Vaaleankeltainen väri edustaa arabeja (59,1 %), rannikon vaaleampi vihreä alaviitteja (11,8 %), punainen kristittyjä (9,3 %) ja pohjoisen oliivinvihreä kurdeja (8,9 %). Vaikka Syyria on uskonnollisesti ja etnisesti kirjava maa, se ei ole perinteisesti ollut jakautunut yhteiskunta (ks. esim. Merikallio 2012; Allen 2012, 26–32.).

Kuvaa/kuviota ei voida julkaista verkossa tekijänoikeudellisten syiden vuoksi.

Kuva 1. Syyrian etniset ryhmät.

Islamin sisällä jako tehdään perinteisesti opillisesta näkökulmasta kahteen päähaaraan, shiioihin ja sunneihin¹³. Jälkimmäinen on kannattajamäärältään pääsuunta, siihen kuuluu noin 90 % maailman muslimeista. (Hämeen-Anttila 2004, 174–175.) Yhteistä kaikille muslimeille on viiden peruspilarin noudattaminen. Ne ovat uskontunnustus, rukous, paasto, almujen anto ja pyhiinvaellus. (Sardar & Davies 2007, 43–56.) Sunnien ja shiiojen ero näkyy selkeimmin auktoriteettikäsityksessä. Molemmilla suurin auktoriteetti on Koraanissa ja haditheissa. (Hämeen-Anttila 2004, 174–175.) Sunneilla on käytännössä lisäksi sijaisauktoiteetti tekstejä tulkitsevilla uskonoppineilla. Auktoiteetin sijaisluonne tarkoittaa demokratiaa: sunnalaisuudesta puuttuu sisäinen hierarkia eli periaatteessa kuka tahansa oppinut voi uskonkysymyksissä muodostaa oman kantansa. Käytännössä tärkeiden oppineiden sanat painavat enemmän kuin maallikoiden. Kuitenkin, koska ei ole selvää opista päättävää elintä (vertaa kirkolliskokoukset) opilliset käsitykset ovat monimuotoisia ja eläviä. (Hämeen-Anttila 2004, 106.) Myös shiialainen oppineisto käyttää sijaisvaltaa. He tulkitsevat profetaan lisäksi myös kahdentoista imaamin opetuksia, jotka löytyvät haditheista. Oppineiston sijaisasema on korostuneempi shiioil-

---

¹³ Sana sunni tulee arabian kielestä sunna ja tarkoittaa ortodoksimuslimia. Tällä tarkoitetaan enemmistöä, joka kannatti uuden johtajan valitsemista. Shiit puolestaan uskoivat hengellisen johtajuuden periytymiseen, niin kutsuttuun imaamiketjuun. (Sardar & Davies 2007, 89.)

le kuin sunneille. Yhteisön todellinen auktoriteetti on kätkeytynyt kahdestoista imaami, jota oppineisto sijaistaa. (Hämeen-Anttila 2004, 182.) Shiit uskovat, että imaamilla on hengellinen ja poliittinen johtoasema erityisten tietojensa, taitojensa ja armonsa ansiosta. Sunnit puolestaan käyttävät imaamin nimitystä erityisen ansioituneesta oppineesta sekä yhteisrukousten johtajasta. Jo islamin alkuaikoina umajjadi- ja abbasidihallitsijat suhtautuivat shiialaisuuteen vihamielisesti, koska he pitivät sitä uhkana. Sunnit kuitenkin katsovat shiialaisuuden olevan islamin puitteissa, koska siinä hyväksytään samat periaatteet ja säännöt kuin sunnalaisuudessa. (Sardar & Davies 2007, 90–91.)

Kuten Syyriassa, myös muissa Lähi-idän maissa sunnit ja shiit ovat olleet riitaisia. Esimerkiksi Iranin ja Irakin välisessä sodassa vuosina 1980–1988 sekä Syyrian tämänhetkisessä tilanteessa kahtiajako näkyy selkeästi. Iranin ja Irakin sodassa sunnimuslimimat tukivat Saddam Husseinia Irania vastaan ja shiit olivat vastaavasti Iranin puolella.¹⁴ Syyrian sodassakin shiiojen ja sunnien polarisointi ruokkii konfliktia entisestään. (Salehzandeh 2013, 4–5.) Sekä hallitus että kapinalliset ovat kohdistaneet sotatoimiaan siviilialueille niissä asuvien etnisten ryhmien perusteella. Molemmat osapuolet ovat myös vanginneet ja tappaneet uskontonsa perusteella vihollisiksi oletettuja siviilejä. Hallituksen joukot suhtautuvat sunniväestöön mahdollisina vihollisina ja vastaavasti yleistäen kapinalliset pitävät alaviitteja hallituksen tukijoina. Uskontoryhmien eriytymistä lisää molemminpuolinen pelko uskonnollista/etnistä jakolinjaa mukailevista yhteenotoista ja kostoiskuista. Aiemmin seka-asutut kaupungit ovat muuttuneet selkeästi sunni- tai alaviittienemmistöisiksi. (Maahanmuuttovirasto 2013, 6-7.) Kuvassa 2 näkyy Syyrian suurimpien uskonnollisten ryhmien jakautuminen maantieteellisesti. Kun kuvaa verrataan etnistä jakoa esittävään karttaan yhtäläisyydet näkyvät selkeästi: suurin osa maan arabiväestöstä on sunnimuslimeja. Harhaanjohtavasti kurdit ovat mukana myös tässä kuvassa, vaikka ”kurdius” ei ole uskonto. Noin 75 % kurdeista on muslimeita, pääasiassa sunneja. Osa heistä on myös kristittyjä, alaviitteja, juutalaisia ja jesidejä. (Saarinen 2012.)

---

¹⁴ Vuoden 2003 Irakin sodassa sunnit ja shiit olivat poikkeuksellisesti samalla puolella sunnihallitsija Saddam Husseinia vastaan. (Salehzadeh 2013, 4).

Kuvaa/kuviota ei voida julkaista verkossa tekijänoikeudellisten syiden vuoksi.

Kuva 2. Syyrian uskonnolliset ryhmät.

Uskonto määrittää alueellisten valtataisteluiden jakolinjoja. Uskontoon ja etnisiin ryhmiin perustuva samastuminen on vahvempaa kuin kansalaisuuteen perustuva samastuminen. Tämän vuoksi esimerkiksi Syyrian alaviitit ja kristityt samastuvat voimakkaammin omien uskontokuntiensa edustajien kanssa Libanonissa kuin Syyrian sunniväestön kanssa. Tämä selittää nykyistä rajan yli tapahtuvaa kiehunaa: Libanon, Syyria ja Irak jäävät keskelle sunnien ja shiiojen jakolinjaa. Islamin sisäinen vastakkainasettelu ei ollut kansannousun käynnistänyt tekijä, mutta siksi se näyttää kääntyvän. Uskontokuntainen samastuminen selittää myös sen, miksi taistelijoita riittää Hizbollahin ja al-Qaidan tapaisiin järjestöihin. Niissä koetaan yhteenkuuluvuutta ja hyväksytyksi tulemistä voimakkaammin kuin valtiollisessa organisaatiossa. (Kerkkänen 2013, 7-8.)

3.2 Hallitus

3.2.1 Baath¹⁵-puolue

Baath-puolueen ideologian perintö on 1930-luvun puolivälistä, mutta varsinaisesti se muodostui puolueeksi Syyrian itsenäistymisen jälkeen vuonna 1941. Puolue oli mukana ensimmäisissä Syyrian parlamenttivaaleissa vuonna 1943, vaikka se perustettiin virallisesti vasta neljä vuotta myöhemmin. Ideologia levisi myös Palestiinaan, Libanoniin ja Irakiin. (Multanen 2002, 134.) Yli viisikymmenvuotisen historiansa aikana Syyriassa Baath-puolue on tunkeutunut elämän lähes kaikille osa-alueille (BBC 2012).

---

¹⁵ Ba'th tarkoittaa renessanssia eli uutta syntymistä (Palva 1999, 208).

Baath-puolueen ensimmäinen slogan oli ”yhtenäisyys, vapaus ja sosialismi”. (BBC 2012.) Puolueen tavoitteena olikin vallankumous, kolonialismin vastainen taistelu, koko arabimaailman vapauttaminen ja kaikkien arabien kokoaminen yhdeksi valtioksi.¹⁶ Baath-puolueen ideologi oli syyrialainen ortodoksikristitty Michel Aflaq (1910–1989). Kansallismielinen Aflaq ei kuitenkaan unohtanut, että enemmistö arabeista on muslimeita. Hän korosti, että islam on arabialaisuuden olennainen osa ja siksi sellaisena tunnustettu ja kunnioitettava elementti. Kuitenkaan Baath-puolueen päästyä valtaan islamia ei pitkään aikaan mainittu puolueen vaalimien arvojen joukossa. Uskontopolitiikkaa kuitenkin toteutetaan: valtiosta riippumattomia islamilaisia johtajia ja organisaatioita on hyvin vähän. (Palva 1999, 208–209.)

Vuonna 1953 puolue yhdistyi sosialistipuolueen kanssa. Merkittävin muutos puolueessa tapahtui kuitenkin vuonna 1963, kun armeija, mukanaan Hafez al-Assad, kaappasi puolueen vallan. Uuden vallan myötä Syyrian perustuslain oli muutettava Baath-puolue ”valtion ja yhteisön johtajaksi” ulottaen sen vallan kaikkialle julkisessa elämässä. Esimerkiksi lapsille opetettiin puolueen poliittista ideologiaa jo kouluissa. Puolueen jäsenet valvoivat kaupankäyntiä ja sotilaskomitea asevoimia. Useat virat julkisella puolella sekä armeijan ja hallituksen tehtävät myönnettiin vain puolueen jäsenille. Tämän johdosta puolueen jäsenmäärä nousi nopeasti. Vuonna 1981 puolueeseen kuului 375 000 syyrialaista, mutta jo 2010 jäsenmäärä oli 1,2 miljoonaa eli lähes 10 % syyrialaisista oli puolueen jäseniä. (BBC 2012.)

1980-luvulta 2000-luvun alkuun valta puolueessa keskittyi yhä enemmän al-Assadin lähipiirille, samoin kuin armeijalle ja muulle turvallisuusosalalle. Vuonna 2005 järjestettiin harvinainen puoluekokous ja mediassa heräsi toivo puolueen uudelleenjärjestymisestä. Toiveissa oli erityisesti, että puolue ei olisi enää valtion ja yhteisön johtaja. Mikään ei kuitenkaan muuttunut ja vasta keväällä 2012, vuosi kansannousun alkamisen jälkeen maassa järjestettiin uudet vaalit ja perustuslakia, samoin kuin puoluelakia muutettiin. Sodan myötä monet puolueen johtajat ja ministerit ovat luopuneet viroistaan, mutta al-Assadille tärkeät virat, kuten alueellinen päällikkö ja kansallinen päällikkö ovat pysyneet puolueelle ja Assadille uskollisina. (BBC 2012.)

---

¹⁶ Ks. aiheesta lisää Multanen 2002, 134–135.

3.2.2 Alaviitit

Syyrian väestöstä noin 10–15 % on alaviitteja. Etnisesti he ovat arabeja. (Salehzadeh 2013, 6.) Jaakko Hämeen-Anttilan mukaan alaviitit kuuluvat alun perin niin sanottuun *ghulát*-ryhmiin¹⁷, mutta liike on 1900-luvulta lähtien siirtynyt lähemmäs kaksitoistashii-alaisuutta kuitenkin sulautumatta siihen täysin (Hämeen-Anttila 2004, 174–175). Hieman erilaisen teorian mukaan 800-luvulla ismaililaisuudesta irtautui Syyriassa uusi suunta, joka piti Alia¹⁸ jumaluuden inkarnaationa. Ismaililaisuus eli 7-shiialaisuus hyväksyy 12-shiialaisten imaameista vain kuusi ensimmäistä ja kuudennen imaamin poikaa, Ismailia pidetään kätkeytyneenä imaamina. Alaviittien oppi sisältää teosofista pohdintaa, ja osa siitä kuuluu ainoastaan sisäpiirille. (Palva 2004, 197–198.) Nimi alaviitti tulee arabiankielen sanasta *alavi*, joka tarkoittaa ”Alin seuraajaa” (Salehzadeh 2013, 6).

Jotkut tutkijat mieltävät alaviitit enemmän mystiseen suufilaisuuteen kuuluviksi ja jotkut eivät edes muslimeiksi, vaan esimerkiksi zarathustralaisiksi. Brooke Allenin mukaan alaviitit yleensä luokitellaan shiialaisuuden haaraksi, mutta siinä on myös foinikialaisia, pakanallisia, zarathustralaisia, gnostilaisia ja kristillisiä aineksia. (Allen 2012, 148.) Suurimmat erot valtaviiran islamiin tulevat siitä, että alaviitit eivät rukoile, paastota tai hyväksy Koraania.¹⁹ Alaviitit, sekä miehet että naiset, kokoontuvat *Jamkhanah*-nimisessä (suom. kokouspaikka) paikassa, jossa he laulavat ja tanssivat yhdessä. (Salehzadeh 2013, 6.) Alaviitit viettävät joulua, loppiaista, juutalaisten helluntaita sekä persialaista uutta vuotta. Heidän messuissaan (*Quddass*) nautitaan leipää ja viiniä ja he uskovat kolminaisuuteen. Kolminaisuus koostuu Alista ja Muhammedista sekä Alin persialaisesta seuraajasta Salman a-Farisista. (Allen 2012, 148.)

Sunnit eivät hyväksy alaviitteja puhtaan islamin edustajaksi. Tämän vuoksi alaviittihallitukselle Syyriassa on ollut elintärkeää pitää jyrkimmät sunnalaiset suuntauokset kurissa. (Hämeen-Anttila 2004, 77–78.) Syyrian kriisi ja sunnimuslimien nousu arabimaissa onkin herättänyt sen naapurimaiden alaviittien keskuudessa pelkoa. Jos Al-Assadin hallinto kaatuu, Syyrian alaviittien kohtalona saattaa olla kansanmurhan kohteeksi joutuminen, tutkija Salehzadeh uskoo. (Salehzadeh 2013, 7.)

¹⁷ Toisin sanoen äärishiialaiset (Hämeen-Anttila 2004, 40).

¹⁸ Ali on profeetta Muhammedin serkku, jota shiitit pitävät todellisena johtajanaan Profeetan kuoltua (Palva 2004, 196–197).

¹⁹ Valtaviiran islamin voi ymmärtää sisältävän ainakin muslimin uskonnolliset velvollisuudet, eli uskonnustuksen (”*Todistan, ettei ole muuta jumalaa kuin Jumala ja että Muhammed on Jumalan lähettäjä*”), rituaalisen rukouksen viisi kertaa päivässä, almuveron, paaston Ramadankuun ajan ja pyhiinvaelluksen Mekkaan (Palva 2004, 190–192).

3.3 Oppositio

Opposition sydämen muodostaa köyhä sunnimuslimien enemmistö (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b). Syyrian oppositiosta käsiteltäessä olisi kuitenkin parempi puhua monikossa oppositioista. Oppositioille on yhteistä al-Assadin ja nykyhallinnon vastustaminen ja syrjäyttämisyrittäminen, mutta muuten ne eroavat toisistaan merkittävästi. Syyrian oppositioryhmien vaatimuksista löytyykin enemmän eroavaisuuksia kuin yhtäläisyyksiä. (Salehzadeh 2013, 2.) Arvioiden mukaan Syyriassa on noin 1000 aseistettua oppositioryhmää, joissa taistelee yli 100000 ihmistä (BBC 2013). Syyrian oppositio on hajanainen ja keskenään riitaisa. Ei ole siis lainkaan selvää, mikä on varsinaisen oppositio ja ketä vastaan hallitus taistelee. (Lehti 2012.) Esittelen tässä kaksi eri oppositioyhteisyyttä: Syyrian kansallisen rintaman ja Kansallisen yhteisön komitean sekä Vapaan Syyrian armeijan ja Korkeimman sotilasjohdon.

Syyrian kansallinen rintama (*Syrian National Coalition, SNC*) kannattaa kansainvälistä puuttumista Syyrian tilanteeseen, mutta ei varsinaista interventiota (Lehti 2012). SNC on keskeisin oppositioryhmittymä ja se on perustettu elokuussa 2011. Neuvosto toimii Istanbulista käsin ja pyrkii yhteistoimintaan muiden kapinallisryhmittymien, kuten Vapaan Syyrian armeijan (*Free Syrian Army, FSA*) kanssa. Neuvosto on opposition vaali-liitto, jonka tarkoituksena on korvata al-Assadin hallinto demokraattisella hallinnolla ja vapaille vaaleilla. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.) Salehzadehin mukaan SNC koostuu islamistisista järjestöistä ja arabinationalistipuolueista. Tunnetuimpia ryhmiä sen sisällä ovat egyptiläisperäinen Muslimiveljeskunta ja Jabhat al-Nusra. Syyrian kansallisen rintaman ja Vapaan Syyrian armeijan kattoryhmän, Syyrian kansallisneuvoston tavoitteena on kaataa nykyinen hallitus ja saada hallitsija-asema, purkaa turvallisuusjoukot ja saattaa vastuuseen ne, jotka ovat syyllistyneet rikoksiin syyrialaisia kohtaan. Kansallisneuvosto ei aio suostua yhteistyöhön tai vuoropuheluun al-Assadin hallituksen kanssa. (Salehzadeh 2013, 14.)

Vapaan Syyrian armeija koostuu pääasiassa Syyrian armeijasta loikanneista sotilaista. Se kannattaa aseellista vastarintaa. (Lehti 2012.) Vapaan Syyrian armeijan tavoitteena on ainoastaan kaataa al-Assadin hallinto, muita poliittisia motiiveja sillä ei ole (Merikallio 2012). Vapaan Syyrian armeijan piti toimia kapinallisten kattojärjestönä, mutta se ei ole saanut missään vaiheessa luotua komentoketjua, joka koordinoisi hyökkäyksiä ja

joukkoja. Vapaan Syyrian armeijaa pidetään yleisesti enemmän löyhästi organisoituna kapinallisten verkostona kuin yhtenäisenä armeijana. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

Korkein sotilasjohto on uusi yritys muodostaa uusi katto-organisaatio Vapaan Syyrian armeijan sijaan. Korkein sotilasjohto kytkeytyy Syyrian kansalliseen neuvostoon. Sotilasjohto on otettu lämpimästi vastaan oppositiota tukevissa maissa kuten Yhdysvalloissa, Turkissa ja Persianlahden sunnivaltioissa. Se vaikuttaa edustavan maltillista, ei-ideologista politiikkaa. Tavoitteena olisikin, että se pystyisi edustamaan kaikkia kapinallisryhmiä. Marraskuussa 2013 muodostettu Islamilainen rintama oli kuitenkin Korkeimmalle sotilasjohdolle takaisku, sillä se vei mukanaan joitain sen suurempia ryhmäkuntia ja horjutti sen asemaa kaikkien kapinallisten edustajana. (Heiskanen 2014.)

Kansallisen yhteisön komitea (*National Coalition Committee*, NCC) korostaa rauhanomaista ratkaisua tilanteeseen ja dialogia (Lehti 2012). NCC on poliittinen koalitio, jolla ei ole sotilaallista toimintaa. Se haluaa ratkaista sodan rauhanomaisella tavalla. Komiteaan kuuluu 13 poliittista puoluetta, joista suurin osa on vasemmistomielisiä ja kurdipuolueita. Komitea haluaa pyrkiä vuoropuheluun niin muiden oppositioryhmien kuin al-Assadin hallinnon kanssa. Vuoropuhelun esteenä on kuitenkin välirikko sen ja Syyrian kansallisen rintaman (SNC) kesken. Kansallisen yhteisön komitean mukaan Syyrian kansallinen rintama tekee yhteistyötä jihadistien kanssa, jotka eivät usko demokraattisiin periaatteisiin. Komitean mielestä suurin osa syyrialaisista ei halua hallituksensa edustavan islamilaisia arvoja. Kurdikomitea tekee yhteistyötä Kansallisen yhteisön komitean kanssa. (Salehzadeh 2013, 14.)

3.4 Jihadistit

3.4.1 Jihadistien alkuperä ja toiminta Syyriassa

Shioilla ja sunneilla on useita radikaaleja ääriliikkeitä. Shiojen ääriliikkeitä löytyy Syyriasta, Iranista ja Libanonista (esim. Hizbollah). Sunnien suurin ääriliike on al-Qaida-verkosto. Sen ja muiden sunnien ääriliikkeiden tukijamaat löytyvät Saudi-Arabiasta, Egyptistä ja Qatarista. Jihadistit muodostavat vain kymmenen prosenttia kaikista Syyriassa taistelevista joukoista. Kyseessä ei ole yhtenäinen joukko, vaan jihadistit koostuvat useista pienemmistä ryhmistä, jotka eroavat toisistaan eri tavoin. (Benotman & Naseraldin 2012.) Jihadistit taistelevat sekä hallituksen joukkoja että oppositiota vastaan. Ryhmien toimintaa ohjaa paljon johtohenkilöiden vakaumus, henkilökohtaiset

tavoitteet ja vallanhimo. (Maahanmuuttovirasto 2014.) Yleensäkin kapinallisryhmien liittoumat häilyvin rajalinjoin muuttuvat varsin nopeasti tilanteiden mukaan (Heiskanen 2014). Siksi esittelen tässä hyvin yleisellä tasolla Syyriassa taistelevien ryhmien alkupe-
rää ja toimintaa sekä tarkemmin suurimpia ja voimakkaimpia Jabhat al-Nusraa ja Isisiä.

Syyriassa taistelevien jihadistiryhmien alkuperä on sekä kansannousussa että ajalta en-
nen sitä (Benotman & Naseraldin 2012.) Tutkija Juha Saarisen mukaan Irakin sodan
(2003–2011) aikaan Assadin hallinto tuki vierastaistelijoitten läpikulkua Syyrian kautta
Irakiin. Tällöin luodut verkostot vierastaistelijoitten välitykselle olivat yhä olemassa ja
ne aktivoitiin uudelleen kansannousun alettua. Näillä verkostoilla on myös ollut vahva
vaikutus paikalliseen islamilaiseen yhteisöön. Lisäksi sodan alettua Irakissa taistelleet
syyrialaiset sekä silloin vielä pelkästään irakilainen Isis lähettivät agenttinsa Syyriaan
luomaan uusia verkostoja. (Kioski 2015.) Syyrian sodan myötä syntyneet salafijihadisti-
en²⁰ yhteisöt muodostuvat radikaaleista sunnien yhteisöistä. Näillä ryhmillä on myös
ulkomaisia kytkentöjä ja taistelijoita aina länsimaita myöten. Ryhmien jäsenten alkupe-
rä voi vaihdella myös ryhmien sisällä. (Benotman & Naseraldin 2012.)

Kaikkien jihadistiryhmien tavoitteena on taistella koko Syyrian hallintojärjestelmää
vastaan laajalla taktiikalla, joka kuitenkin vaihtelee eri ryhmien välillä. Pääasiassa tak-
tiikka koostuu sissisodasta ja terrorismista. Kaikkien jihadistiryhmien strategiat voidaan
jakaa kahteen alastrategiaan: sotilaallisiin ja median käyttöön liittyviin. Mediastrategia
on pääasiallisesti propagandaa. Ryhmät käyttävät sosiaalista mediaa enenevässä määrin
videoidensa, laulujensa ja lausuntojensa levittämiseen. Huomionhaku ja medianäkyvyy-
den saaminen on osa jihadistien vallankäyttöä tai ainakin siihen pyrkimistä. Itsemurha-
ja muita näyttäviä iskuja tekemällä mediahuomio on taattua myös omien kanavien ulko-
puolella. Ne antavat ainakin näennäisen kuvan voimasta, resursseista ja uskon lujuudesta.
Lisäksi joidenkin ryhmien tavoitteena on perustaa Syyriaan islamilainen valtio. Asi-
antuntijoiden mukaan on olemassa riski, että jihadistit al-Qaidan ideologian vaikutuk-
sesta siirtyvät kansalliselta tasolta kohti länsimaita. Toiseksi pelkona on, että nykyinen
sota muuttuu eri lahkojen ja uskontojen väliseksi mikä saattaisi myös voimistaa jihadis-
tiryhmiä. (Benotman & Naseraldin 2012.)

---

²⁰ Salafistit ovat sunnimuslimeja, jotka pitävät Muhammadin aikalaisseuraajia ja heidän jälkeläisiään
esikuvina. Salafistit katsovat edustavansa islamia sen puhtaimmassa muodossa ja pitävät itseään edellä-
kävijöinä. (Archer 2006.)

3.4.2 Jabhat al-Nusra

Yhdeksi keskeisimmäksi jihadistiryhmäksi on noussut Jabhat al-Nusra (suom. Al-Nusran rintama). Se ilmoitti liittyneensä ”pyhään sotaan” al-Assadia vastaan tammi-kuussa 2012. (Jokinen 2013.) Jabhat al-Nusralla on arviolta 7000–8000 taistelijaa ja se on tehnyt yhteistyötä myös muiden ryhmien kanssa (Heiskanen 2014). Al-Nusran rintamaa johtaa Abu Muhammed al-Julani. Yhdysvallat on luokitellut ryhmän terroristijärjestöksi sen al-Qaida -yhteyden vuoksi. (BBC 2013.) Ryhmää on kuvailtu useissa lähteissä kaikista vaarallisimmaksi ja tehokkaimmaksi (Benotman & Naseraldin 2012). Esimerkiksi vuonna 2012 ryhmä ilmoitti olevansa vastuussa jopa 600 iskusta hallinnon kohteeseen (Jokinen 2013). Al-Nusran strategiana ovat itsemurhaiskut. He etsivät ja rekrytoivat sopivia itsemurhapommittajia myös ulkomailta. (Benotman & Naseraldin 2012.)

Jabhat al-Nusran taistelijat ovat tulleet Irakista ja Afganistanista, joukossa on myös syyrialaisia. Ryhmä saa rahoitusta ja aseita myös muista muslimienemmistöisistä maista. (Benotman & Naseraldin 2012.) Kansainvälisen al-Qaida -verkoston johto on virallisesti tunnustanut Jabhat al-Nusran Syyrian edustajakseen (Heiskanen 2014). Järjestö noudattaa al-Qaidan ankaraa jihadistista ideologiaa. Sen pääkohteena on Assadin hallinto, mutta esikuvansa tavoin islamin viholliseksi mielletään myös Yhdysvallat ja omalle järjestölle vieraat uskonnolliset ryhmät kuten alaviitit. Jabhat al-Nusra tavoittelee Allahin lain palauttamista Syyriaan.²¹ Ryhmällä on sotilaallisten tavoitteiden lisäksi myös ei-aseellisia tavoitteita. He levittävät uskonnollista opetustaan lähetystyön tapaan sekä tekevät humanitaarista työtä, kuten jakavat ruoka-apua, kaasua ja muita tarvikkeita niitä tarvitseville. (Benotman & Naseraldin 2012.)

3.4.3 Isis

Isisiä (eng. Islamic State of Iraq and Syria) pidetään kaikista kovaotteisimpana jihadistiryhmänä Syyriassa. Ryhmä tuli Syyriaan huhtikuussa 2013 Irakista, jossa se tunnettiin aiemmin nimellä Irakin al-Qaida. Irakissa järjestö keskittyi sunnien ja shiiojen välisten väkivaltaisuuksien lietsomiseen. Varsinkin kun Yhdysvallat vetäytyi maasta vuonna 2011, ryhmä pääsi kasvamaan vapaasti. (Huusko 2014.) Helmikuussa 2014 kansainvälinen al-Qaida -järjestö irtisanoutui Isisistä (Zidan 2014). Isisin johtaja on Abu Bakr al-

²¹ Huolimatta jyrkästä islamintulkinnastaan ja vaatimuksesta islamilaisen valtion perustamisesta Syyriaan ryhmä on pyrkinyt esiintymään maltillisempana kuin Isis (Heiskanen 2014).

Baghdadi. Kesäkuussa 2014 Isis julisti perustaneensa islamilaisen kalifaatin, jonka pääkaupunki on Syyrian Raqqa. Isis on levittäytynyt erityisesti Syyrian pohjois- ja itäosiin sekä Irakiin, taistelijoita sillä on eri arvioiden mukaan 20 000–31 500. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

Brutaaleilla otteillaan ryhmä on saanut vastaanansa myös muita kapinallisryhmiä. Alkuun ryhmä sai kannatusta syyrialaisilta, koska se pyrki tarjoamaan sosiaalipalveluita hallitsemillaan alueilla sekä suhtautui kielteisesti ryöstelyyn. Kuitenkin Isisin kovan linjan islamintulkinta sekä kilpailevien islamistiryhmien jäsenten sieppaukset ja murhat saivat syyrialaiset perääntymään ja vastustamaan ryhmää. (Heiskanen 2014.) Isis uhkaa tappaa toimittajia, avustusjärjestöjen työntekijöitä sekä aktivisteja, ja uhkauksia on myös toteutettu. Julkiset teloitukset ja näytille jätetyt ruumiit toimivat pelotteena ja varoituksena niin paikallisille kuin median välityksellä muulle maailmalle Isisin voimasta. (Maahanmuuttovirasto 2014.) Valloitetuilla alueilla on otettu käyttöön äärimmäisen tiukka sharia-laki, joka on tarkoittanut muun muassa tupakointikieltoa ja naisten kasvojen peittämistä. Lukuisten ulkomaisten taistelijoiden vuoksi syyrialaiset pitävät Isis-järjestöä ulkomaisena miehittäjänä. Syyrialaista mielestä Isis on pilannut alkuperäisen kansannousun idean. (Huusko 2014.) Useat kapinallisryhmät ovat liittoutuneet keskenään valloittaakseen takaisin Isisin hallussa olevia alueita (Heiskanen 2014).

3.5 Muut osapuolet

3.5.1 Kurdit

Kurdit ovat maailman suurin kansa, jolla ei ole omaa valtiota, yhteensä heitä on noin 30–40 miljoonaa. Kurdialue jakaantuu Turkin, Syyrian, Irakin ja Iranin valtioiden kesken. Alue pirstaloitui Osmanien valtakunnan hajotessa ja kun Ranska ja Iso-Britannia sopivat uusien valtioiden jakamisesta ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Kurdit ovat suunnitelleet yhteistä kurdialueiden liittoa ilman muodollista itsenäisyyttä. Syyrian sisällissota herätti toiveita jopa itsenäisestä Kurdistanin valtiosta. (Kerkkänen & Helenius 2013.)

Kurdien osuus on noin 10 % Syyrian väestöstä. Kurdit ovat Syyrian toiseksi suurin etninen ryhmä arabien jälkeen. Suurin osa Syyrian kurdeista on sunnimuslimeja. Alan Salehzadehin mukaan Syyrian kurdit eivät kuitenkaan ole erityisen uskonnollisia ja he määrittelevätkin itsensä enemmän etnisyyden kuin uskonnon perusteella. Kurdien ase-

ma on ollut jo pitkään huono ja heitä on systemaattisesti sorrettu. Esimerkiksi heidän kielensä opetus ja kulttuurinsa harjoitus oli kiellettyä kansannousun alkuun saakka. Kurdit asuvat Koillis-Syyriassa Turkin kurdialueen rajalla. Alue on luonnonvaroiltaan rikas, maan tärkeimmät öljykentät sijaitsevat siellä. Myös aluepoliittisesti alue on Syyrialle tärkeä. Vuodesta 1962 lähtien Syyrian hallinto on pyrkinyt ”arabisoimaan” aluetta monin keinoin. Kurdeja on pakotettu muuttamaan alueelta pois ja heitä on poistettu kansalaisuuksia. Ilman kansalaisuutta opiskeleminen, työskenteleminen ja omistaminen on hyvin hankalaa Syyriassa. (Salehzadeh 2013, 11.) Kun kansannousu alkoi, sadattuhannet kurdit olivat vailla kansalaisuutta. He olivat osoittaneet mieltään oikeuksiensa puolesta ennen kansannousua, mutta sen alettua he jäivät odottavalle kannalle. Rauhoitukseen tilannetta al-Assad tarjosi kurdeille kansalaisuuksia takaisin. (Kerkkänen & Helenius 2013.)

Kurdit vastustavat al-Assadin hallintoa, mutta eivät ole mukana oppositiossa. He ovat taistelleet hallituksen joukkoja vastaan omassa ryhmässään omalla alueellaan.²² Kurdeilla on yli kymmenen poliittista puoluetta, jotka muodostavat kurdialuetta edustavan korkeimman komitean ”Desteya Bilind a Kurd” (eng. The Kurdish Committee Supreme). Komitea tekee yhteistyötä NCC:n kanssa. Kumpikaan sodan pääosapuolista ei hyväksy kurdikomiteaa sen itsehallintovaatimusten takia. Kurdit suhtautuivat varautuneesti oppositioon, sillä sillä on läheiset suhteet Turkin valtioon eikä oppositio ole valmis tunnustamaan kurdien asemaa (Kerkkänen & Helenius 2013). Kurdien tavoitteena on perustaa itsehallintoalue, jossa he muiden vähemmistöjen kanssa voisivat asua rauhassa ja demokraattisesti.²³ (Salehzadeh 2013, 12, 15.)

3.5.2 Kristityt

Syyria on ollut kristinuskon tärkeimpiä keskuksia alusta alkaen. Ajanlaskun alun Antiokiaan, Syyrian silloiseen suurimpaan kaupunkiin, Paavali joukkoineen perusti toimintansa tukikohdan. Jerusalemin tuhoutumisen jälkeen vuonna 70 Antiokiasta tuli kristityn maailman pääkaupunki. (Allen 2012, 167.)

---

²² Keväällä 2013 kurdit ja Vapaan Syyrian armeija päätyivät tekemään yhteistyötä Assadin hallintoa vastaan. (Salehzadeh 2013, 12).

²³ Syyrian opposition vahvana tukijana Turkki on vastustanut kurdien itsehallintoaluetta. Turkki on painostanut oppositiota tekemään yhteistyötä sen kanssa kurdien hallintoaluetta vastaan. (Salehzadeh 2013, 12).

Kristityillä oli tärkeä asema myös arabiankielen säilymisessä Syyriassa osmanivaltakunnan aikana. Turkki oli osmanivaltion hallinnon ja koulujen opetuskieli. Poikkeuksen tekivät, yleensä eurooppalaisten ja amerikkalaisten ylläpitämät, kristityt koulut, joiden normaali opetuskieli oli arabia. Kristilliset koulut ylläpitivät kansallisuusaatetta ja elvyttivät arabialaista kulttuuria. Kristittyjen mieltymys kansallisuusaatteeseen johtui todennäköisesti heidän vähemmistöasemastaan Syyriassa. Vaikka kristityt olivat juutalaisten tapaan ”suojellussa” asemassa, he olivat myös vähemmistössä aina 1800-luvun loppuun saakka. Vuosisadan lopun kansallisuusaate tarjosi kristityille uskonnosta riippumattoman kentän, jolla saavuttaa tasa-arvo muslimien kanssa. Myös sosialismi, erityisesti Baath-puolueen levittämä, hälvensi uskontojen välisiä yhteiskunnallisia eroja. Vähemmistöuskontojen edustajia ei painostettu kääntymään islamiin, mutta he ovat osa arabialaisen kansakunnan jäseniä, joiden keskeinen kulttuuriarvo on islam. Syyrian kristityt ovat siis eräänlaisia kulttuurimuslimeja. (Palva 1999, 223–224.)

Kristittyjen osuus Syyrian väestöstä on noin 10 % ja he muodostavat melko kirjavan joukon. Kristityissä on sekä katolisia, ortodokseja että protestantteja. On katsottu, että arabinationalismi ja -sosialismi olisivat olleet lähtöisin kristittyjen joukoista. Kristittyjen ja muslimien välit olivat hyvät vuoden 2011 kansannousuun saakka. Suhteet ovat kiristyneet, koska sunnit katsovat kristittyjen olevat al-Assadin hallinnon puolella. Väite ei ole aivan keksitty, sillä kristityillä oli hyvät olot Assadin hallinnon alla. Sodassa kristityt pyrkivät kuitenkin olemaan puolueettomia. Sota on tuonut kristityille huonommat olot, sillä he pelkäävät opposition ja islamistien kostoja. Lisäksi heitä on vaadittu ottamaan osaa sotaan islamistien rinnalla. Syyrian kurdialueella kristityt ja kurdit tekevät yhteistyötä vastustaakseen islamisteja. Molempien tavoitteena on välttää islamistihallinto ja saavuttaa oma itsehallintoalue Pohjois-Irakin tapaan. (Salehzadeh 2013, 7-8.)

3.6 Ulkopuoliset tahot

Ulkopuolisilla tahoilla tarkoitan tässä tutkimuksessa sellaisia maita, ryhmiä ja järjestöjä, jotka eivät ole mukana sotatoimissa, mutta tukevat avoimesti jotakin sodan osapuolta. Olen jakanut nämä tukijat hallituksen ja opposition tukijoiksi. Lisäksi esittelen myös sellaisia tahoja, jotka eivät varsinaisesti ole kummankaan osapuolen puolella, mutta pyrkivät silti vaikuttamaan sodan kulkuun tai sen päättymiseen. Tällaisia ovat YK, EU ja Arabiliitto.

Syyrian sodan kannalta keskeiset ulkopoliset tahot ovat tutkija Lehden mukaan Yhdysvallat, EU, Venäjä, Turkki ja Saudi-Arabia. Yhdysvallat on kuitenkin ollut melko haluton ottamaan osaa konfliktiin ja se on keskittynyt enemmän Iraniin. Samoin EU:n on ollut vaikeaa ottaa kantaa Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan demokratialiikkeisiin, sillä se on kannattanut enemmän vakautta ja jatkuvuutta kuin demokratiaa. Saudi-Arabia on pyrkinyt hyötymään arabikeväästä ja se on omaksunut vastavallankumouksellisen politiikan koko Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueella. Saudi-Arabia aseistaa oppositiota saadakseen aikaan islamistisen vallankumouksen ja luo vastakkainasettelua shiiojen ja sunnien välille. (Lehti 2012.) Kansainvälinen painostus al-Assadin hallintoa kohtaan on kuitenkin jatkuvassa kasvussa: Arabiliitto, EU, Turkki ja Yhdysvallat ovat asettaneet lukuisia taloudellisia pakotteita maan hallitukselle. (Central Intelligence Agency, 2014.) Pakotteiden lisäksi länsimaat tarjoavat tukea ottamalla vastaan syyrialaisia pakolaisia. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

Venäjä tukee Syyrian hallitusta. (Lehti 2012.) Venäjän intresseissä on esimerkiksi Tartousin satama, joka on sen ainoa merivoimien kohde Välimerellä (eng. Tartus, ks. Kuva 1.). Kiina ja Venäjä ovat keväeseen 2014 mennessä kolme kertaa käyttäneet veto-oikeuttaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslausemia vastaan, joissa on vaadittu Syyrian väkivaltaisuuksien lopettamista. Maat perustelevat vetonsa sillä, että YK:n ei tule puuttua maan sisäiseen tilanteeseen. (UNA Finland/Suomen YK-liitto 2013b.)

Syyria kuuluu niin sanottuun shiia-akseliin, joka on Iranin johtama (Salehzadeh 2013, 1, 4-5). Uskonnon lisäksi Syyrialla ja Iranilla on muitakin yhteisiä intressejä, esimerkiksi kauppasopimuksissa. Yhdessä ne myös paheksuvat Yhdysvaltojen puuttumista Lähi-idän asioihin sekä tukevat palestiinalaisia Israelissa. (Manfreda 2014.) Syyrian hallitusta tukevat sen lisäksi Libanonin Hizbollah, Palestiinan jihadistiryhmät, Irakin shiitit, Turkin alaviitit ja Omanin shiitit. (Salehzadeh 2013, 1, 4-5.)

Opposition tukijoista voidaan käyttää myös nimeä ”Syyrian ystävät”. Ystäviin kuuluu suurin osa länsimaista ja arabimaista. Turkki tukee Syyrian oppositiota ja se on ottanut vastuulleen myös rauhanvälittäjän roolin. (Lehti 2012.) Sunnivaltaiset maat kuten Saudi-Arabia, Egypti, Qatar, Yhdistyneet Arabiemiirikunnat, Oman ja Libanon tukevat Syyrian oppositiota. Myös eri maiden sunniryhmät ovat opposition puolella. (Salehzadeh 2013, 4-5, 14–15.) Syyskuun alussa vuonna 2014 Yhdysvallat aloitti sotatoimet Isisiä vastaan sekä Syyriassa että Irakissa. ”Anti-Isis”-koalitioon kuuluu yli 60 valtiota, joihin kuuluvat lukuisat Euroopan maat Suomi mukaan lukien. Koalition tarkoituksena

on Yhdysvaltain ulkoministeri John Kerryn ja puolustusministeri Chuck Hagelin mukaan tuhota Isis mm. aseiden toimittamisella kumppaneille, ulkomaisten taistelijoiden pääsyn estämisellä, rahoituksen katkaisemisella, humanitaarisella avulla sekä Isisin todellisen luonteen paljastamisella. (Patokallio 2014; U.S. Department of State 2014.)

3.7 Ulkomaiset taistelijat

Kokonaiskuvaa Syyriassa taistelevista ulkomaisista on vaikeaa antaa, sillä eri lähteiden esittämät arviot vaihtelevat suuresti. Olen käyttänyt lähteinä The Washington Institute -ajatushautomon sekä ICSR:n ja Maahanmuuttoviraston raportteja. Ulkomainen taistelija on monitahoinen käsite eikä välttämättä tarkoita islamistia tai edes uskonnollisesti motivoitunutta taistelijaa.

Ajatushautomo The Washington Institute julkaisi yhteistyössä Flashpoint Partnersin kanssa kesäkuussa 2013 selvityksen ulkomaisista sunnitaistelijoista Syyriassa. Sen mukaan ulkomaisia sunnitaistelijoita on noin 10 % kaikista kapinallisista. Myös hallituksen joukkoihin on liittynyt ulkomaisia taistelijoita, esimerkiksi libanonilaisesta Hizbollahista. Raportin mukaan al-Assad olisi saanut jopa enemmän ulkomaista sotilasapua kuin vastustajansa. Raportin lähteinä käytettiin paikallislehtiä sekä sosiaalista mediaa (Facebook ja Twitter) ja jihadistien omia internetsivuja. Pääasiassa tietoa saatiin kuolinuutisista ja niistä kerätyistä taustoista. Luvut ovat siis lähinnä suuntaa antavia. (Zelin & al. 2013, 1–2.)

The Washington Instituten raportin mukaan Syyrian sodan ulkomaisista taistelijoista suurin osa tulee lähimaista, kuten Libyasta, Saudi-Arabiasta, Tunisiasta, Jordaniasta ja Egyptistä. Raportissa on myös selvitetty, mihin ryhmiin ulkomaiset taistelijat ovat useimmiten liittyneet. Ilman määrällisiä osuuksia suurin ryhmä on Jabhat al-Nusra (noin 65 %) ²⁴. Selvästi pienemmällä osuudella seuraavana ovat Vapaan Syyrian armeija (noin 10 %) ja Ahrar al-Sham (noin 5 %). (Zelin & al. 2013, 3–11.)

Tutkimuskeskus ICSR eli International Centre for the Study of Radicalisation on perustettu vuonna 2008 ja se tutkii muun muassa radikalisoitumista ja terrorismia (ICSR 2014). ICSR:n raportti huhtikuulta 2013 on ensimmäinen laaja selvitys Syyriassa taistelevista eurooppalaisista. Raportin arviot perustuvat yli 450 lähteeseen länsi- ja arabimaista medioista sekä jihadistien omiin tiedonantoihin. Kirjoittaja kuitenkin painottaa,

---

²⁴ Prosenttiosuudet ovat oma arvioni raportin kuviosta.

että raportti ei anna yhtä oikeaa totuutta ulkomaisista taistelijoista, ja että saatavilla olleet tiedot eivät ole täydellisiä. Tärkeää on lisäksi painottaa, että kaikki kapinalliset eivät ole jihadisteja eivätkä kaikki jihadistit kuulu al-Qaida -verkostoon. Lisäksi kaikki, jotka ovat liittyneet jihadistiryhmiin, eivät välttämättä ole aatetta puhtaasti omaksuneet. Yleisimmät syy liittyä mukaan Syyrian sotaan ja auttaa oppositiota ovat olleet sodassa tapahtuneet kauheudet, hallituksen joukkojen julmuudet sekä länsi- ja arabimaiden puutumattomuus tilanteeseen. Monissa tapauksissa jihadistisia ajatuksia on omaksuttu vasta taistelukentillä. Radikaalit ajatukset saattavat todennäköisesti myös jäädä taistelukentille, raportin mukaan vain pieni osa Syyriassa taistelleista saattaisi olla osallinen terroritekoon kotimaassaan. (Zelin 2013.)

ICSR:n tuoreimmassa raportissa tammikuulta 2015 kerrotaan, että Syyrian ja Irakin konfliktin sunnijoukkoihin on ulkomailta liittynyt kaikkiaan 20 730 henkilöä. Raportin mukaan 11 000 taistelijaa tulee eri Lähi-idän maista, 4000 läntisestä Euroopasta ja 3000 entisistä Neuvostoliiton maista. Syyrian sota on ohittanut Afganistanin sodan eniten ulkomaisia taistelijoita houkuttavimpana sotana. Afganistanin konfliktiin osallistui 1980-luvulla 20 000 ulkomaalaista. Eniten Syyrian sotaan on osallistunut tunisialaisia (1500–3000), marokkolaisia (1500) ja saudiarabialaisia (1500–2500). Arvion mukaan länsieurooppalaisten määrä Syyriassa on kaksinkertaistunut joulukuusta 2013. Eniten taistelijoita on lähtenyt Ranskasta (1200), Saksasta (500–600) ja Isosta-Britanniasta (500–600), mutta suhteutettuna väkilukuun tilastoa johtavat Belgia (440), Tanska (100–150) ja Ruotsi (150–180). Raportin mukaan suomalaisia taistelijoita on 50–70. Raportin lopussa huomautetaan, että siinä mainitut luvut sisältävät koko sodan ajan tilaston. Arvion mukaan näistä 5–10 % on kuollut ja 10–30 % on poistunut sota-alueelta joko kotimaihin tai jääneet jumiin kauttakulkumaihin. (Neumann 2015.)

4 Tutkimusmenetelmät

4.1 Määrällinen ja laadullinen tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa määrällinen tutkimusmenetelmä toimii pohjana laadulliselle menetelmälle. Laadullinen tutkimus on ymmärtävää ja määrällinen selittävää (Tuomi & Sarajärvi 2009, 66). Tämä näkyy omassa tutkimuksessani siten, että määrällisen tutkimusmenetelmän avulla saan selville kokonaiskuvan aineistosta ja sen mahdollisesta ajallisesta muutoksesta, jota pystyn hyödyntämään myöhemmin laadullisessa menetelmässä.

Laadullisen tutkimusmenetelmän ja valitsemieni teemojen avulla saan syvempää tietoa Syyrian sodan islam-uutisoinnista.

Laadullisen aineiston koko herättää usein kysymyksiä. Koko ei kuitenkaan ole merkittävä kriteeri varsinaisen työn laadulle, sillä tutkimuksen tarkoitus ei ole pyrkiä tilastolliseen yleistettävyyteen. Tutkimuksen tarkoituksena on ennemminkin kuvata, ymmärtää ja tulkita tutkittavana olevaa aihetta. Siksi myöskään aineiston otos ei ole satunnainen, kuten määrällisessä tutkimuksessa, vaan harkitusti valittu tutkimukseen sopivaksi. Otoksesta päättää tutkija itse. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Laadullisen tutkimuksen metodin määrää se, mistä ollaan kiinnostuneita ja mitä halutaan saada selville. Omassa työssäni etsin aineistosta kielen tyypillisiä piirteitä ja miten kieli toimii kommunikaation välineenä. Kun tutkitaan kieltä kommunikaation välineenä, voidaan käyttää metodina joko sisällönanalyysia tai diskurssianalyysia. Erona on se, että sisällönanalyysi tutkii kommunikaatiota todellisuuden kuvana ja diskurssianalyysi todellisuuden rakentamisena. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 46–47.)

4.2 Syväluke ja sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on yksi tekstianalyysin alalaji, muita tapoja ovat esimerkiksi diskurssianalyysi ja hermeneutiikka. Samalla se on yksi käytetyimmistä metodeista uskonnollista aineistoa tutkittaessa. Sisällönanalyysi on kehitetty kuvaamaan ja selittämään tekstin tai aineiston sisältämää viestiä. Sen avulla voidaan tehdä kontekstisidonnaisia päättelyitä. (Nelson & Woods 2011, 109–110.) Kontekstisidonnaisuuden ymmärrän niin, että tutkijan on tavallaan päätettävä etukäteen, mitä aineistostaan hakee ja on tutustunut siihen etukäteen ennen analyysin aloittamista. Kärjistettyinä esimerkkeinä *Suomen Luonto* -lehdestä ei kannata lähteä etsimään pyhän rajauksia tai *Raamatusta* ilmastonmuutosta. Toisaalta etukäteen ei kannata kuitenkaan olla liian ankara lähteen sisältöä kohtaan, sisällönanalyysin myötä siitä voi nousta teemoja, joita ei ensilukemalta tai otsikon perusteella välttämättä olettaisi. Aineistona sisällönanalyysissä voi olla mitä vain lehdistä kirjoihin ja televisiosarjoihin.

Sisällönanalyysi etenee loogisesti vaiheittain. Ensiksi on valittava aineisto tutkimuskysymysten perusteella. Seuraavaksi aineisto koodataan eli valitaan teemat tai käsitteet, joita siitä etsitään. Ne voivat olla artikkeleiden määriä, palstamillimetrejä tai sivumääriä. Voidaan myös laskea yksittäisiä kirjoitettujen sanojen tai fraasien määriä, viittauk-

sia tai väittämiä liittyen edellisiin tai toistuvia kaavoja. Koodauksen jälkeen aineisto kategorisoidaan edellisten mukaisesti. Lopussa tarkistetaan tulosten luotettavuus ja selitetään kvantitatiivinen data kvalitatiivisesti. (Nelson & Woods 2011, 112–114.) Edellä esitetyt vaiheet pätevät hyvin kaikkeen tekstintutkimukseen, painotus hieman muuttuen. Tutkija Timo Laine on kuvannut samat vaiheet ytimekkäämmin: Ensiksi tutkijan on tehtävä vahva päätös siitä, mikä aineistossa kiinnostaa. Toiseksi etsitään samankaltaisuuksia muusta aineistosta, kaikki muu jää huomiotta. Kolmanneksi luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään tutkittavaa teemaa. Teemoittelun painotus on siinä, mitä kustakin teemasta on sanottu. Sanomisten määrällä on tai ei ole väliä tutkimuksesta riippuen. Viimeiseksi kirjataan tulokset. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–94.)

Chad Nelson ja Robert H. Jr. Woods kirjoittavat sisällönanalyysia käsittelevässä artikkelissaan metodin valinnasta. Sisällönanalyysi toimii kun tutkija etsii jälkiä laajasta aineistosta tai pitkältä aikaväliltä. Sitä voi myös käyttää kun tutkitaan samankaltaisuuksia tietyssä genressä. Sisällönanalyysia voidaan käyttää myös tutkittaessa erilaisuuksia vertailemalla eri kategorioiden esiintymistä eri konteksteissa. metodi toimii niin ikään asenteiden arvioimista mittaavissa tutkimuksissa. (Nelson & Woods 2011, 110–111.) Esimerkit havainnollistavat sisällönanalyysin mahdollisuuksia toimivana metodina. Yhteistä kaikille esimerkeille on teeman tai käsitteen erottaminen aineistosta, useissa tapauksissa tutkimukseen sisältyi vertailua niin ajallisesti kuin paikallisesti. Omassa tutkimuksessani seuran valitsemieni teemojen esiintymistä ja vaihtelua vuosittain.

Kuten kaikissa metodeissa, myös sisällönanalyysissä on omat etunsa ja haasteensa. Analyysimenetelmän etu on, että sen avulla tutkitaan olemassa olevaa. Aineistoa ei tarvitse tuottaa tai luoda (kuten esimerkiksi etnografiassa tai haastatteluissa), se tarvitsee vain koota. Analyysissä on mahdollista käsitellä laajoja kokonaisuuksia, jopa ilman yhdistävyyttä alussa. Teeman tai käsitteen avulla aineistosta muodostuu looginen kokonaisuus. Etuna on myös se, että menetelmän avulla voidaan selvittää ajallisesti laajojen kokonaisuuksien sisällöllistä tai teemallista muutosta. Sisällönanalyysi on näiden lisäksi mahdollista yhdistää muihin metodeihin luotettavuuden kasvattamiseksi. (Nelson & Woods 2011, 111–112.) Oma aineistoni on hajanainen ja suhteellisen laajakin, mutta sisällönanalyysin avulla siitä tulee looginen kokonaisuus.

Sisällönanalyysin ensimmäinen haaste linkittyy sen ensimmäiseen etuun, eli aineistohankinnan ja -kokoamisen hankaluuteen. Muut haasteet liittyvät tulosten yleistettävyyteen: saatuja tuloksia on vaikeaa tai mahdotonta verrata muihin sisällönanalyyseihin.

Toiseksi tämän metodin avulla ei voi tehdä syy-seuraus -suhteisia päätelmiä. (Nelson & Woods 2011, 117.) Tärkeä pointti metodin käytössä on tutkijan tarkkuus ja vastuu: tekstit eivät ole objektiivisesti tulkittavissa sisällönanalyysillä. Toisin sanoen sisältö eli käsite tai teema ei ole valmiina ”löydettävissä” aineistossa, vaan muotoiltavissa vasta tulkinnan jälkeen. Ei ole myöskään olemassa mitään yhtä oikeaa tulkintaa, että symboli ja sen merkitys olisivat valmiita. Tulkintaan vaikuttavat oleellisesti kulttuurisidonnaisuus, kieli ja konnotaatio. Tutkijan on tavoitettava analyysivaiheessa niin kirjoittajan motiivi, lukijan merkitys ja tekstin merkitys lukijalle. (Nelson & Woods 2011, 111–112.)

4.3 Fairclough’n metodi kriittiseen diskurssianalyysiin

4.3.1 Tekstuaalinen ulottuvuus

Norman Fairclough kuvailee diskurssien tutkimusta prosessiksi, joka jakautuu kahteen. Se osa, joka analysoi tekstin, on kuvailua ja se osa, missä analyysi kohdistuu diskursseihin sekä sosiaalisiin käytäntöihin, on tulkintaa. Fairclough’n mukaan rajaus ei olekaan tarkka ja useimmiten kuvailu ja tulkinta tapahtuvat päällekkäin. (Fairclough 1992, 73–74.) Tässä ja seuraavissa luvuissa tarkastelen Fairclough’n metodia kriittisen diskurssianalyysin eri tasoja painottaen viimeistä, eli sosiaalista ulottuvuutta. Kriittisyydellä tarkoitetaan pyrkimystä huomioida sosiaalisten käytäntöjen ja kielenkäyttötapojen yhteydet syy- ja seuraussuhteissa. Fairclough painottaa erityisesti kielenkäytön ja valankäytön yhteyttä. Kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee kieltä sekä yhteiskunnallisena tuotoksena että yhteiskunnallisena vaikuttajana. (Fairclough 1997, 75–76.)

Fairclough’n mukaan tekstiä voidaan tutkimuksesta riippuen tutkia joko sana- ja lausetasolla eli subjekti/objekti + predikaattitasolla tai poliittis-ideologisesti. Tällöin kiinnitetään huomiota sanavalintoihin, esimerkiksi käytetäänkö terroristia vai vapaustaistelijaa. (Fairclough 1992, 75–77.) Ensimmäisestä lausetason analyysistä hyvä esimerkki löytyy otsikkotasolta: ”*Pyöräilijä jäi auton alle*” tai ”*Auto ajoi pyöräilijän yli*”. Teksti saa kummassakin aivan eri sävyn, ja epäilyksen syyllisyydestä vaihtumaan. Kvantitatiivisella tasolla Richardsonin mukaan voidaan lisäksi tutkia toistuvuuksia ja sanapareja. Hän antaa esimerkiksi islamin/muslimin ja väkivallan. Tärkeää on ottaa huomioon, kuka on jutussa väkivaltainen ja kuka sen uhri. Yleisesti on siis selvitettävä kuka sanoo, mitä sanoo ja kenestä. Miksi niin on sanottu ja mihin sävyyn ja millä vaikutuksella? (Richardson 2007, 17–18.)

Kielitieteilijöiden mukaan ei ole olemassa rationaalista perustaa yhdistää tiettyä merkkiä tiettyyn merkitykseen, ajatus liittyy merkkien luonteen ”satunnaisuuteen”. Fairclough’n kritiikissä ajatus on juuri päinvastainen: diskurssianalyysissä tehdään olettamus, että merkit ovat sosiaalisesti perusteltuja. Hän antaa esimerkkiparin terroristi ja vapaustaiste-
lija. Kuka voisi väittää vastaan, että näiden sanojen mukana ei tulisi sosiaalista taakkaa (kielestä riippumatta). Ja jos yksittäisillä merkeillä on jo näin suuri sosiaalinen painotus, on virkkeillä ja kokonaisilla teksteillä sitä vieläkin enemmän. (Fairclough 1992, 74–75.)

Tekstin tulkinta esitetään usein monitasoisena prosessina: alhaalta ylös tai ylhäältä alas. Alempi analyysi on sanojen muodostumista lauseiksi ja ylempi analyysi merkitysten etsintää lauseista ja kokonaisesta tekstistä. ”Alhaalta ylös” -analyysi on siis alemman tason analyysin tulkintaa ja vastaavasti ”ylhäältä alas” -analyysi on olettamuksien tekemistä pienestä otoksesta. Pienen otoksen tulkinta tuo näkyviin myös alemman tason. Fairclough’n mukaan analyysi on usein sekä alhaalta ylös että ylhäältä alas -tutkimusta. (Fairclough 1992, 80–81.) Normaali lukeminen lienee lähellä ylhäältä alas -analyysiä, olettamusten tekemistä, kuten edellä kirjoittamani otsikkoesimerkit antavat ymmärtää. Olettamukset vievät lukijaa eteenpäin, mutta onko suunta aina oikea?

4.3.2 Diskurssianalyysi

Fairclough’n diskursiivinen ulottuvuus pitää sisällään tekstin tuottamisen, jakelun ja kuluttamisen. Näiden luonne vaihtelee eri diskurssien perusteella sosiaalisten tekijöiden mukaan. Esimerkiksi uutinen sanomalehteen syntyy lukuisten vaiheiden, tiimien ja ihmisten yhteistyön tuloksena. Jakelu voi olla yksinkertaista tai monimutkaista. Yksinkertaista se on suorassa puheessa henkilöltä toiselle ja monimutkaista silloin, kun se on käännetty, tiivistetty, tulkittu ja kirjoitettu uudelleen. Jakelu ja kuluttaminen yhdistyvät tulkintaa tehdessä, kyse on kontekstista. Kontekstilla kirjoittaja tarkoittaa esimerkiksi tekstin julkaisijaa, paikkaa lehdessä ja asiayhteyttä. Tulkitsijalla on oltava konteksti tiedossa ennen kuin tulkintaa tehdään. Kuitenkin, eri taustatietojen tärkeys vaihtelee tekstistä ja tulkinnasta riippuen. Esimerkiksi sukupuoli, etnisuus tai poliittinen kannatus eivät aina ole relevantteja, vaan niiden painotus vaihtelee tutkimuksittain. (Fairclough 1992, 78–79, 81–83.)

Kysymys kuuluu: kuinka viestintätilanne perustuu diskurssijärjestykseen eli kunkin yhteisön tavanomaiseen kielenkäyttötapoihin ja mikä vaikutus sillä on diskurssijärjestykseen – uusintaako se olemassa olevaa (normatiivinen) vai muotoileeko se niitä uudel-

leen (luova). Yleistävästi voidaan sanoa, että normatiivista diskurssikäytäntöä löytää teksteistä, jotka ovat muodoiltaan ja merkityksiltään usein yksiaineksisia. Samaan tapaan luovaa diskurssikäytäntöä löytää moniaineksisistä teksteistä. Fairclough'n mukaan moniaineksisissä teksteissä tulevat näkyviin yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ristiriidat. (Fairclough 1997, 77–83.)

4.3.3 Sosiaalinen ulottuvuus

Viestintätilanteen sosiokulttuurista ulottuvuutta voidaan analysoida eri aspekteilla. Analyysissä voidaan käyttää joko välitöntä tilannekontekstia tai tilannetta ympäröivien institutionaalisten käytäntöjen kontekstia tai vielä laajemmin koko yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuutta. Kriittiseen diskurssianalyysiin voi siis sisältyä useita näkökohtia, mutta tärkeimmät niistä lienevät taloudellisen, poliittisen (valta ja ideologia) ja kulttuurisen (arvo ja identiteetti) aspektit. (Fairclough 1997, 85.)

Fairclough'n mukaan ideologiasta voi tehdä kolme väittämää: ideologialla on materiaallinen ulottuvuus instituutioiden käytännöissä, ideologia tekee ”välikysymyksiä” ja ideologiset valtakoneistot kuten koulu ja media ovat paikkoja luokkataistelulle. Fairclough ymmärtää ideologiat merkityksinä todellisuudesta, kuten fyysinen maailma, sosiaaliset suhteet ja identiteetit. Ne rakentuvat monista ulottuvuuksista ja tarkoituksista. Ideologioilla on vahva rooli uusintamaan valtasuhteita ja luomaan uusia, toisaalta ne voivat myös muuttaa niitä. (Fairclough 1992, 87.)

Fairclough nostaa esiin tärkeän kysymyksen: sijaitseeko ideologia rakenteessa vai tapahtumassa? Vastaus on molemmissa, ja myös teksteissä. Ideologia on rakentunut instituutioihin, joista sitä todennetaan sosiaalisten suhteiden (tapahtumien) kautta. Samalla syntyy kysymys siitä, ovatko kaikki diskurssit ideologisia. Fairclough'n mukaan ideologiat nousevat yhteisöistä ja perustuvat luokkien, sukupuolien ja kulttuurien jne. valtasuhteisiin. Ihmiset ovat kuitenkin kykeneviä nousemaan niiden yläpuolelle, joten ihmiset ovat kykeneviä nousemaan myös ideologioiden yläpuolelle. (Fairclough 1992, 88–89, 91.)

Hegemonia tarkoittaa johtoasemaa niin talouden, kulttuurin kuin ideologian piirissä. Se on kuitenkin saavutettavissa vain osittain ja väliaikaisesti. Diskursiivinen epätasapaino ja ristiriita muodostavat hegemonian. Artikulointi ja uudelleenartikulointi ovat osa hegemonista kamppailua. Kamppailua esiintyy enemmän tietyissä instituutioissa kuin toi-

sisä. (Fairclough 1992, 92–94.) Richardson tekee tärkeän erottelun hegemonian ja vallankäytön välillä. Hegemonia ei ole varsinaista vallankäyttöä, vaan enemmänkin johtavan luokan prosessi saada muut luokat tekemään mielensä mukaisesti. Johtavalla luokalla on ylivalta ja auktoriteettivalta muihin luokkiin. (Richardson 2007, 35–37.) Hegemonia tarjoaa sekä matriisin että mallin diskurssien analyysille. Sen avulla voidaan nähdä sosiaalinen ulottuvuus ja valta-asetelmat ja kuinka ne muotoutuvat ja muuttuvat. Diskurssianalyysi itsessään on hegemoninen kamppailu uudelleen tuottaen ja muotoillen sekä haastaen olemassa olevia diskursseja. (Fairclough 1992, 95.)

Richardson tiivistää Fairclough'n metodin hyvin. Jotta diskurssi voitaisiin täysin ymmärtää, on analyysi irrotettava tekstin muodosta ja tarkoituksesta, eli siitä, kuinka teksti linkittyy sen tuotantoon ja kulutukseen. Lopuksi on suhteutettava kaikki tämä siihen yhteisöön ja kontekstiin, jossa asiat tapahtuvat. Tekstuaalinen ulottuvuus on sisällönanalyysi, jossa tutkitaan representaatiot, identiteetit ja koheesio. Tekstianalyysi muuttuu diskurssianalyysiksi kun mukaan tulee tekstiin juurtuneet ja liittyvät asiat, sosiaaliset olot tuotannosta ja jakelusta. Diskurssianalyysi on kaksisuuntaista: teksti vaikuttaa lukijaan, mutta myös sen tuottajaan. Lisäksi lukija tulkitsee tekstiä oman taustansa perusteella. Sosiaalinen analyysissä eli kriittisessä diskurssianalyysissä on välttämätöntä ottaa huomioon sosio-kulttuurinen ulottuvuus. (Richardson 2007, 37–44.)

5 Syyrian sodan islam-uutisointi

5.1 Syyrian sodasta julkaistujen islam-uutisten piirteitä

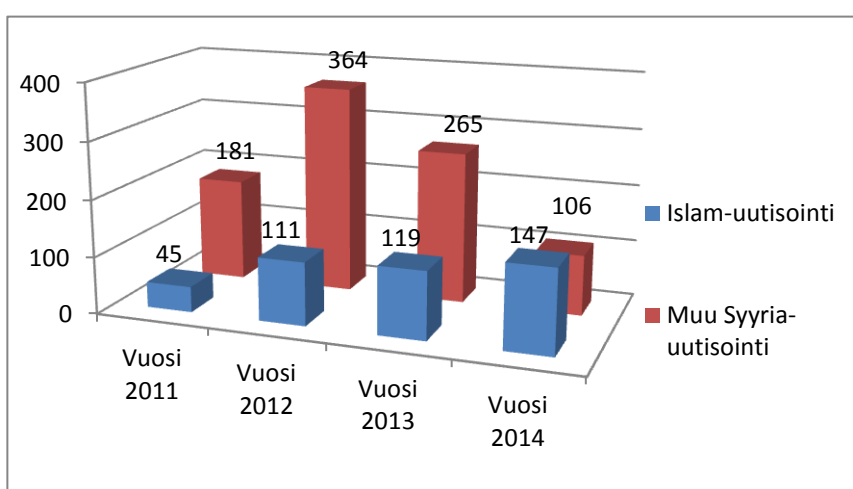
Tässä luvussa esittelen tuloksia *Helsingin Sanomien* islam-uutisoinnista. Tulokset perustuvat kvantitatiiviseen analyysiin. Kvantitatiivinen analyysi toimii taustoittavana metodina varsinaiselle kvalitatiiviselle ja diskursiiviselle metodille sekä sisällönanalyysille. Tarkastelen islam-uutisten määrää suhteessa kaikkeen Syyrian sodan uutisointiin, juttujen laajuutta, asiantuntijoiden käyttöä sekä sijaintia lehdessä. Kaiken aikaa seuraan myös muutosta eri tarkasteluvuosien välillä. Tässä luvussa en vielä tee tarkempaa analyysia, sen vuoro on seuraavissa luvuissa.

Syyria-uutisia ovat tässä tutkimuksessa kaikki sellaiset jutut, jotka käsittelevät Syyrian tapahtumia, sen kansalaisia, pakolaisia, maantieteellistä aluetta, ulkomailta tulleita taistelijoita tai Syyriaan liittyviä naapuri- ja kansainvälisiä suhteita. Näin ollen esimerkiksi Libanoniin levinneet taistelut eivät ole Syyria-uutisointia ellei Syyria-kytköstä selkeästi

maininta, myös Turkin kurdipolitiikkaan pätee samat periaatteet. Islam-utiseksi olen tässä tutkimuksessa määritellyt sellaiset jutut, jotka viittaavat islamiin tai muslimeihin. Pelkkä maininta uskonnollisesta paikasta (esimerkiksi moskeija) tai ajasta (esimerkiksi Ramadan) ei vielä tee jutusta uskonnollista.

Helsingin Sanomat kirjoitti vuosina 2011–2014 Syyrian sodasta yli 200 juttua vuosittain (Kaavio 1.). Vuonna 2012 juttujen määrä oli lähes 500 ja 2013 hieman alle 400. Näistä jutuista islamia käsitteli ensimmäisinä vuosina noin viidesosa. Kolmantena vuonna islam-utisten määrä oli jo melkein kolmannes kaikista jutuista ja viimeisenä vuonna reilusti yli puolet.

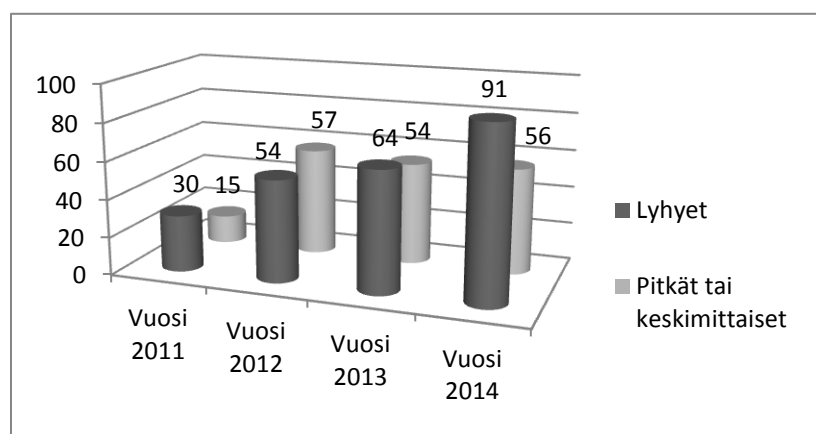

Kaavio 1. Islam-utisoinnin suhde kaikkeen Syyria-utisointiin.

Islam-utisointi kasvoi jokaisena tarkasteluvuonna verrattuna edelliseen. Suurinta kasvu oli vuosien 2011 ja 2012 välillä. Vuodet eivät kuitenkaan ole keskenään täysin vertailukelpoiset, sillä ensimmäisen vuonna aineiston tarkastelu alkaa maaliskuusta ja viimeisenä vuonna se päättyy syyskuun loppuun. Vuonna 2014 islam-utisia oli kuitenkin eniten, yli 140 kappaletta, joten vuoden loppuun mennessä luku on todennäköisesti yli 200. Saamieni tulosten mukaan joka kuukausi *Helsingin Sanomissa* julkaistiin noin 10 juttua Syyrian sodasta (keskiarvo 9,79), joissa mainittiin myös islam. Mukaan mahtui myös yksi kuukausi, jolloin islamista ei kirjoitettu lainkaan (syyskuu 2011). Utisoiduin kuukausi oli tarkastelujakson viimeinen eli syyskuu 2014, jolloin julkaistiin 46 islam-utista.

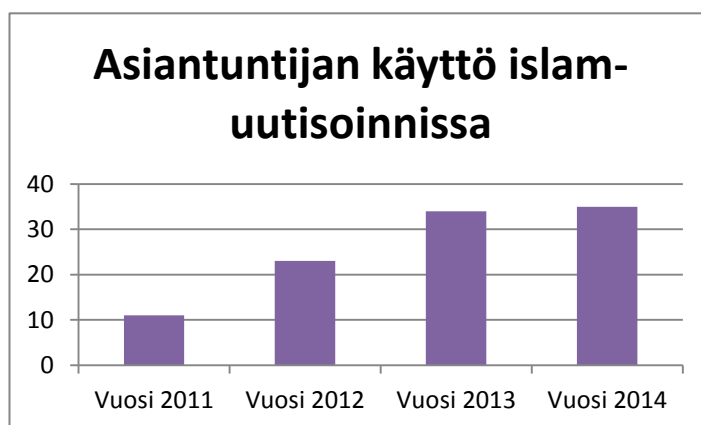
Suuri osa *Helsingin Sanomien* islam-utisista on lyhyitä (Kaavio 2.). Pituuksien suhde tosin tasoittuu hieman tarkastelujakson keskimmaisina vuosina, jolloin lyhyiden ja pitkien juttujen määrät ovat lähes samoja. Lyhyillä jutuilla tarkoitan tässä tutkimuksessa

yhden palstan uutisia, jotka useimmiten sisälsivät vain muutaman kappaaleen. Keskimittaiset jutut ovat edellisiä pidempiä, mutta silti korkeintaan kaksipalstaisia. Pitkät jutut ovat vähintään puolen sivun kokoisia. Eniten pitkiä juttuja julkaistiin vuonna 2012, jolloin niitä oli yli puolet kaikesta islam-uutisoinnista. Vastaavasti lyhyiden juttujen huipuvuosi oli 2011, jolloin lyhyitä juttuja oli kaksi kertaa enemmän kuin pitkiä juttuja kaikista islam-uutisista. Pitkien ja keskimittaisten juttujen määrä on lähes sama kolmena viimeisenä tarkasteluvuonna, reilu 50 kappaletta vuosittain, vaikka islam-uutisten kokonaismäärä vaihtelee. Syy lyhyiden juttujen määrään löytyy todennäköisesti uutistyyppien laadusta, uutistoimistojen käytöstä sekä tapahtumien kulun nopeudesta. Suuri osa Syyria-uutisoinnista on tapahtumien kuvausta ilman analysointia. Ne on myös usein koottu ulkomaisista uutistoimistoista, sillä alueella ei juuri ole toimittajia. Pidempiä juttuja julkaistaan kuitenkin säännöllisesti koko ajan.

Kaavio 2. Islam-uutisten pituuksien suhde

Asiantuntijoita käytettiin melko vähän *Helsingin Sanomien* islam-uutisoinnissa (Kaavio 3.). Tarkasteluvuosien välillä tapahtui pientä muutosta, mutta ei lineaarista. Asiantuntijaa haastateltiin tai siteerattiin noin 20–29 % islam-uutisista. Kaikkina vuosina yksi eniten haastatelluista oli Helsingin yliopiston Lähi-idän tutkimuksen seemiläisten kielten ja kulttuurin professori Hannu Juusola. Vuonna 2011 hän vastasi yli puolesta juttujen määrästä, joihin asiantuntijaa haastateltiin (yhteensä 6 kertaa). Seuraavana vuonna Juusolan (7) ohella asiantuntijan rooli annettiin Suomen Lähi-idän instituutin johtajalle Ari Kerkäselle (8).

Kaavio 3. Asiantuntijan käyttö islam-uutisoinnissa.

Vuonna 2013 Kerkkäsen (5) ja Juusolan (4) lisäksi islam-uutisissa haastateltiin suojelepoliisin ylitarkastajaa Tuomas Portaankorvaa (5) sekä hänen ruotsalaista kollegaansa Magnus Ranstoria (1). Viisi kertaa haastateltiin myös Maanpuolustuskorkeakoulun tutkijaa Juha Mäkelää. Vuonna 2014 esiintyvät edellisten vuosien tapaan samoja asiantuntijoita, mutta kukaan heistä ei saa aiempien vuosien määrää suhteessa muihin. Juusola siteerataan neljässä jutussa ja Portaankorvaa kahdessa. Kaksi kertaa asiantuntijana toimi myös konfliktinratkaisujärjestö *Crisis Management Initiativen* (CMI) tutkija Mikko Patokallio.

Islam-uutiset sijaitsivat *Helsingin Sanomissa* useimmiten ulkomaan uutisissa. Vuonna 2011 lähes kaikki Syyriaa käsittelevät uutiset olivat ulkomaan uutisia, kaksi sijaitsi sunnuntailiitteessä. Sunnuntailiite on *Helsingin Sanomien* kyseisenä päivänä ilmestyvä liite, jossa käsitellään uutisia tarkemmin ja laajemmin. Vuonna 2012 ulkomaan uutiset hallitsivat edelleen Syyrian sodan islam-uutisoitinta. Verrattuna edelliseen vuoteen, Syyriaa käsitellään nyt myös kotimaan uutisissa ja kulttuurisivuilla. Lisäksi lehdessä on kuluvan vuoden aikana 11 pääkirjoitusta aiheesta. Vuonna 2013 tilanne on samantapainen kuin edellisenä, lukuun ottamatta pääkirjoituksia. Niitä julkaistaan jopa 22 kappaletta. Myös kotimaan uutisten ja sunnuntailiitteestä löytyvien juttujen osuudet kasvavat hieman verrattuna edelliseen vuoteen. Vuonna 2014 toistaa edellisvuosien teemaa: suurin osa Syyria-aiheisista jutuista sijaitsee ulkomaansivuilla, muutamat kotimaan ja sunnuntain sivuilla. Pääkirjoitusten määrä vähenee neljään.

Uutistoimistojen käyttö Syyrian sodan islam-uutisoinnissa vaihteli huomattavasti eri tarkasteluvuosina (Kaavio 4.). Vuonna 2011 tasan kolmannes eli 15 uutista Syyrian sodan islam-jutuista tuli jostain muualta kuin *Helsingin Sanomien* omasta toimituksesta tai freelancereilta. Keskimmaisina vuosina suhteelliset määrät hieman pienenevät, kappale-

lemäärissä juttuja uutistoimistoilta julkaistiin reilu 30 kappaletta kumpanakin vuonna. Vuonna 2014 uutistoimistojen käyttö tippui alle 15 prosenttiin eli uutisten määrässä noin kahteenkymmeneen. Kaikkina vuosina useimmin käytettiin *Reutersia* ja *AFP:n* uutistoimistoja. Huomattavasti vähemmälle jäivät muut uutistoimistot ja -toimitukset, kuten *BBC*, *Al-Jazeera* ja *STT*. Uutistoimisto ja kuvapalvelu *AP:n* materiaalia käytettiin vuosina 2011 ja 2012 yli puolessa uutistoimistoilta ostetuista jutuista. Kahtena jälkimmäisenä vuonna sen käyttö ainakin islam-uutisoinnissa lakkasi.

Kaavio 4. Uutistoimistojen käyttö islam-uutisoinnissa.

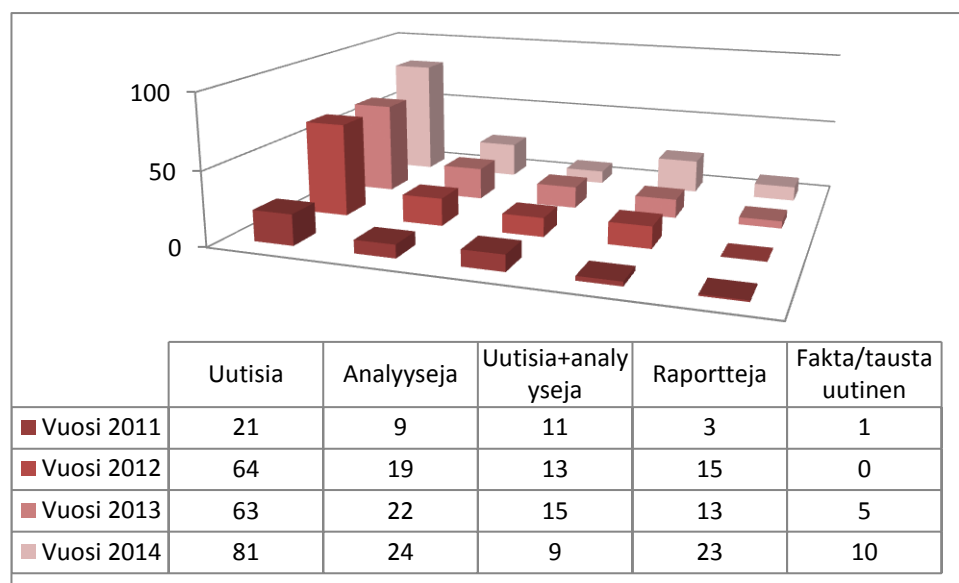
Helsingin Sanomien toimittaja Jukka Huusko matkusti Damaskokseen kirjeenvaihtajaksi loppukeväästä 2012. Sitä ennen uutiset olivat usein peräisin uutistoimistoilta tai toimittajilta, jotka pitivät majapaikkaa esimerkiksi Turkissa tai Libanonissa. Oman kirjeenvaihdon aloitus vuonna 2012 ei kuitenkaan selitä, miksi uutistoimistojen käytössä tapahtui romahdus vasta vuonna 2014. Suuri osa islam-uutisista on tapahtumia kuvaavaa uutisointia, ja ne todennäköisesti tilataan kansainvälisistä uutistoimistoista. Analyysit ja raportit, eli pidemmät jutut ovat sitä vastoin useammin omaa toimitusta.

5.2 Islam Syyrian sodan uutisaiheena

5.2.1 Islamin paikantuminen uutisissa

Jaottelin koko tutkimani islam-juttujen aineiston juttutyyppeihin. Uutisilla tarkoitan sellaisia juttuja, jotka pelkästään kuvaavat tapahtunutta. Analyysi sisältää spekulatiota tulevasta tai esimerkiksi voimasuhteista ja politiikasta. Uutisen ja analyysin yhdistävät jutut sisältävät elementtejä molemmista, ensin niissä yleensä kerrotaan tapahtumista ja lopuksi pohditaan niiden merkitystä. Raportit ovat toimittajien matkakertomuksia pai-

kan päältä tai haastatteluja Suomessa. Ne usein sisältävät paikallisen henkilön haastattelun ja tämän tarinan. Raporteissa yleensä kuvataan tapahtumia vain lyhyesti tai subjektiivisesti haastattelun kautta. Faktat ja taustauutiset ovat usein lyhyitä lisäjuttuja varsinaisen jutun lisäksi, niissä kerrotaan esimerkiksi sodan tärkeimmät tapahtumat, islamilaisen järjestön taustat tai haastattelun tiedot.

Kaavio 5. Islam- uutisten juttutyypit.

Helsingin Sanomissa suuri osa Syyrian sodan islam-uutisoinnista oli uutisia kaikkina tarkasteluvuosina, noin 47–58 % (Kaavio 5.). Analyysien määrä pysyi myös joka vuonna suhteellisen samana parissakymmenessä kappaleessa. Uutisia ja analyysia yhdistävien juttujen suhteellinen määrä väheni vuosi vuodelta, vuonna 2011 niitä oli vielä yli viidesosa kaikista jutuista, mutta vuonna 2014 enää reilu 5 %. Uutisanalyyseja julkaistiin noin kymmenen joka vuosi. Raporttien määrä vaihteli vuosittain, eikä lineaarista muutosta tapahtunut. Vuonna 2011 raportteja julkaistiin kolme kappaletta, keskimäärinä vuosina yli kymmenen ja vuonna 2014 yli kaksikymmentä. Faktojen ja taustauutisten määrät olivat kaikkina vuosina marginaalissa, vuonna 2012 niitä ei ollut yhtään islam-juttujen joukossa. Vuosittainen kappalemäärä oli korkein vuonna 2014, silloin niitä oli yhteensä kymmenen kappaletta. Tässä analyysissa en tarkemmin tutkinut millä tavalla islam tuotiin esille eri juttutyypeissä.

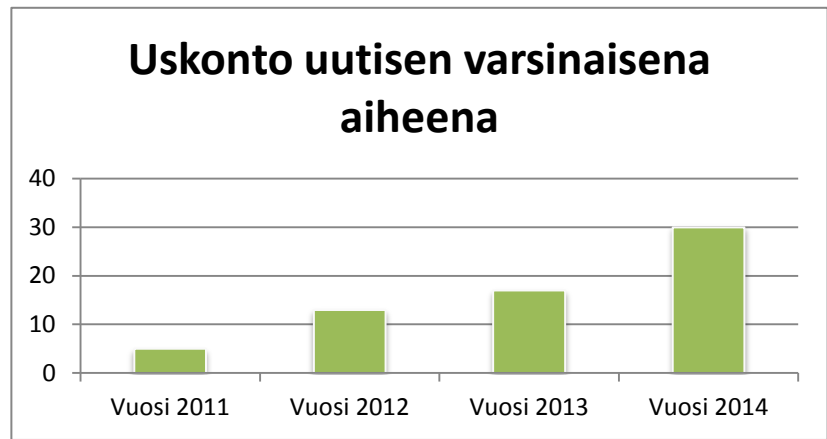
Tuloksista voi todeta ainakin sen, että islam-uutisointi muuttuu pidemmäksi ja perusteellisemmaksi ajan myötä. Muut kuin uutiset ja faktat ovat pidempiä juttutyyppejä ja niiden määrä lisääntyy viimeisimpinä vuosina. Fakta-jutut ovat sinällään myös mielenkiintoinen lisä, sillä ne useimmiten liittyivät pidempään juttuun ja niissä selvennettiin

jutun taustalla olevia seikkoja. Raporttien lisääntyminen puolestaan kertoo paikallisään-
ten kasvamisesta. Huomattavaa onkin, että raportteja julkaistaan vuonna 2014 paljon
enemmän kuin aiempina vuosina. Se tuskin on pois miltään muulta juttutyypiltä, sillä
kyseisenä vuonna ilmestyy myös eniten islam-uitisia. Jos verrataan vain ensimmäistä ja
viimeistä vuotta keskenään, muutosta on selvästi tapahtunut juttutyypeissä. Islamiin on
selkeästi syvennytty uudella tavalla.

Juttutyypien jaottelu pohjustaa seuraavan luvun tarkempaa analyysia islam-uitisten
tarkemmasta sisällöstä ja sävyistä. Samalla tutkimus syvenee ja metodina kvantitatiivi-
nen vaihtuu kvalitatiiviseksi. Edellinen kategorisointi taustoittaa seuraavaa sisällönana-
lyysia, vaikka käytänkin siinä vain osaa aineiston jutuista. Käytän jatkossa yleisesti ter-
miä islam-uitinen, mutta tarkoitan sitä yläkäsitteenä kaikelle *Helsingin Sanomissa* jul-
kaistulle islam-jutuille. Tässä luvussa tehty jaottelu ei siis sulje pois analyyseja, raport-
teja tai taustauitisia.

5.2.2 Vastakkainasettelusta pessimismiin

Tässä luvussa aineiston käsittelyn metodina on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ja
sisällönanalyysi. Olen valinnut lähemmän tarkastelun kohteeksi *Helsingin Sanomista* ne
jutut, joissa uskonto on uutisen varsinaisena aiheena (Kaavio 6.). Varsinaisella aiheella
tarkoitan sellaisia juttuja, joissa uskonto on pääosassa eikä vain tapahtumien taustalla tai
henkilöä tai joukkoa määrittävä tekijä. Vuonna 2011 uskonto oli uutisen varsinaisena
aiheena viidessä jutussa. Kasvua tapahtui jokaisena vuonna verrattuna edelliseen.
Vuonna 2012 uskonto oli pääaiheena 13 kertaa ja vuonna 2013 jo 17 kertaa. Suurin
muutos edellisvuoteen tapahtuu viimeisenä tarkasteluvuonna: uskonto on uutisen pää-
aiheena jopa 30 kertaa. Kasvu tapahtuu lähes samassa suhteessa kuin islam-uitisten
määrä kun verrataan Kaavioon 1. Kuitenkin luvut ovat huomattavan pieniä verrattuna
koko aineistoon.

Kaavio 6. Uskonto uutisen varsinaisena aiheena.

Vuonna 2011 *Helsingin Sanomissa* julkaistiin viisi Syyrian sotaan liittyvää islam- uutista, jotka luokiteltiin uskonnollisiksi. Neljässä niistä sävy oli pessimistinen, ja niissä kuvattiin alkavaa ja kasvavaa uskonnollista vastakkaisuutta sunnien ja shiiojen sekä alaviittien välillä. Kolmessa jutussa mainittiin Syyrian uskontojen prosentuaaliset osuudet sekä miten kansannousun eri puolet niihin sijoittuvat. Missään uutisessa ei osattu esittää ratkaisuehdotusta eikä tulevaisuutta osattu arvioida. Arvauksia tilanteen monimutkaistumisesta ja kärjistymisestä esitettiin useissa.

Yksi jutuista, joka julkaistiin 14.10. otsikolla ”Kiistat ovat enemmän politiikkaa kuin uskontoa” teemaa yritettiin kääntää toisin ja nähdä arabikevään syyt poliittisina ja sosiaalisina eikä pelkästään uskonnollisina. Jutussa kirjoitetaan, kuinka uskontoa valjastetaan politiikan pelinappulaksi ja unohdetaan politiikka. Kirjoitus toimii sekä politiikan että uskonnon puolustukseksi. Kuitenkin, jo otsikkotasolla ja myös itse jutussa esitetään uskomus, että kiistojen syyt olisivat aiemmin oletetun olleen juuri jälkimmäisiä, mitä toisaalta kaksi muuta islam-uutista todistavat: ”Syyrian levottomuudet kärjistyivät maan uskontokuntien välejä” (9.4.) ja ”Uskontokunnat ottivat yhteen Syyriassa” (11.4.). Kaikki kolme otsikkoa osoittavat metonymian: syy-seuraus-suhde annetaan uskonnon ja konfliktin välille. Kaikissa vuoden 2011 uskonto pääosassa -jutuissa äänessä olivat ainoastaan toimittajat ja asiantuntijat.

Vuonna 2012 uskonto oli islam-uutisten varsinaisena pääuutisena yhdeksän kertaa. Suuressa osassa juttuja kirjoitettiin jälleen uskonnollisesta vastakkaisuudesta sunnien, shiiojen ja alaviittien välillä. Tyypillinen esimerkki tällaisesta jutusta julkaistiin 21.8. otsikolla ”Alaviitit tukevat presidenttiään, kristityt pelkäävät vallanvaihtoa”. Jutussa esitellään Syyrian uskonnollinen ja etninen kirjo, tyyliin kuka kukin on ja ketä vastaan. Uutinen on koottu useasta uutistoimisto ja sanomalehtilähteestä. Toinen esimerkki samasta

ilmiöstä julkaistiin 20.9. otsikolla ”Sodan jakolinjat saapuivat luokkahuoneisiin”. Sen on kirjoittanut *Helsingin Sanomien* Syyrian-kirjeenvaihtaja Jukka Huusko. Juttuun on myös haastateltu damaskoslaista sosiaalityöntekijää Samar Habazia. Uutisessa kerrotaan kuinka sodan jakolinjat näkyvät jo kouluissakin, vaikka aiemmin oppilaita ja kouluja ei jaoteltu sunni- ja shiiaustan perusteella.

Huuskon käsialaa on myös 29.9. julkaistu juttu ”Kristittyjen kylä uskoo Assadiin”. Siinä kerrotaan pienestä Maalulan kylästä, joka on toistaiseksi välttänyt sodan. Siellä kristityt ja muslimit elävät sovussa Assadin hallintoa tukien. Jutussa ääneen pääsevät kristityt äiti Relagia ja isä Matta Haddad sekä imaami Mahmud Diab. Kolme uutista kertoo sodan leviämisestä sekä sen uhasta naapurimaihin. Yhdessä spekuloidaan konfliktin leviämistä Turkkiin (5.5.). Toisessa kerrotaan Libanonissa jo puhjenneista katutaisteluista samojen ryhmien välillä kuin Syyriassa (23.8.). Kolmas uutinen on analyysi Syyrian sodan vaikutuksesta koko Lähi-idän voimasuhteisiin (28.8.). Kaikissa jutuissa on voimakkaana esillä sunnien ja shiiojen asettaminen vastakkain sekä eriasteinen pessimistisyys tilanteen kulkuun ja tulevaisuuteen.

Kaksi uutista kertoi jihadisteista (13.5. ja 12.12.). Ensimmäinen on lyhyt ja esitte-lynomainen kuvaus ryhmän tavoitteista ja toiminnasta. Se oli saatu uutistoimistolta. Jälkimmäisessä kerrotaan islamistien ja salafistien tulosta mukaan Syyrian taisteluihin. Valokuvaaja Niklas Meltio kertoo näkemästään ja kokemastaan asiantuntijan tavoin, sillä on juuri palannut Syyriasta. Jutussa kuvataan islamistien toimintaa ja pyhän sodan periaatteita, mutta ei ole sävyltään täysin synkkä.

Täysin edellisistä poikkeava juttu julkaistiin 1.8. otsikolla ”Aleppossa kylvetään pitkää vihaa”. Siinä kerrotaan Aleppon kaupungin pitkästä, ja sotaisasta, historiasta, mutta samalla sen etnisesti ja uskonnollisesti rikkaasta väestöstä. Jutun mukaan nyt ensimmäistä kertaa kaupunkia uhkaa sisäinen hajaannus ja uskonnollinen yhteiselo ovat rikkoontumassa. Juttu ei kuitenkaan ole täysin negatiivinen, vaikka otsikosta voisi niin luulla, vaan sen kuvaama Aleppon pitkä historia antaa toivoa positiivisesta ratkaisusta.

Vuosi 2013 oli selvästi islamistien vuosi uskonnollisteemaisessa Syyria-uutisoinnissa. Yhdestätoista jutusta pääasiallisesti islamisteja käsitteli viisi artikkelia, jäljelle jääneetkin sivusivat aihetta. Ensimmäinen islamisteihin liittyvä juttu julkaistiin 8.4. otsikolla ”Al-Qaidan johtaja kannusti Syyrian kapinallisia”. Siinä ei puhuta Syyrian islamisteista, mutta annetaan ymmärtää, että kapinalliset ovat islamisteja ja vielä al-Qaidan käskyläi-

siä. Yhtäkään syyrialaista ryhmää ei mainita nimeltä tai tehdä erotusta esimerkiksi Vaapaan Syyrian armeijasta. Vastaavanlainen juttu on 24.7. julkaistu ”Al-Qaida Irakin vankilapaon takana”. Uutinen on koottu uutistoimistolähteistä ja siinä kerrotaan, kuinka Irakissa tapahtuneen vankilapaon seurauksena islamistit todennäköisesti pyrkivät kostamaan ja suuntaavat myös Syyriaan. Jutussa esiintyy myös sunnien ja shiiojen vastakkaisuutta. Pidempi analyysi islamisteista ilmestyi 21.8. ”Kurdit puolustavat Koillis-Syyriaa” nimisessä jutussa esitellään islamistien kokoonpanoja, toimintaa ja tavoitteita. Siinä kerrotaan Syyriassa esiintyvistä uskonnollisesta vastakkaisuudesta. Asiantuntijoina käytetään Ari Kerkkästä, Alan Salehzadehia ja Juha Mäkelää. Analyysin tarkoitus lienee hakea ratkaisua ja pohtia tulevaisuutta, mutta lopputulos on lähinnä pessimistisen toteava.

Poikkeuksena edellisiin vuosiin nyt äänessä olivat useamman kerran myös paikalliset, lähinnä pakolaiset Turkissa. ”Raqqassa liehuu islamistien musta lippu” (16.9.) uutisessa nuori syyrialaismies kertoo maansa ja kaupunkinsa tilanteesta islamistien tulon jälkeen. Hän kertoo islamistien toteuttamasta vallankumouksesta ja heidän asettamistaan uusista laeista Raqqassa. Raportin sävy on pessimistinen ja negatiivinen. 21.9. julkaistussa raportissa ”Minulle Syyria on menetetty” kerrotaan nuoresta alaviittinuoresta, joka ei halunnut taistella Assadin joukoissa ja joutui siksi pakenemaan Turkkiin. Hän kertoo uskonnollisesta vastakkaisuudesta konkreettisesti, koska se koskee hänen omaa perhettään. Jutusta välittyvä sävy on edellisen tapaan pessimistinen ja jopa raivostunut. 17.12. julkaistussa jutussa ”Al-Qaidan naapurissa” ääneen pääsevät sekä Syyrian islamisteja vastustava että heihin kuuluva ja heitä ihannoiva turkkilainen. Edellisistä poiketen molempien puolien sanomaa kuunnellaan, mutta sympatiat kasautuvat vastustajalle konkreettisemmalla kerronnalla. Jutusta välittyy kuitenkin melko neutraali sävy.

Yleinen aihe on jälleen myös ulkopolitiikka ja naapurisuhteet. ”Syyrian sota läikkyä Irakiin” (11.4.) kerrotaan Syyrian sodan vaikutuksesta Irakiin. Jutussa tulevat esiin maiden uskonnollisten ryhmien suhteet ja liittoumat sekä islamistien vaikutus. Asiantuntijoina esiintyvät Ari Kerkkänen ja Irakin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Humam Hamoudi. Jutun sävy on pessimistinen. 20.11. julkaistiin juttu ”Iranin lähetystöön tehtiin terrori-isku Libanonissa”. Siinä esitellään Syyrian sodan uskonnollisten jakolinjojen ja yhtenevyys Libanonin taisteluihin ja mainitaan Syyrian, Iranin ja Libanonin Hizbollahin muodostama shiia-akseli. Asiantuntijana on Ari Kerkkänen ja uutisen sävy on neutraalin toteava. 29.12. ilmestyi analyysi ”Sotaan on sotkeutunut monta kättä”. Siinä käydään maa kerrallaan läpi kaikki Syyriaan sotaan jollain tavalla liittyvät valtiot. Lähi-

idän maista mainitaan uskonnollinen linkitys eli ovatko ne sunni- vai shiiaenemmistöisiä ja kumpaa ne tukevat Syyriassa. Analyysi on koottu lehti- ja uutistoimistolähteistä.

Ainukertainen raportti on 9.6. julkaistu ”Jossain täällä on nuorukainen Espoosta”. Siinä kerrotaan espoolaisesta Muhammadista, joka lähti Syyriaan taistelemaan. Jutussa on haastateltu miehen perhettä, Suojelupoliisin terrorismiasiantuntija Tuomas Portaankorvaa ja viestintäpäällikkö Liinu Lehtoa sekä valokuvaaja Niklas Meltiota. Ääneen pääsee myös Syyrian opposition Kansallisen neuvoston Suomen edustaja Mania al-Khatib ja espoolainen imaami sekä Muhammad itse Facebook-viestiensä ja perheelleen lähettämien tekstiviestiensä muodossa. Jutussa yritetään selvittää syytä, miksi Muhammad lähti Syyriaan. Siinä kerrotaan yleensä radikalisoitumisprosessista ja muista eurooppalaisista ja pohjoismaalaisista, jotka ovat lähteneet Syyriaan. Erityistä jutussa on se, kuinka siinä aktiivisesti rakennetaan kuvaa suomalaisesta nuoresta, jonka täydellinen vastakohta on radikalisoitunut islamisti. Muhammadista ei luoda paholaista, vaan esitetään kysymystä, miten Suomessa pikkulapsesta asti kasvanut tekee tällaisen päätöksen. Juttu jättää arvo päätelmät lukijalle, se esittää vain kysymyksiä.

Vuoden 2014 merkittävin aihe uskontoaiheisessa Syyria-uutisoinnissa on selvästi Isis. Jutut kuitenkin eroavat hieman toisistaan aiheen käsittelytavoiltaan sekä sisällöltään. Iso osa jutuista kertoi Isisin toiminnasta, alkuperästä ja tavoitteista. Tällaisia ovat esimerkiksi ”Kuokkavieras käänsi Syyrian kurssin” (19.1.), ”Uhmakas ääriliike tavoittelee kalifaattia” (11.6.), ”Painajainen Ninivessä” (12.6.), ”Jihadistanin voittokulku on ollut verinen” (12.6.). Näiden uutisten ja raporttien sävy on yleisesti negatiivinen, ja pessimistinen kuva tulevasta välittyy selkeästi.

Myöhemmin kirjoitetaan enemmän järjestön johtajasta al-Baghdadista ja islamilaisesta kalifaatista. Tällainen juttu on 4.7. ilmestynyt ”Isisin kalifaatin vallan kasvu uhkaa myös länsimaita”, jonka kirjoittaja on Maanpuolustuskorkeakoulun tutkija Juha Saarinen. Hän pelkää kalifaatin olemassaolon lisäävän Isisin suosiota länsimaisissa potentiaalisissa taistelijoissa. Saarinen kirjoittaa myös Isisin vaikutuksesta Syyrian naapurimaihin ja uskonnollisesta vastakkaisuudesta. Sävy on uhkaava ja pessimistinen. Muita tähän kategoriaan kuuluvia juttuja ovat ”Isis hallitsee suurta aluetta Irakissa ja Syyriassa” (4.8.), ”Isis pitää jesidejä paholaisen palvojina” (11.8.), ”Ääriliike Isis tekee lapsistakin jihadisteja” (20.8.) ja ”Pahamaineisen Isisin juuret ovat Irakissa” (16.9.). Mitä pidemmälle aika kuluu, sitä voimakkaammin ja negatiivisemmin Isisistä kirjoitetaan. Jutut ovat kuitenkin yleensä pohjustettu hyvin, niissä esitetään järjestön taustaa pidem-

mälle kuin Syyrian kansannousun alkuun sekä sen motiiveja. Pelottavaa ja uhkaavaa, mutta ainakin se tuomitaan vasta ymmärtämisen jälkeen.

Kolmas Isisiin liittyvä uutisaihe liittyy suomalaisiin ja länsimaisiin taistelijoihin. 4.6. kirjoitettiin otsikolla ”Jo 3000 länsimaista tullutta taistellut Syyriassa”. Uutisessa kerrotaan, kuinka jihadismi leviää ja yleistyy länsimaissa ja kuinka radikalisoituminen tapahtuu. Uutinen perustuu Soufan Groupin raporttiin ja sävyltään uhkaava. 10.6. lehti kirjoitti jälleen espoolaisesta Muhammadista. ”Pyhä sota päättyi kuolemaan” nimisessä raportissa kerrotaan Muhammadin kuoleman lisäksi yleisesti Isisin suosioista suomalaisten ja länsimaisten taistelijoiden keskuudessa. Jutussa ääneen pääsevät Muhammadin perheen ja ystävien lisäksi Maanpuolustuskorkeakoulun tutkija Juha Saarinen. Jutun sävy on pessimistinen ja uhkaava niiltä osin kun käsitellään suomalaistaistelijoiden radikalisoitumista sekä mahdollista Suomeen palaamista.

Pitkähkössä reportaasissa ”Tulin perustamaan kalifaattia” (14.6.) suomalaisiksi epäilty mies kertoo Isisin propagandavideossa tulleensa Syyriaan ollakseen osana perustamassa kalifaattia. Sävy on edellisiin juttuihin verrattuna negatiivisempi ja uhkaavampi, sillä tässä konkretisoituu aivan uudella tavalla suomalaisen läsnäolo Isisin riveissä. Lähes edellisen kaltainen, mutta lyhyempi uutinen on 4.8. julkaistu ”Suomea puhuva mainostaa kalifaattia”. 7.8. ilmestyy vielä kaksi suomalaisiin liittyvää Isis-uutista. Toinen ”Isis houkuttelee suomalaisia” (7.8.) on uutismainen, mutta ”Espoon serkusten sota” (7.8.) on pidempi reportaasi. Jälkimmäisessä kerrotaan jälleen espoolaisesta Muhammadista ja hänen serkustaan, jotka todennäköisesti radikalisoituivat yhdessä ja lähtivät Syyriaan, mukanaan serkun suomalainen vaimo. Juttu kertoo aiempien juttujen tapaan radikalisoitumisesta ja etsii sille syitä. Jutussa on haastateltu serkusten ystäviä ja perhettä, Suomen somaliliiton johtajaa Arshe Saidia sekä Suojelupoliisin viestintäpäällikköä Jyri Rantaa. Juttu on ennen kaikkea pessimistinen.

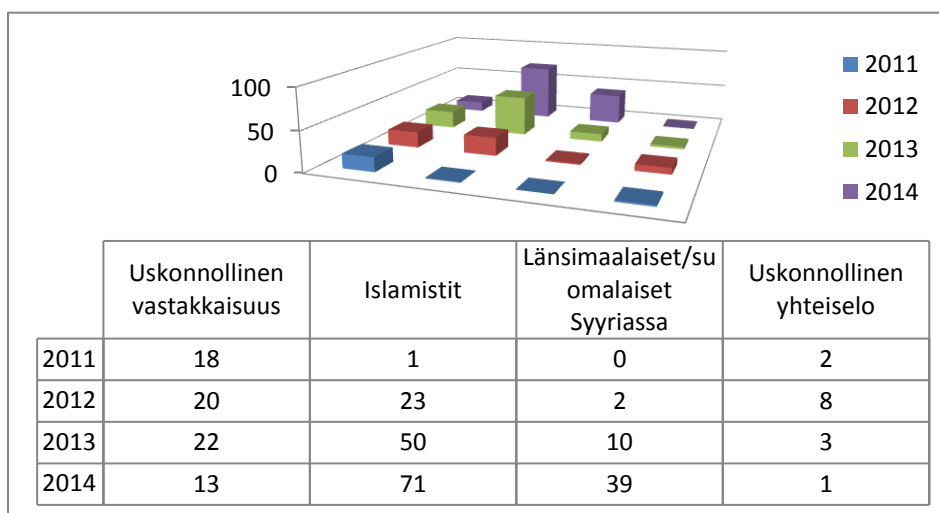
Juttuja, joiden pääosassa ei ollut Isis, oli vuonna 2014 kolme. Ensimmäinen, ”Lähi-idän valtatyhjiö hyödyttää Al-Qaidaa” (6.1.), on analyysi al-Qaidan historiasta ja sen leviämisestä muun muassa Syyriassa. Analyysissä käsitellään sunnien ja shiiojen valtakamppailua, Lähi-idän maiden välisiä suhteita ja historiaa. Juttu on neutraali ja asianmukainen, uhkakuvissaan hieman pessimistinen. Toinen juttu kertoo laajenevasta al-Qaidasta ja huonosta johtamisesta. ”Al-Qaidan riesa: Kurittomat jäsenet” (5.2.) avaa järjestön keskinäisiä suhteita ja alaryhmien välejä kattojärjestöön. Siinä pohditaan ”oikean” jihadin edustajaa ja sitä, kuka saa käyttää al-Qaidan nimeä omassa järjestössään. Uutisen

sävy on neutraali, mikä johtunee enemmän sen poliittisesta ja valtapelillisestä kuin uskonnollisesta sisällöstä. Kolmas juttu ”Al-Qaida vapautti siepatut nunnat Syyriassa” (11.3.) on uutinen vankienvaihdosta. Al-Qaidaan kuuluva Jabhat al-Nusra vapautti vangitsemansa kristityt nunnat. Jutussa ei ole sävyä, mutta vastakkain siinä ovat Assadia kannattavat nunnat ja islamistit. Lukija tehköön päätöksen.

5.3 Teemat ja painotukset

5.3.1 Vaihtuvat ja vuorottelevat teemat

Teemoja ja painotuksia selvitin koko islamia käsittelevästä Syyria-uutisoinnista. Tutkin aineistosta juttujen pääaiheet sekä erikseen uskonnollisen teemaan, jos sellainen oli löydettävissä. Islam-uutinen ei välttämättä sisällä varsinaista uskonnon käsittelyä, kuten edellisessä luvussa. Nyt tarkasteltavissa uutisissa islam saatetaan vain mainita esimerkiksi eri osapuolten tai tahojen uskontona. Käydessäni aineistoa läpi esiin nousi neljä suurempaa teemaa, joiden mukaan aloin jaotella islam-uutisia. Nämä neljä teemaa, uskonnollinen vastakkaisuus, uskonnollinen yhteiselo, islamistit sekä suomalaiset ja länsimaalaiset taistelijat, on havainnollistettu alla olevassa kaaviossa (Kaavio 7.). Kaavion tarkoitus on selvittää teemojen muutosta ja vuosittaista vaihtelua. Käsittelen seuraavissa alaluvuissa jokaista teemaa tarkemmin.

Kaavio 7. Islam-uutisten vaihtelevat teemat.

Valitsemistani teemoista ei voi olla huomaamatta, että ne toimivat ajallisesti toisiaan poissulkevasti. Jos katsotaan esimerkiksi ensimmäisen vuoden suurinta teemaa, uskonnollista vastakkaisuutta, sen osuus pienenee huomattavasti seuraavina vuosina ja saa

viimeisenä tarkasteluvuonna vain murto-osan siitä, mikä sen osuus oli vuonna 2011. Määrällisesti juttuja julkaistaan suunnilleen saman verran jokaisena vuonna. Samaan aikaan islamistien teema nousee lähes samassa suhteessa, vaikkakaan ei saavuta aivan yhtä isoa osuutta (noin 60 %) vuonna 2014 kuin uskonnollinen vastakkaisuus vuonna 2011 (yli 80 %). Kuitenkin, jos mukaan lasketaan islamisteihin usein liitetyt Syyrian sotaan osaa ottaneet länsimaalaiset ja suomalaiset, juttujen yhteenlaskettu prosentuaalinen osuus viimeisenä vuonna nousee huomattavasti. Pienen osuuden kaikkina vuosina saa uskonnollisen yhteiselon teema. Uskonnollista yhteiseloä käsittelevien juttujen määrät vaihtelivat vuosittain. Eniten niitä julkaistiin vuonna 2012, kahdeksan kappaletta. Muina vuosina määrät vaihtelivat yhdestä kolmeen.

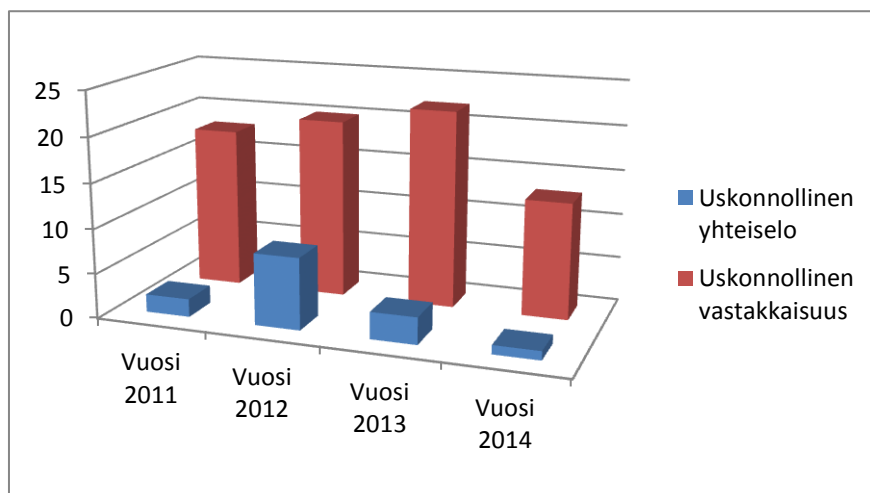
Jotkut uutiset saattoivat käsitellä useampaa teemaa samanaikaisesti ja silloin olen ottanut molemmat huomioon, näin ollen määrällisesti teemoja on enemmän kuin juttuja yhteensä. Esimerkiksi historiaa kertaavat uutiset kuvaavat ensin uskonnollista yhteiseloä, mutta muuttuvat nykytilanteessa uskonnolliseksi vastakkaisuudeksi. Usein myös suomalaisista ja länsimaisista taistelijoista kertovissa jutuissa mainitaan myös islamistiryhmä, johon he ovat liittyneet.

Kaavion tarkoitus on kiinnittää huomio siihen, kuinka *Helsingin Sanomien* Syyrian sodan islam-uutisoinnissa teemat vaihtuvat ja vuorottelevat. Uusien teemojen myötä vanhat jäävät ja jopa unohtuvat. Tämän huomasi varsinkin aineiston loppupuolella kun islamistien ja erityisesti Isisin rooli Syyrian sodassa korostui. Lähes kaikki kirjoittelu keskittyi niihin ja jätti huomiotta muut. Ulkopuolisista taistelijoista lukiessa huomaa painotuksen Pohjoismaihin ja Länsi-Eurooppaan, samalla unohtaen Syyrian naapurimaat. Tietenkin on ymmärrettävä *Helsingin Sanomat* suomalaisena ja eurooppalaisena sanomalehtenä kirjoittavan omalle lukijakunnalleen, mutta tällaisessa uutisoinnissa teemojen painotuksilla ja valinnoilla on suuri merkitys tiedonlevityksessä ja lukijoiden ymmärryksessä. Lukijoille tarjotaan heille kohdennettua uutisointia, joko sellaista, mitä he haluavat tai sellaista, mitä lehti haluaa tarjota.

5.3.2 Uskonnollinen vastakkaisuus ja yhteiselo

Ensimmäinen tarkasteltava teema on uskonnollinen vastakkaisuus (Kaavio 8.). Se sai huomattavan suuren osuuden kansannousun aikaan vuonna 2011. Tuolloin yli 80 % niistä jutuista, joilla oli uskonnollinen teema, käsitteli uskonnollista vastakkaisuutta. Seuraavana vuonna sen osuus kuitenkin tippui alle 40 prosenttiin ja jatkoi tasaista las-

kua päätyen viimeisenä vuonna kymmeneen prosenttiin. Määrällisesti juttuja julkaistiin kaikkina vuosina noin 15 kappaletta, eniten vuonna 2013, jolloin uskonnollista vastakkaisuutta käsiteltiin 22 kertaa. Uskonnollisen vastakkaisuuden rooli ensimmäisenä vuonna on ymmärrettävä: kansannousu nähtiin *Helsingin Sanomissa* lähes alusta alkaen ja jatkuvasti enenevissä määrin uskontojen välisenä konfliktina. Myöhemmin vuosina muiden teemojen korostuminen pienensi uskonnollisen vastakkaisuuden prosentuaalista osuutta juttujen määrän kuitenkin pysyessä suhteellisen samana.

Kaavio 8. Uskonnollinen vastakkaisuus ja yhteiselo.

Esimerkki tällaisesta jutusta on 22.5.2011 julkaistu juttu ”Älä tule perjantai”. Sen on kirjoittanut toimittaja Kristiina Markkanen, joka matkusti puoli vuotta ennen kansannousun alkua Syyriaan haastattelemaan iranilaispakolaisia, joita valittaisiin kiintiöpakolaisiksi Suomeen. Hänen mukaansa vastakkaisuutta oli jo tuolloin havaittavissa, vaikka varsinaisia sodan merkkejä ei vielä tuolloin ollutkaan. Hän kirjoittaa muun muassa näin:

”Uskonnollisten ryhmien välit ovat päältä katsoen hyvät, mutta pinnan alla hiertää. Kristittyjä ja alaviittimuslimeja on syyrialaisista vain pieni osa. He muodostavat eliitin, joka on toistaiseksi pysytellyt Assadin tukena. Syyrialaisista 75 prosenttia on kuitenkin sunnimuslimieja. Ja heistä taas suuri osa elää köyhyysrajan alapuolella. He kokevat itsensä syrjityiksi, muun muassa työelämässä.”

Uskonnollista vastakkaisuutta ei useinkaan käsitellä sen tarkemmin, vaan usein jutun lopussa mainittiin hallituksen joukkojen tukevan alaviittista Assadia ja kapinallisten olevan sunneja. Jos jutussa mainittiin yhden osapuolen uskonnollinen tausta, muistettiin yleensä myös mainita toinen, ikään kuin vastakkainen uskonto. Jutuissa korostetaan erikseen, jos uskonnolliset osapuolet olivat sodassa samalla puolella, kuten kristityt ja alaviitit, muutoin vastakkaisuus on kuitenkin lähtökohta. Hyvä esimerkki tällaisesta

jutusta on 11.4.2011 julkaistu ”Uskontokunnat ottivat yhteen Syyriassa”, jossa selviää kaikki edellinen kristittyjä lukuun ottamatta. Toinen esimerkki kuvaa tilannetta jo otsikkotasolla: ”Damaskos, jakautunut kaupunki” (19.5.2012). Pitkähkössä raportissa kerrotaan kaupungin jakolinjoista ensin yhteiskunnallisina ja sosiaalisina, mutta lopussa tehdään sama ”selvennys” kuin usein muissakin jutuissa. Shiialainen liikemies kuuluu samaan lahkoon presidentti Assadin kanssa ja suurin osa oppositiosta on sunnimuslimeita. Raportissa kerrotaan myös Lähi-idän sunnimaiden, kuten Qatarin ja Saudi-Arabian tukevan Syyrian oppositiota.

Kansannousun muututtua yhä enemmän sisällissodaksi, muut teemat alkavat nousta esiin. Näidenkin taustalla kuitenkin edelleen korostetaan toisinaan uskonnollista vastakkaisuutta. Islamistien tultua enenevässä määrin mukaan taisteluihin, lehdessä kirjoitetaan niiden ja muiden kapinallisten välisistä yhteenotoista, mainiten uskonnolliset eroavaisuudet. Nyt kyseessä on enemmän radikaaliuden asteet kuin uskontokuntien eroavaisuudet. Lyhyt uutinen aiheesta julkaistiin 4.5.2013 otsikolla ”Fakta: Syyrian sisällissota pitkittyy ja mutkistuu”. Siinä kuvataan Assadin kuuluvaan shiiamuslimeita lähellä oleviin alaviitteihin, joita vastassa on opposition kapinallisia. Mukana on myös islamistiryhmiä, jotka taistelevat välillä keskenään ja välillä kapinallisten rinnalla.

Uskonnollinen vastakkaisuus näkyy myös Lähi-idän maiden välillä sodan jatkuessa. 6.5.2013 *Helsingin Sanomat* kirjoittaa Syyrian, Iranin ja Libanonin Hizbollahin shiiakselistista. Samaan aikaan Israel on huolissaan nousevista islamistiryhmistä. Jutun mukaan akselin tuki tai sen laatu ei ole varmistunut, mutta jo otsikossa ”Yksi Syyrian vihollinen, kaksi tukijaa” epäilykset käyvät ilmi. Vuotta myöhemmin lehti kirjoittaa Syyrian liittolaisnaapurimaista otsikolla ”Ulkomaalaiset taistelijat pönkittävät Assadia” (11.4.2014). Jutun mukaan Assad saa tukea liittolaismaistaan, shiialaisista Iranista ja Libanonista, lisäksi taistelijoita hallituksen puolelle saapuu Irakista ja kenties myös Venäjältä. Uutisessa kerrotaan, että Assadia pidetään maan kristittyjen suojelijana. Valtaosa Syyrian kristityistä on ortodokseja, samoin kun Venäjällä.

Uskonnollinen vastakkaisuus ei siis varsinaisesti korostu islam-uutisissa, mutta sen olemassaolo mainitaan jo pelkällä uskontokuntien, kapinallisryhmien tai maiden vastakkainasettelussa. Tällaisella uutisointitavalla uskontoryhmien vastakkaisuus asetetaan normiksi, jossa muunlainen käytös olisi poikkeuksellista ja erikseen mainittavaa. Pelkkä maininta hallituksen joukoista alaviittisina ja shiioina ja kapinallisista sunneina antaa yleistävän kuvan Syyrian uskonnollisesta kärjistyisestä. Vaikka Syyrian sodassa sota-

linjat ovat jakautuneet myös uskonryhmien välisiksi, taustalla on myös muita syitä eivätkä esimerkiksi sunnien ja shiiojen välinen rintama jaa kaikkia sunneja ja shiioja toisiaan vastaan. *Helsingin Sanomien* perusteella tilanne näyttää mustavalkoisemmalta kuin todellisuus. Lukijalle annetaan jatkuvasti ymmärtää, että Syyria (ja Lähi-itä) on syvästi ja historiallisesti jakautunut uskontokuntien kesken.

Toinen teema liittyy läheisesti ensimmäiseen, mutta on sen ”valoisampi” puoli, nimittäin uskonnollinen yhteiselo (Kaavio 8.). Uskonnollista yhteiseloa käsittelevien juttujen määrä lukumääräisesti jäi aineistossa pieneksi ja sen vuoksi käsittelen sitä uskonnollisen vastakkaisuuden yhteydessä. Uskonnollisesta yhteiselosta kirjoitettiin eniten vuonna 2013, kaikkiaan kahdeksan kertaa. Muina vuosina juttujen määrät vaihtelivat yhdestä kolmeen. Uskonnollisesta yhteiselosta kertovat jutut ovat pääsääntöisesti positiivisia raportteja syyrialaisista. Niissä syyrialaiset, joko pakolaiset tai maahan jääneet, kertovat ennen sotaa vallinneesta yhteisymmärryksestä ja elämästä moniuskontoisessa ja etnisesti kirjavassa maassa. Usein jutuissa näkyi uusi tilanne ja uskonnollinen vastakkaisuus, mutta päällimmäisenä mieleen jäi positiivisuus ja yhteisöllisyys.

Tulosten perusteella voisi olettaa vuoden 2012 olleen erityisen positiivinen, mutta koska näiden juttujen määrä jäi hyvin pieneksi, sellaisten johtopäätösten tekeminen ei ole mielekästä. Huomio kuitenkin siirtyy aineiston viimeisille vuosille, jolloin uskonnollista yhteiseloa käsittelevien juttujen määrä on minimaalista. Jutussa ”Kärsivä kotini Homs” (22.2.2012) nykyään Vantaalla asuva Burhan Hamdon kertoo Homsin nykytilanteesta, sekä siitä, millaista ennen oli: *”Tein lapsena töitä enoni leipomossa, missä oli töissä myös alaviitteja. Ei siinä ollut koskaan mitään ongelmaa”*. Hamdon on itse sunni. Hänen mukaansa kaupungin eri uskontoryhmät, sunnit, kristityt ja alaviitit ovat perinteisesti eläneet sovussa keskenään. Vasta kansannousun alettua presidentti Assad alkoi yllyttää alaviitteja muiden kimppuun. Samasta näkökulmasta kertoo myös 28.7.2012 haastateltu Ari Kerkkänen jutussa ”Monien kulttuurien kauppakaupunki”. Jutussa kerrotaan Alepposta, joka Syyrian kaupan ja teollisuuden keskus, ollut jo tuhansia vuosia. Kerkkäsen mukaan: *”Syyrialle on ominaista, että sunnit, kristityt, alaviitit, kurdit ja muut elävät yhdessä, mutta kaupankäynti on tuonut Aleppoon vielä enemmän etnistä monimuotoisuutta”*.

Uskonnollisesta yhteisöllisyydestä puhuttaessa ei ole syytä unohtaa muuta Lähi-itää ja liittolaisuuksia. 24.8.2013 julkaistiin analyysi ”Venäjä oli oikeassa Syyrian suhteen”. Siinä kerrotaan huomioita Syyrian nykytilanteesta. Yksi pointeista on Syyriaa tukeva

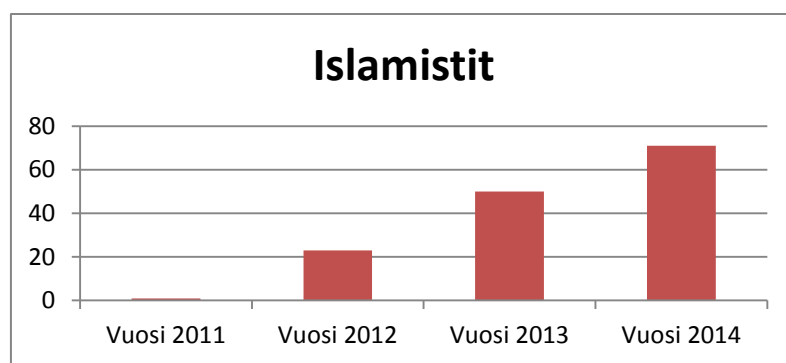
”shiiialeiri”, johon kuuluvat Iran, Hizbollah ja osittain Irak. Jutussa ei luoda vastakkaisuutta muihin osapuoliin, vaan todetaan Syyria yhtenä yksikkönä.

Kuten jo aiemmin tuli esille, uskonnollisen yhteisöllisyyden teema on lähellä uskonnollisen vastakkaisuuden teemaa, mutta toisaalta on täysin sen vastakohta. Uutisissa, jotka käsittelivät uskonnollista yhteiseloä, esiintyi toisaalta vastakkaisuutta, mutta se torjuttiin usein viittaamalla menneisyyteen ja Syyrian pitkään historiaan. Tyypillistä uskonnollisen yhteiselon jutuille on se, että niissä ääneen pääsevät joko paikalliset, jonkin uskonnon edustajat tai asiantuntija. Toisin sanoen *Helsingin Sanomissa* ei itsessään painotu tämä teema, puheenvuoro on silloin jollakin toisella. Uskonnollisen vastakkaisuuden kohdalla tilanne ei ole yhtä jyrkkä, siinä ääneen pääsevät sekä paikalliset, asiantuntijat kuin toimittajatkin.

Sekä uskonnollisen vastakkaisuuden että uskonnollisen yhteiselon teemat kertovat uskontojen rinnakkaisuudesta. Usein ne tulivatkin esiin samassa jutussa kertoen siitä muutoksesta mikä Syyriassa on sodan myötä käynnissä. Suunta oli negatiivinen, yhteiselosta vastakkaisuuteen. Tulevaisuudesta spekuloidessa uskonnollinen yhteiselo nähtiin vaikeana ja ongelmallisena. Pakolaisten haastatteluihin perustuvissa jutuissa sävy on kuitenkin toinen, niistä paistoi epäusko nykytilannetta ja erityisesti islamisteja kohtaan. Heidän kertomuksissaan Syyria on yhtenäinen maa, jonne mahtuvat kaikki paitsi fundamentalistit.

5.3.3 Islamistit

Seuraava teema on islamistit. Islamisteista kertoviksi jutuiksi olen laskenut kaikki sellaiset, joissa mainitaan ryhmän tai henkilön olevan esimerkiksi islamisti, jihadisti tai ääri-islamalainen. Aineistossa ovat mukana myös sellaiset jutut, joissa mainitaan järjestön nimi, esimerkiksi al-Qaida tai Isis, vaikka tarkentava termi puuttuisi. Edellä mainittujen järjestöjen rooli Syyrian sodassa on yksiselitteinen. Jotkut islamistiliikkeet ovat myös politiikassa mukana (esimerkiksi libanonilainen Hizbollah tai Muslimiveljeskunta), jolloin ne eivät kyseisessä uutisessa välttämättä edustaneet uskonollista puoltaan, vaan olivat siinä muussa yhteydessä. Jaottelu on tutkimuksen luotettavuuden ja tasapuolisuuden vuoksi pakollinen, näin aineistosta tulee looginen.

Kaavio 10. Islamistit.

Vuonna 2011 islamistiteemaan kuului yksi juttu (Kaavio 10.). Islamisteista on toki kirjoitettu enemmänkin, mutta ei niin, että islamistit olisivat vastanneet koko jutun uskonnollista teemaa. Kyseinen juttu on julkaistu 24.12. otsikolla ”Damaskoksessa räjähti kaksi tuhoisaa pommia” ja se on lyhyt uutinen. Uutinen kertoo Damaskoksen pommi-iskusta, joiden tekijäksi epäillään al-Qaidaa. Tiedot ovat kuitenkin ristiriitaisia ja esimerkiksi opposition edustaja syyttää hallitusta pommi-iskun toteuttamisesta.

Islamistiteemaisten juttujen määrä kasvoi suuresti vuonna 2012. Tällöin niitä julkaistiin 23 kappaletta. Islamistien toteuttamista pommi-iskuista kirjoitetaan heti vuoden alusta alkaen. 18.3. julkaistussa uutisessa ”Pommi-isku tappoi ainakin 27 ihmistä” Syyrian valtiollinen tv-kanava syytti iskusta ”terroristeja”. Uutisessa kerrotaan, että turvallisuus-elimiin kohdistuneita itsemurhaiskuja on tapahtunut viime kuukausien aikana useita. Al-Qaidaa syyttävät uutisessa Yhdysvaltain tiedusteluviranomaiset. Al-Qaidan johtaja on myös itse kehottanut syrjäyttämään presidentti Assadin. Uutisessa ”Ääriryhmä ilmoitti olevansa Syyrian pommi-iskujen takana” (13.5.) Al-Nusra ilmoittaa tehneensä kuluneen viikon sekä aiemmin tapahtuneita itsemurhaiskuja. Uutisen mukaan tiedon paikkansapitävyttä ei voi varmistaa. Siinä kuitenkin kerrotaan, mitä ryhmästä tiedetään, kuten se, että se on osa Irakin al-Qaidaa, jonka tavoite on Assadin hallinnon kaataminen. Pitkin vuotta julkaistaan useita edellisten tapaisia pikku-uutisia islamisteista, joten niitä ei ole tarpeen käydä tässä enempää läpi.

Islamistien toiminnan lisääntymisestä Syyriassa kertoo myös huolen kasvu länsimaissa. 12.12. *Helsingin Sanomat* kirjoittaa ”Lehti: Joukko maita kaavailee sotilasapua oppositiolle” -nimisessä uutisessa, että EU on tunnustanut Syyrian oppositiokoalition maan pyrkimysten lailliseksi edustajaksi. Huolen ja avustusten kohde on tähän mennessä olleet Syyrian siviilit, mutta nyt Iso-Britannia ja Ranska Yhdysvaltain ja eräiden Lähi-idän maiden kanssa suunnittelevat antavansa oppositiolle sotilaskoulutusta ja tarjota

ilma- ja merivoimien apua. Väliintulon ponteena on ollut islamistien, erityisesti al-Nusran vaikutusvallan kasvu Syyriassa. Pelkona on kuitenkin se, että oppositiolle tarjottu rahallinen ja aseellinen apu päätyvät islamisteille.

22.7. julkaistussa analyysissä ”Syyrialla on pelottava tulevaisuus” pohditaan opposition koostumusta ja mahdollisia islamistikytköksiä. Edelleenkään varmaa tietoa ei ole, joten iskujen ja uhkausten toteuttajat ovat spekulatiivisia. Islamilaisten ääriryhmien puolesta puhuu jutun mukaan itsemurhaiskut. Vaikka yksittäiset iskut eivät sodan voimatasapainoa suuresti muuta, ne vahvistavat fundamentalistien asemaa ja polarisoivat oppositiota sekä uskonnollisesti että poliittisesti, *Helsingin Sanomat* kirjoittaa. Juttu on yllättävän tarkkanäköinen ollakseen kirjoitettu jo vuonna 2012, siinä esitetyt tulevaisuudenkuvat ovat toteutuneet.

Vuonna 2013 islamistiteemaan kuuluvia juttuja on 50 kappaletta, mikä tekee siitä selkeästi suurimman teeman kyseisenä vuonna. Vuoden alun uutisisällöt toistavat edellisvuoden teemaa: itsemurhaiskuja, epäilyjä islamistiryhmien syyllisyydestä ja toisten syyttelyä. Islamistien osallisuudesta Syyrian sodassa kuitenkin saa jatkuvasti vahvempia todisteita ja vähitellen uutisiin tulee uutta sisältöä. Tästä on osoituksena 5.3. julkaistu lyhyt uutinen ”Fakta: Jihad valtaa jalansijaa Syyriassa”. Siinä kerrotaan Syyriassa taistelevasta al-Nusrasta sekä sen taistelijämäärästä ja alkuperästä. Islamistiteema yhdistyy useissa uutisissa tästä eteenpäin uskonnolliseen vastakkaisuuteen, joita olen käsitellyt jo aiemmin.

Uusi käänne islamistien toiminnassa nähdään 17.5. kun *Helsingin Sanomat* julkaisee uutisen otsikolla ”Syyrian jihadistitaistelijat julkaisevat teloitusvideoita”. Uutisen mukaan al-Nusra esiintyy usealla videolla ja teloittaa hallitukselle eri tavoin uskollisia ihmisiä uhoten samalla uusista iskuista. Tällaisten uutisten osuus kasvaa vuoden loppua kohti. 27.11. *Helsingin Sanomat* kirjoittakin, että Syyriasta tuli vaarallisin maa toimittajille. Toinen uusi puoli islamistiuutisissa on järjestöjen keskinäiset suhteet. Yksi tällaisista uutisista on ”Syyrian oppositio: Islamistit tappoivat FSA:n johtajan” (12.7.). Lyhyessä uutisessä siteerataan *Reutersin* uutista, jonka mukaan ”al-Qaida -yhteyksistä syytetty islamistijärjestö” olisi surmannut Vapaan Syyrian armeijan päällikön Kamal Hamamin.

Syyrialaisien tunteita kuvataan 21.9. ilmestyneessä jutussa ”Minulle Syyria on menetetty”. Siinä toimittaja haastattelee Turkkiin paennutta alaviittimiestä Hebaa, jonka per-

heen kansannousu erotti uskonnollisten erimielisyyksien vuoksi. Hän työskentelee pakolaisleirillä ja on nähnyt islamistien nousun sielläkin. Heba kertoo: *”Eivät vallankumouksen aloittajat halunneet kuolla sen takia, että valtaan tulee väkeä, joka on ihan kuin al-Assad, mutta vain parran kanssa! Tämä on kuin Ranskan vallankumous: he kaa-toivat kuninkaan, mutta saivat keisarin.”* Juttu antaa ensimmäisen kerran äänen paikalliselle ihmiselle islamistiteemassa, aiemmin uutiset ovat olleet lähinnä tilannekuvauksia tai analyyssejä. Jutun perusteella käy selväksi, mitä ainakin osa syyrialaisista ajattelee islamistien osallisuudesta Syyrian sodassa. Islamistit eivät tue oppositiota ja auta sitä taistelussa Assadia vastaan, vaan heillä on omat agendansa.

Loppuvuodesta islamistien toiminta on aiempaa ”avoimempaa” ja näkyvämpää. 3.12. kirjoitetaan pitkässä jutussa ”Assadin joukot niskan päällä”, että Assadin menestys joh-tuu Iranin ja Hizbollahin antamasta avusta taisteluissa. Kapinallisista kerrotaan sen ver-ran, että seitsemän ryhmää yhdistyi Islamilaiseksi rintamaksi. Erillisinä toimivat edel-leen al-Qaidan alaisuudessa toimivat Irakin ja Levantin islamilainen valtio ja al-Nusran rintama. Kuitenkin edelleen julkaistaan ”HRW: Kapinalliset surmasivat siviilejä Syyri-assa” (12.10.) tyyppisiä juttuja, joissa kapinallisten lähtökohtia ei pystytä varmuudella sanomaan. Varovainen ilmaisu *”oppositioryhmistä, joilla saattaa olla yhteyksiä al-Qaidaan”*, on ainoa, mitä lehti hyökkääjistä kertoo. Islamistit ovat siis välillä hyvin selkeästi islamisteja, mutta välillä kapinallisia tai jopa osa oppositiota.

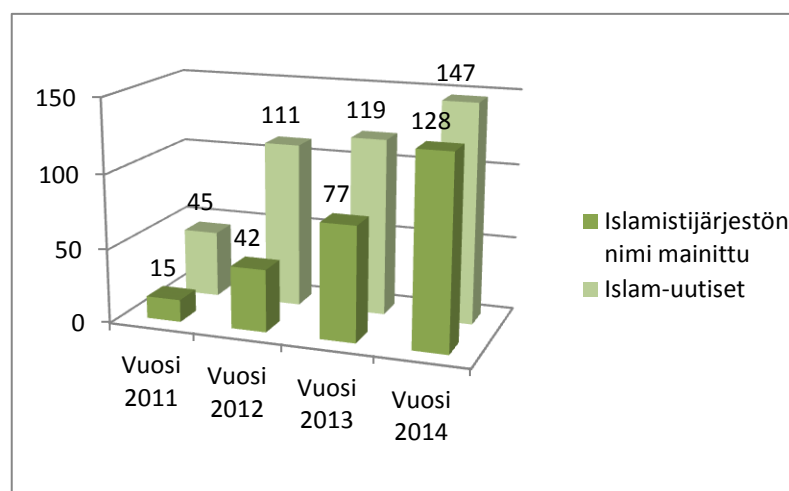
Vuonna 2014 islamistiteemaisia juttuja on yhteensä 71. Jo tässä vaiheessa voi mainita Isis-liikkeen merkityksen islamistiteemassa. Isisiin liittyviä juttuja on viimeisenä vuon-na 33 kappaletta eli lähes puolet islamistiteemaisista ja jopa 28 % kaikista jutuista, joilla on uskonnollinen teema. Isisin rooli on siis varsin merkittävä islam-utisten joukossa vuonna 2014. Samalla se tarkoittaa sitä, että se vie tilaa muilta järjestöiltä, teemoilta ja aihealueilta.

Kesäkuusta alkaen islamistin ja Isiksen välille voisi laittaa yhtäläisyysmerkin, niin yleis-tä jälkimmäisestä kirjoittaminen islamistiteemassa on. 12.6. kirjoitetaan otsikolla ”Pai-najainen Ninivessä”, kuinka Isisin kalifaatti laajeni Irakin toiseksi suurimpaan kaupun-kiin Mosuliin, Irakin Tampereeseen, kuten jutussa ilmaistaan. Ninive on maakunta, jos-sa Mosul sijaitsee. Tampere-vertaus tuo tapahtumat konkreettisemmiksi suomalaisille lukijoille, vaikka Mosul onkin jutun mukaan huomattavasti suurempi. Siitä, liittykö Tampereen liittäminen juttuun jotenkin Isikseen liittyneisiin suomalaistaistelijoihin, voi vain arvella. Kesäkuun lopulla Isiksen voittokulku saavutti uuden etapin ja ”Isis julisti

islamilaisen kalifaatin” (30.6.). Tästä eteenpäin Isiksestä kirjoitetaan lähes jokaisessa Syyria-uutisessa, joita kesällä ja syksyllä 2014 ilmestyy miltei joka päivä. Uutiset koostuvat taisteluista hallintoa ja muita kapinallisia ja oppositiota vastaan, länsimaiden puutumisyrytyksistä, pakolaisista ja tietenkin ulkomaalaisista taistelijoista.

Islamistiteeman jutut ovat suurimmaksi osaksi lyhyitä uutisia. Ensimmäisinä vuosina niiden tiedot eivät olleet tarkkoja ja usein käytettiin termejä ”terroristit” tai vain ”kapinalliset”. Jos viitteitä esimerkiksi al-Qaidan suuntaan oli, se mainittiin, mutta varovaisesti. Välillä vaikutti jopa siltä, että *Helsingin Sanomien* kanta islamistien osallisuudesta oli jopa epäilevä. Tämä on kuitenkin ymmärrettävää, sillä alueelle oli vaikeaa saada omaa toimittajaa ja Syyriasta saadut tiedot olivat usein vastapuolien propagandaa. Vasta vuoden 2012 lopussa islamisteista aletaan kirjoittaa ”varmempaan” sävyyn. Nopeasti juttujen kirjo kasvaa ja monipuolistuu, kunnes ne Isisin myötä taas yksipuolistuvat pelkälle uutis- ja tapahtumien kuvaamisen tasolle. Islamistiteemassa asiantuntijoita käytetään jonkin verran, heitä ovat esimerkiksi Juha Saarinen ja Hannu Juusola. Uutisten sävy on neutraali, raporteissa ja analyyseissa se on välillä huomattavan negatiivinen ja tuomitseva. Esimerkiksi 26.10.2013 lehdessä kirjoitettiin näin: *”Jihadistit ovat vaikiinnuttamassa asemiaan Pohjois- ja Koillis-Syyriassa. Sinne he rakentavat unelmiensa islamilaista emiraattia, joka monelle merkitsee painajaista.”* Kirjoitushetken liittyvät islamistien lisäksi Yhdysvaltain ja Venäjän erimielisyydet sekä YK:n turvallisuusneuvoston saamattomuus. Jihadistit ovat se kuuluisa viimeinen pisara.

Islamistiteemaan liittyen selvitin myös kuinka usein liikkeen nimi jutuissa mainittiin. Tulokset olen selvittänyt koko islam-uutisten aineistosta, en pelkästään islamistiteemaisista (Kaavio 11.). Tulokset kertovat siis sen kuinka usein islam-uutisissa käsitellään islamisteja, muutenkin kuin jutun pääaiheena. Saadut tulokset antavat kuitenkin tässä yhteydessä tarpeeksi tarkan arvion tilanteesta.

Kaavio 11. Islamilainen järjestö mainittu nimeltä.

Syyrian kansannousun ensimmäisenä vuotena islamisteista kirjoitettiin useimmiten vain islamisteina (tai terroristeina ja kapinallisina kuten aiemmin tuli esille). Vuonna 2011 järjestön nimi mainittiin 15 jutussa, mikä vastaa kolmasosaa kaikista islam-uutisista. Eniten *Helsingin Sanomissa* kirjoitettiin Muslimiveljeskunnasta, yksitoista kertaa. Hizbollahista kirjoitettiin kolme kertaa, Hamasista ja al-Qaidasta kummastakin kerran. Suurempi mainintojen määrä suhteessa kokonaislukumäärään selittyy sillä, että samassa jutussa mainittiin useita liikkeitä. Muslimiveljeskunnan mainintojen suurta määrää selittää useiden historiaa kertaavien juttujen määrä. Monissa jutuissa kansannousua verrattiin vuoden 1982 Haman verilöylyyn.

Sama tyyli jatkuu vielä vuonna 2012, joskin pienessä kasvussa. Islamilaisen järjestön nimi mainitaan 42 kertaa, luku vastaa noin 38 % kaikista islam-uutisista. Muslimiveljeskunnan määrä väheni huomattavasti vain seitsemään mainintaan. Sen sijaan Hizbollah ja al-Qaida nousevat merkittävimiksi, ne mainitaan lähes joka kolmannessa mainituista liikkeistä. Uutena tulokkaana on al-Nusra, joka mainitaan viidesti. Useimmiten al-Nusra mainitaan samassa uutisessa al-Qaidan kanssa jälkimmäiseen liittyen.

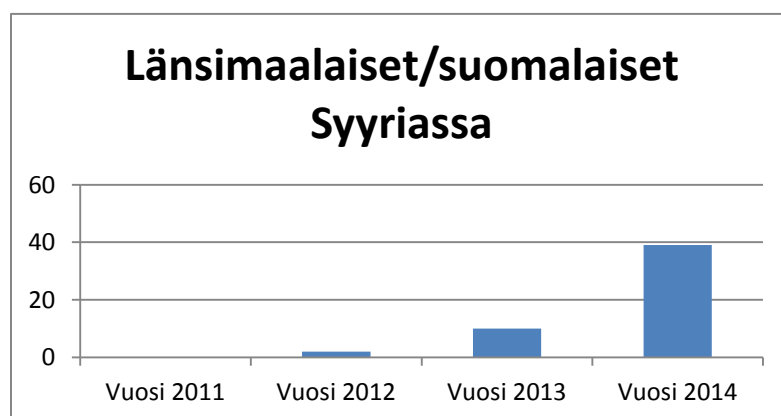
Vuonna 2013 prosentuaaliset osuudet kääntyvät ja noin 65 prosenttia islamista kertovassa jutussa mainitaan myös järjestön nimi, määrällisesti tämä vastaa 77 juttua. Hizbollah on edellisvuoden tapaan eniten mainittu järjestö 41 maininnalla. Lähes keskenään samoissa luvuissa ovat al-Qaida ja al-Nusra 24 ja 22 maininnalla. Al-Qaidan lukuun olen myös laskenut ne liikkeet, joiden jutuissa sanotaan olevan lähellä sitä. Kyseessä on tällöin todennäköisesti al-Nusra tai Isis, mutta koska niitä ei mainita, ne eivät ole mukana tilastossa, vaan vain al-Qaida. Vuonna 2013 mukaan tulee myös Isis (myös Isil tai

Irakin ja Syyrian islamilainen valtio tai Irakin ja Levantin islamilainen valtio). Isis mainitaan yhteensä 13 kertaa. Muitakin järjestöjä mainitaan, mutta niiden määrät ovat vain nimelliset ja yhteys useimmiten vain osana pidempää islamistijärjestöjen listaa.

Tarkasteluajan viimeisenä vuotena järjestö on selvillä jo 128 jutussa, mikä vastaa lähes 88 prosenttia kaikista islam-uutisista. Syy löytyy jälleen Isis-liikkeestä. Isis mainitaan kaikkiaan 113 kertaa vuonna 2014, joten Isis on esillä lähes joka kerta. Al-Qaidasta kirjoitetaan 36 kertaa ja al-Nusrasta 24, määrällisesti ne eivät siis suuresti poikkea edellisvuodesta. Hizbollah mainitaan enää kahdeksan kertaa. Muista liikkeistä kirjoitetaan yhteensä kymmenen kertaa.

5.3.4 Länsimaaiset ja suomalaiset taistelijat

Länsimaisten ja suomalaisten taistelijoiden mukaantulo Syyriaan on jatkumoa edelliselle islamistiteemalle. Kaavioita vertaamalla näkee, että ne kasvavat lähes samalla tavalla (Kaaviot 10 ja 12). Vuonna 2011 länsimaalaisia taistelijoita ei ollut vielä Syyriassa *Helsingin Sanomien* mukaan. Seuraavana vuonna aiheesta kirjoitetaan kaksi kertaa. Vuonna 2013 teemasta kirjoitetaan kymmenen kertaa. Viimeisenä vuonna syyskuun loppuun mennessä länsimaisten ja suomalaisten taistelijoiden teeman osuus on jo toiseksi yleisin ja juttujen määrä on 39 kappaletta.

Kaavio 12. Länsimaalaiset ja suomalaiset Syyriassa.

Helsingin Sanomien ensimmäinen maininta länsimaalaisista taistelijoista Syyriassa tehtiin 12.10.2012. ”Terroristit suunnittelivat matkaa Ranskasta Syyriaan” nimisessä uutisessa kerrotaan islamisteista, jotka suunnittelivat liittyyvänsä Syyrian kapinallistaistelijoihin. ”Terroristit” olivat syntyneet Ranskassa, mutta enempää heidän taustoistakaan ei kerrota. Toisessa jutussa, joka on julkaistu 29.11. otsikolla ”Ruotsin Säpo yrittää estää

nuorten syyrialaismiesten lähdön Syyriaan”, kerrotaan Ruotsin tilanteesta. Lyhyen uutisen mukaan Ruotsin turvallisuuspoliisi kampanjoi estääkseen ruotsalaisten lähtemisen Syyrian sotaan. Uutisessa puhutaan erityisesti Ruotsissa asuvista syyrialaisista, mutta myös yleisesti Ruotsista lähteneistä. Uutisen mukaan Ruotsissa leviää ruotsinkielinen propagandafilmi, jonka avulla yritetään houkutella miehiä Syyrian jihadiin. Säpon mukaan Syyriaan on matkustanut kymmenkunta nuorta miestä Ruotsista.

Suomalaisista taistelijoista Syyriassa kirjoitetaan ensimmäisen kerran keväällä 2013. 2.3. julkaistussa jutussa ”Sotureita on värvätty Facebookissa” suojelupoliisin ylitarkastaja Tuomas Portaankorva kertoo, että valtaosa noin kymmenestä Syyriaan matkustaneesta on maahanmuuttajataustaisia, mutta joukossa on myös joitain suomalaissyntyisiä. Portaankorvan mukaan värväystä tapahtuu internetissä, esimerkiksi Facebookissa, mutta värvääjiä on myös saapunut Suomeen. Supon mukaan Syyria houkuttelee paljon eurooppalaisia radikaali-islamisteja muun muassa helpon matkustamisen vuoksi. *”Syyria on tällä hetkellä ehkä kaikista kiinnostavin ja aktiivisin rintama, jos haluaa osallistua eturintamassa ääri-islamistiseen taisteluun”*, kertoo Leena Malkki, terrorismin tutkija Helsingin yliopistosta. Jutussa Supo arvelee taisteluun lähteneiden motiiveja sekä mahdollista radikalisoitumista kun Suomeen paluun aika koittaa. Ensimmäinen kuolinuutinen tulee muutamaa päivää myöhemmin, 5.3. ”Epäily: Suomalaissyntyinen kuoli Syyriassa” otsikoidussa uutisessa kerrotaan suomalaissyntyisestä Ruotsin kansalaisesta, joka epäilyjen mukaan olisi kuollut taisteltuaan al-Nusran riveissä. Ruotsalaislehden tiedot ovat peräisin internetin keskustelupalstalta.

Kesäkuussa ilmestyy pitkä raportti espoolaisesta nuoresta miehestä, joka lähti taistelemaan Syyriaan (”Jossain täällä on nuorukainen Espoosta”, julkaistu 9.6.). Tätä uutista olen jo käsitellyt aiemmin, joten en mene siihen sen tarkemmin. Huomion arvoista on kuitenkin jutun pituus ja paneutuminen aiheeseen. Nyt ensimmäisen kerran Syyrian sota koskettaa Suomea ja suomalaisia. Samaan tyyliin kirjoitetaan myös 27.10. toisesta suomalaisnuorukaisesta jutussa ”Kun suomalaispoika Rami katosi”. Raportissa Ramin kerrotaan olevan Suomessa syntynyt suomalaisäidin ja arabimaasta kotoisin olevan isän 21-vuotias poika. Rami oli vuosi sitten villin nuoruuden päätteeksi kokenut muutoksen ja ryhtynyt hartaaksi muslimiksi. Ajatukset menivät kuitenkin äärimmäisiksi ja eräänä päivänä hän lähti Syyriaan. Jutun pääosassa on huolestunut suomalaisäiti Leila, hän yrittää keksiä syytä Ramin muutokseen, mutta ei syytä ketään tai mitään. Raportista välittyy eniten huoli ja lukuisat kysymykset. Samalla Syyrian sota tulee jälleen askeleen lähemmäksi suomalaisia.

7.9. Helsingin Sanomissa julkaistaan juttupari, jossa ensimmäisessä, ”Ruotsalaisnuori Abu Ahmed haluaa kuolla Syyriassa” -nimisessä raportissa haastatellaan ruotsalaista Ahmedia, joka matkusti Syyriaan sotimaan ja luomaan sinne islamilaista valtiota. Ahmed kertoo taustoistaan ja syistään lähtöön. Hän kuvaa myös lyhyesti oloja Syyriassa sekä kertoo taistelutovereistaan. Suomesta on kuulemma saapunut ryhmä taistelijoita, mutta nämä ovat toisessa kaupungissa kuin Ahmed. Toisessa uutisessa, otsikolla ”Suomesta lähtenyt kymmenen Syyrian taisteluihin” kerrotaan Tuomas Portaankorvan kommentit edellisen raportin väittämiin ja erityisesti uuteen suomalaistaistelijoiden ryhmään. Hän ei vahvista eikä kumoa väitettä, mutta pysyy edellisessä julkaistussa luvuissa eli muutamissa kymmenissä, joista osa on matkustanut humanitäärisistä syistä. Samassa uutisessa siteeratun sisäministeriön raportin mukaan Syyriaan pelkästään taistelumielessä on lähtenyt noin 20 suomalaistaustaista henkilöä.

”Syyriassa ehkä suomalaisuhri” -nimisessä uutisessa (julkaistu 22.2.) tieto kuolleesta on peräisin Isiksen Twitter-tilistä. Tästä huolimatta uutisessa todetaan, että varmuutta siitä, missä kapinallisryhmässä mies taisteli, ei ole. Kuollut oli *Helsingin Sanomien* tietojen mukaan 20-vuotias suomalaismies, joka oli kääntynyt muslimiksi ja oli kotoisin pääkaupunkiseudulta. Uutinen tuo Syyrian tapahtumat jälleen lähemmäksi Suomea, sillä kyseisellä miehellä ei uutisen mukaan liene ollut mitään aiempia suhteita Syyriaan, uskonnonkin hän oli tiettävästi valinnut itse. Seuraavasta kuolonuhrista uutisoidaan 10.6. ”Pyhä sota päättyi kuolemaan” -nimisessä jutussa. Kyseessä on espoolaisen Muhamman tapaus, josta olen kirjoittanut jo aiemmin. Mies taisteli Syyriassa Isiksen riveissä. 7.8. uutisoidaan Muhammadista ja tämän serkusta, jotka molemmat lähtivät taistelemaan Syyriaan (”Espoon serkusten sota”). Raportista ei käy ilmi, missä ryhmässä miehet taistelivat, mutta lopussa puhutaan kalifaatista, joten kyseessä lienee Isis.

Suomalaiset taistelijat näkyvät islamistien propagandassa. Aiheesta kirjoitetaan ensimmäisen kerran 13.6. Otsikolla ”Tulin perustamaan kalifaattia” julkaistussa raportissa kerrotaan videosta, jolla suomalaiseksi oletettu taistelija kertoo ajatuksiaan kalifaatista ja islamilaisesta valtiosta. Jutussa haastateltu terrorismintutkija Leena Malkki Helsingin yliopistosta pitää puhetta ”salafi-jihadistisen ideologian todistuspuheenvuorona”, hänen mielestään siinä ei näy puhujan persoona, vaan yleistä siitä, mitä salafisti-jihadistin oletetaan sanovan vastaavassa tilanteessa. 4.8. *Helsingin Sanomat* uutisoi uudesta videosta. ”Suomea puhuva mainostaa kalifaattia” -nimisessä jutussa videon mies kehottaa suomeksi kaikkia tulemaan perheineen kalifaattiin. Videolla esitellään jutun mukaan eri maista tulleita Isiksen taistelijoita.

Muihin länsimaihin liittyvät jutut ovat yleensä lyhyitä uutisia. 25.2. ilmestyneessä jutussa ”Norja varoittaa kasvaneesta terrorismiuhasta” Norjan tiedustelupalvelu kertoo 40–50 norjalaisen osallistuneen Syyrian sotaan. Näiden taistelijoiden pelätään omaksuvan ”radikaalin islaminuskon oppeja” palatessaan. Uutisen lopussa kerrotaan noin 2000 eurooppalaisen taistelevan Syyrian hallintoa vastaan. ”Brittipoliisi musliminaisille: Estää sotaretket Syyriaan” (25.4.) -otsikoidussa uutisessa kerrotaan Britannian viranomaisten huolesta Syyriaan lähteneiden kasvavasta määrästä. Arvion mukaan Syyriaan on lähtenyt muutamia satoja brittejä, joista parikymmentä on kuollut. 31.5. kerrotaan yhdysvaltalaisesta miehestä, joka liittyi al-Nusraan ja teki itsemurhaiskun (”Paijasi kissoja ja räjäytti itsensä Syyriassa”). Hänellä oli tiettävästi palestiinalaistausta. Jutussa välittyy räikeä ristiriita kissoja rakastavan amerikkalaisen ja Syyriassa itsensä räjäyttävän islamistin välillä. Se lienee tarkoituskin. ”James Foylen mestauksesta epäilty kuuluu jihadistiseen ”The Beatles” -ryhmään” (23.8.) -otsikoidussa uutisessa kerrotaan brittijihadisteista, joita syntyperänsä vuoksi kutsutaan The Beatles -ryhmäksi. Yhden heistä epäillään mestanneen kuvatoimittaja James Foylen. Erityistä The Beatles -ryhmästä tekee se, mitä he tekevät. He eivät enää vain puhu ja uhoa, vaan toteuttavat sitä, mitä lähtivät Syyriaan tekemään.

23.4. julkaistaan uudentyyppinen juttu otsikolla ”Suomesta apuun kotiin Aleppoon”. Raportissa kerrotaan ensimmäistä kertaa humanitäärisistä syistä Syyriaan lähteneestä suomalaisesta. Siinä kerrotaan suomalaismiehestä Rami Adhamista, joka vie pakettiautolla Euroopan halki ajaen avustuksia kotiseudulleen Syyriaan. Raportin mukaan Adham liikkuu islamilaisen Liwa al-Tawhid -kapinallisryhmän mukana. Omien sanojensa mukaan hän joutuu kantamaan asetta oman turvallisuutensa takia, mutta ei osallistu taisteluihin. Jutussa ei kyseenalaisteta Adhamin kertomusta Syyrian tapahtumista ja kaikesta toiminnasta välittyy positiivinen ja välittävä kuva. Kuukautta myöhemmin *Helsingin Sanomat* ottaa uudelleen yhteyttä Adhamiin. ”Vaara vaanii ilmassa” (23.5.) -nimisessä jutussa Adham on jälleen Aleppossa ja kertoo kuulumisiaan. Jutussa toistuu usein Syyrian kurjistunut tilanne ja sodan raakuudet.

Suomalaiset ja länsimaalaiset Syyriassa on haasteellisin teema edellisiin verrattuna. Teema pitää sisällään hyvin monenlaisia juttuja ja näkökulmia, ja on hankalaa sanoa mitään yleistystä siitä. Pääasiassa ulkomaihin liittyvät uutiset ovat lyhyitä tapahtumien kuvauksia, joko niissä kerrotaan lähteneistä, heidän suorittamistaan iskuista tai kuolemasta. Useissa jutuissa mainitaan taistelijoiden olevan maahanmuuttajataustaisia, vaikka heillä ei olisi suoraa kontaktia Syyriaan. Yhteistä jutuille on lähteiden perustaminen

tutkimuksiin, kuten ICSR:n raporttiin sekä usein myös sosiaalisen median päivityksiin, joita islamistiryhmät käyttävät. Luultavasti aihe on ollut haastava myös toimittajille, sillä ilmiö on itsessään ja laajuudessaan vertaansa vailla.

Käsittelytapa erityisesti pitkissä artikkeleissa, joissa kerrotaan suomalaisista taisteluun lähteneistä henkilöistä, on hienovaraista ja kysymyksiä herättävää, ei lainkaan tuomitsevaa. Tämä voi johtua siitä, etteivät henkilöiden todelliset motiivit ole tiedossa eivätkä varsinkaan osallisuus ja teot itse sodassa. Tällaiset kirjoitukset tuntuvat olevan kohdistettu suoraan suomalaisille lukijoille. Niissä ei korosteta, ovatko taisteluihin lähteneet suomalaissyntyisiä tai maahanmuuttajia, he ovat joka tapauksessa suomalaisia. Jutuissa kerrotaan radikalisoitumisprosessista melko yksityiskohtaisesti, ikään kuin annettaisiin lukijalle vinkkejä kuinka sellaista voisi huomata omasta tuttavapiiristään. Yhteistä suomalaisista taistelijoista kertoville jutuille on suojelupoliisin toimiminen asiantuntijana ja yhtenä äänenä. Poiketen edellisistä teemoista, tässä ääneen pääsevät myös uutisoinnin kohteet ja heidän läheisensä sekä jonkin verran myös uskonnolliset asiantuntijat kuten imaamit. Toisin kuin muista länsimaista kertovissa jutuissa, suomalaisten taistelijoiden mahdollisen kotiinpaluun kohdalla korostetaan lähes poikkeuksetta, että Suomeen ei kohdistu terrori-iskun uhkaa.

5.4 Syyria ja islam *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksissa

Tässä luvussa tutkimuksen huomio kiinnittyy pelkästään *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksiin, joissa on käsitelty Syyrian sota. Analyysin apuna käytän väljästi edellisen luvun teemoja, mutta pääasiassa tutkin pääkirjoituksia omana aineistonaan. Niistä yritän saada selville niin sanotun sosiaalisen ulottuvuuden eli sen, kuinka islam ja sen ympärille kietoutunut sota sovitetaan Suomen uutiskenttään ja yhteiskuntaan. Sosiaalinen ulottuvuus on luonnollisesti ollut läsnä koko aineistoanalyysin ajan, mutta tämä puoli korostuu nyt osana pääkirjoitusten analysointia. Analyysin työkaluina ovat kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ja sisällönanalyysi sekä Norman Fairclough'n kriittisen diskurssi-analyysin sosiaalisen ulottuvuuden idea.

Vuonna 2011 *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksissa ei käsitelty kertaakaan Syyrian sota (Kaavio 13.). Seuraavana vuonna pääkirjoituksia julkaistiin yksitoista kappaletta. Vuosi 2013 oli Syyria-aiheisten pääkirjoitusten huippuvuosi 22 kirjoituksella. Vuonna 2014 pääkirjoituksia julkaistiin enää vain neljä kappaletta. Itse asiassa viimeinen Syyriä käsittelevä pääkirjoitus ilmestyi 24.8., joten oikeastaan käsittelemäni aineisto kattaa

koko vuoden 2014. Pääkirjoituksiin kuuluvat kaikki pääkirjoitussivuilla julkaistavat artikkelit. Niiden joukossa on toisinaan kolumneja tai Vieraskynä-nimisiä juttuja, joita ovat laatineet esimerkiksi jonkin alan asiantuntijat. Tuloksista otin pois muutaman pääkirjoituksen, joissa Syyriaa ei käsitelty kuin sivuhuomautuksena²⁵ sekä kirjoitukset, joissa lainattiin *Helsingin Sanomien* pääkirjoitukseen liittyviä kirjoituksia Suomen muista sanomalehdistä.

Kaavio 13. Pääkirjoitukset.

Helsingin Sanomien Syyrian sotaa käsittelevissä pääkirjoituksissa uskonto oli täysin sivuosassa. Vain muutamassa kirjoituksessa viitattiin Syyrian eri uskonnollisiin ryhmiin tai koko Lähi-idän jakolinjoihin. Niidenkään ei voi sanoa käsitelleen uskontoa, siten kuin aiemmissa luvuissa olen uskonnollisen jutun kuvaillut. Koska pääkirjoituksista en pysty tutkimaan islamin käsittelyä ja sen muutosta, pyrin selvittämään lehden asenteita koko sotaa kohtaan sekä sen linkittymisen Suomeen ja suomalaisiin.

Käsittelen tässä lyhyesti kiinnostavimpia pääkirjoituksia sekä niissä nousseita teemoja. Ensimmäisenä käyn läpi ne pääkirjoitukset, joissa käsitellään uskontoa. 22.7.2012 julkaistussa kirjoituksessa käsitellään ensimmäistä kertaa uskontoa. ”Syyrialla on pelottava tulevaisuus” -nimisessä pääkirjoituksessa kerrotaan islamistien läsnäolosta Syyrian taisteluissa ja todetaan, että uskonnollista ja poliittista polarisoitumista tapahtuu. Kirjoituksessa ollaan myös huolestuneita Syyrian kemiallisista aseista sekä kansainvälisistä suhteista: Syyrian kriisi koskettaa myös sellaisia suurvaltoja kuin Yhdysvallat, Venäjä ja Kiina. ”Aleppossa kylvetään pitkää vihaa” -otsikoidussa jutussa (1.8.2012) kirjoitetaan jälleen uskonnosta, tällä kertaa positiivisempaan sävyyn. Siinä kerrotaan Aleppon kau-

²⁵ Esimerkkinä tällaisesta jutusta toimii pääkirjoitus, jonka otsikko on ”Venäjä hakee tuomiolle takaporttia” (21.8.2012). Siinä käsiteltiin Venäjän liittymistä Maailman kauppajärjestö WTO:hon sekä Pussy Riot -tuomioita. Syyria-kytkentä tuli siitä, että kirjoituksessa todettiin Venäjän olevan immuuni ulkopuoliselle painostamiselle, mikä on tullut selväksi YK:n turvallisuusneuvoston Syyria-päätöslauselmissa.

pungista ja sen pitkistä kauppiasperinteistä, joka sitoi eri etnisistä ja uskonnollisista taustoista tulevat ihmiset maltillisuuteen. Nykytilanne on kuitenkin ajanut entiset naapurit sotaan toisiaan vastaan. Jutun uskonnollisesta vastakkainasettelusta tulee keinotekoisien vaikutelman, pitkät perinteet eivät voi katketa yhtäkkiiseen aivopesuun. Toisaalta otsikon metonymia luo kuvan synkistä tulevaisuudesta.

Useissa uskontoa käsittelevissä jutuissa toisena teemana on kansainvälinen yhteisö. 19.5.2013 julkaistussa pääkirjoituksessa ”Syyrian painajainen pakottaa reagoimaan” islamistien osallisuus sotaan on jo arkista. Kirjoituksessa kerrotaan eri osapuolten julkaisemista videoista, joissa näytetään raakuuksia, joita vankeihin kohdistetaan. Kirjoituksessa kerrotaan videosta, jossa kapinalliskomentaja puraisee kuolleen sotilaan rinnasta irrotettua sydäntä. Kansainvälisellä yhteisöllä tarkoitetaan tässä kirjoituksessa erityisesti Yhdysvaltain ja Venäjän pyrkimyksiä järjestää kansainvälinen konferenssi Syyrian sodan lopettamiseksi. Kirjoituksen mukaan: *”Venäjän ja Yhdysvaltain uusi yhteistyöhaalu perustuu havaintoon, ettei Syyrian sodalle ole näkyvissä muita voittajia kun väkivaltainen fundamentalismi. Sen ei pitäisi olla minkään maan edun mukaista.”* Maita ajaa kokouspöytään siis yhteinen vihollinen, eivät omat, tai edes Syyrian edut. 17.9.2013 kirjoituksessa ”Syyrian myrkykaasujen tuhoamisesta tulee pitkä kujanjuoksu” päädytään edellisen kirjoituksen kanssa samaan lopputulokseen. Yhdysvaltojen ja Venäjän konsensus löytyy yhteisestä vihollisesta: islamisteista.

Samoista aiheista kirjoitetaan, mutta päinvastaiseen lopputulokseen tullaan jutussa ”Pelkäävä valtio on johdonmukainen” (11.9.2013). Kirjoituksen julkaisuajankohta ei ole sattumaa, siinä käsitellään myös Yhdysvaltain vuoden 2001 terrori-iskuja. Kirjoittaja vertaa Yhdysvaltain ja Venäjän käytöstä Syyrian tilanteessa sekä aiemmin historiassa vastaavissa tilanteissa. Venäjä pelkää islamisteja ja fundamentalististen aatteiden leviämistä omaan maahansa. Yhdysvallat sitä vastoin ei tunne oikeaa uhkaajaa ja siksi haparoi toimissaan. Venäjä käyttäytyy johdonmukaisesti tukiessaan al-Assadia. Näkökulma on mielenkiintoinen, mutta antaa ehkä hieman yksipuolisen kuvan Syyrian ja muun Lähi-idän tilanteesta. Venäjä kenties on johdonmukainen, mutta Yhdysvaltojen toimia ei voi suoraan verrata siihen. Silloin mikä tahansa näyttäisi haparoinnilta.

2013 vuoden viimeisessä Syyriaa käsittelevässä pääkirjoituksessa ”Al-Assad teki Syyriasta arabikevään hautausmaan” (28.12.2013) kerrotaan sodan kulusta viimeiseltä vuodelta sekä islamistien tulosta. Edessä on jälleen uusi joko-tai -tilanne liittyen Syyrian tulevaisuuteen: *”Syyrian synkiksi vaihtoehtoiksi uhkaavat jäädä presidentti Bashar al-*

Assadin verinen hallinto ja sen väkivallasta voimansa saaneiden aseistettujen ääriryhmien sekasorto.” Kirjoituksen sävy on pessimistinen, syyrialaisen vaihtoehdot ovat joko huonoja tai huonompia. Pitkästä aikaa pääkirjoituksen keskipisteessä ovat kuitenkin Syyria ja syyrialaiset itse. Vuotta 2013 leimasi kansainvälinen politiikka ja Yhdysvaltojen ja Venäjän vastakkainasettelu, jossa Syyria näytti olevan vain pelinappula niiden laudalla.

Vuoden 2014 ainoa uskontoa käsittelevä pääkirjoitus on julkaistu 25.6. otsikolla ”Irakin hajoaminen näyttää väistämättömältä”. Siinä pääpaino on enemmän Irakissa kuin Syyriassa, vaikka aiheena on Isisin kalifaatti. Sama painotus näkyi usein myös uutispuolella. Kirjoittaja kuvaa Irakin uskonnollisesti jakautunutta väestöä, jonka piirteet ovat samantapaiset kuin Syyriassa. Molemmat valtiot syntyivät samassa Britannian ja Ranskan tekemässä jaossa, jossa rajojen sisään liitettiin niin sunnit, shiitit kuin kurditkin. Sunnalaisen Isisin eteneminen ja voittoputki ovat olleet ennen näkemättömiä varsinkin Irakin puolella. Uskonnon lisäksi kirjoituksessa pohditaan alueen politiikkaa ja taloutta.

Uskonnon käsittelyn lisäksi näkyviä teemoja pääkirjoituksissa oli kolme:

1. Diplomatia ei toimi, hyökätä ei kannata
2. Ulkopoliitiikka, erityisesti suurvalta-ajattelu
3. Tulevaisuuspekulaatiot

Ensimmäinen kategoria, Diplomatia ei toimi, hyökätä ei kannata, sisältää vaihtoehtojen punnintaa tulematta yleensä mihinkään ratkaisuun. 15.6.2012 julkaistaan tällainen kirjoitus otsikolla ”Verenhuuruinen sumu Syyrian yllä”. Siinä todetaan, että keskustelemalla rauhaa ei Syyriaan saada, mutta toisaalta fyysinen väliintulokkaan ei kannata, koska joukkojen olisi oltava massiiviset. Tilannetta verrataan kirjoituksessa 1990-luvun Balkanin sotaan. Kosovoon arvioitiin tarvittavan 200 000 sotilaan interventio, jos osapuolet eivät olisi ryhtyneet aselepoon oma-aloitteisesti. Syyriaan tarvittaisiin paljon suurempi armeija.

Seuraava vaihtoehtojen punninta ajoittuu Syyriassa tapahtuneiden kaasuiskujen jälkeen. Kirjoituksessa ”Pikaiset iskut Syyriaan olisivat sotilaallisesti tehottomia ja poliittisesti vaarallisia” (15.6.2013) vaihtoehdot ovat joko sotilaallisten iskujen toteuttaminen tai toteuttamatta jättäminen. Molempia vaihtoehtoja vertaillaan sekä välittömän tehokkuuden että tulevaisuuden kannalta. Lopussa kuitenkin todetaan, että yksittäiset sotatoimet olisivat todennäköisesti tehottomia. Iskujen taakse tarvitaan suunnitelmallisuutta ja suu-

rempaa konsensusta. Suomen rooli tulee mukaan viimeisessä kappaleessa, jossa kommentoidaan presidentti Sauli Niinistön lausuntoa: ”*Suomi ei ole iskemässä Syyriaan minkään liittouman osana, mutta on osa kansainvälistä yhteisöä, jonka pitäisi päättää, miten Syyriassa toimitaan.*” Päätöksenteko on Suomen osalta ulkoistettu, mutta päätöstä ei ole vielä muodostettu.

Kuvaannollisemmin vaihtoehtoja pohditaan 10.9.2013 ilmestyneessä pääkirjoituksessa ”Maailman värikartta”. Siinä todetaan, ja kärjistetään, että maailma ja Lähi-itä erityisesti eivät ole mustavalkoisia. Sodassa ei ole hyviä, joiden puolella olla ja pahoja, joita vastustetaan. On myös harmaata aluetta ja värit voivat muuttua. Varsinaisesti jutussa pohditaan edelleen sotilaallisten iskujen mahdollisuutta ja voimaa, niiden hyötyjä ja haittoja. Nekään eivät ole mustavalkoisia.

14.9.2013 julkaistussa kirjoituksessa ”Diplomatia ei ole vielä pelastanut ihmishenkeä Syyriassa” vaihtoehtojen punninta on alkanut tuottaa tulosta kansainvälisellä tasolla. Kirjoituksessa kerrotaan Pohjoismaiden roolista Syyrian kemiallisten aseiden riisunnan idean istuttajana ja viestinviejänä. Varsinaisina idean isinä esiintyvät Venäjä ja Yhdysvallat. Kirjoituksessa kuitenkin muistutetaan, että vaikka kemiallisten aseiden ympärillä vellonut kohu on kestänyt jo kuukauden, sota ja tappaminen jatkuvat edelleen Syyriassa. Sopimukset ja iskuilla uhkailu eivät näy syyrialaisien arjessa. Vuoden 2013 lopussa pohditaan seuraavan vuoden Geneve II -rauhanneuvotteluja. Vaihtoehdot liittyvät siihen kuka edustaa kokouksessa ketäkin ja millainen olisi siirtymäkauden hallitus. Kirjoituksen mukaan pohdinta ja lähestyvät neuvottelut eivät lopeta sotatoimia Syyriassa, ja saattavat jopa kiihdyttää niitä.

Seuraava teema on ulkopoliittikka ja erityisesti suurvaltojen osallisuus. Tämän kategorian kirjoituksia on määrällisesti kaikkein eniten *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksista. Ensimmäisen kerran Syyrian sotaa käsitellään laajassa mittakaavassa 28.6.2012. Kirjoituksessa ”Syyrian kriisin leviäminen voi ajaa Venäjää liikkeelle” kerrotaan Syyrian alas ampumasta turkkilaiskoneesta ja sen aiheuttamasta selkkauksesta. Kirjoituksessa pohditaan Turkin roolia Nato-maana ja Venäjää al-Assadin puolustajana. Syyria tuntuu jo nyt jäävän sivuosaan omassa sisällissodassaan. Myöhemmin ajatus vain vahvistuu. 2.7.2012 pääkirjoituksessa (”Väärä viesti Genevestä”) kirjoitetaan Geneven rauhanneuvotteluista, joissa Venäjä ja Kiina ovat kynnyksasemassa Syyriaa koskevissa päätöksissä. YK:n turvallisuusneuvosto on voimaton päätöksissään, jotka edelliset maat jatkuvasti estävät. Kirjoitus on voimakkaasti kanta-aottava ja myös turhautunut tilanteeseen: ”*Jos kiihtyvä*

oman kansan teurastus ja omalle kansalle julistettu sota ei saa Venäjää ja Kiinaa hylkäämään suojattiaan, niin mikä saa?” Venäjän ja Kiinan rooli turvallisuusneuvostossa toistuu vastaavan tapaan useasti seuraavien vuosien aikana, esimerkiksi kirjoituksissa ”Annan lähti, al-Assad jäi” (4.8.2012), ”Syyria hallitsee suursäätilää” (19.6.2012), ”Asekaupoissa kyttee uusi kylmä sota” (14.7.2013) ja ”Syyrialalaisten tappaminen jatkuu muilla kuin kemiallisilla aseilla” (28.9.2013).

Kansainvälisiä suhteita käsitellään myös naapurimaiden kesken. ”Syyrian sota ei ole enää sisäinen” (8.5.2013) ilmestyneessä kirjoituksessa kerrotaan Israelin ilmaiskuista Syyriaan. Niiden varsinainen kohde ei ilmeisesti ollut Syyrian hallitus, vaan Iran. Iskujen kohde saattoi olla Iranin toimittamat ja Syyrian kautta vietävät ohjukset Libanonin Hizbollahille. Israel pelkää niitä käytettävän sitä vastaan. Vastineeksi Iranin aseavusta se on lähettänyt joukkoja Syyrian hallituksen avuksi. Tämäkin kirjoitus osoittaa, että Syyrian sota kytkeytyy isompaan kuvioon koko Lähi-idän alueella. Silti sillä on oma, erillinenkin sota käynnissä.

Melkein kaikissa Syyriaa käsittelevissä pääkirjoituksissa pohditaan jonkin verran tulevaisuutta. Ensimmäisessä Syyriaa käsittelevässä pääkirjoituksessa, 18.5.2012 julkaistussa ”Syyrian tulitauko on verilöyly” arvuutellaan tulevia käännteitä. Siinä esitetään erilaisia ratkaisuehdotuksia Syyrian pahenevalle tilanteelle ja arvellaan tulevaisuuden vallanpitäjiä. Opposition hajanaisuus ei nosta ketään tai mitään esille, joten tilanne on täysin avoin. Kirjoituksessa mainitaan suomalaiset sotilastarkkailijat Syyriassa sekä huoli heidän hyvinvoinnistaan ja jopa selviämistään. YK:n sotilastarkkailijoiden auto vaurioitui aiemmin tienvarsipommista.

Osa kirjoituksista keskittyi tulevaisuuteen myös kokonaan. 12.8.2012 ilmestyneessä kirjoituksessa ”Al-Assadin lähtöön pitää varautua jo nyt” esitellään eri tulevaisuuden vaihtoehtoja, joita ovat Vapaan Syyrian armeijan ryhtyminen väliaikaishallitukseksi, taistelujen laajentuminen uskonsodaksi tai kansainvälinen leviäminen Lähi-idästä alkaen. Kirjoituksessa lopun aikojen uskotaan olevan lähellä: *”Tähän asti ongelmana on ollut se, että al-Assad ei lähde. Seuraava ongelma voi olla, että al-Assad lähtee, mutta kukaan ei tiedä, mitä sitten pitäisi tehdä.”* Syyrian sotaa verrataan muihin arabikevään maihin, erityisesti Libyaan. Libyassa maa tosi oli jakautunut selkeästi kahtia ja siellä oli Naton valvoma lentokielto. *”Syyriassa on kaaos, joka ei ole enää kenenkään hallinnassa.”* Kirjoituksen lopussa, kaiken pohdinnan jälkeen tulos on seuraava: *”Asetelmaa voi*

käännellä miten päin tahansa, mutta näköala ei muutu. Jos täydellistä ihmettä ei tapahdu, Syyriassa on edessä vuosien sekasorto.”

Pääkirjoitusten perusteella Syyrian sota on osa kansainvälistä peliä ja islamismin hallintaa. Lukijalle välittyy kuva uhkaavasta islamismista, johon koko muu maailma yrittää etsiä ratkaisua. Ja tähän ratkaisunetsintään myös pääkirjoitustoimittajat osallistuvat. Toisaalta pääkirjoituksissa ei luoda jatkuvaa vastakkainasettelua islamin eri suuntausten välille, toisin kuin muussa aineistossa, mutta ääri-islamistien osallisuus pakottaa sen reagoimaan muun maailman tavoin.

Pääkirjoitusaineisto poikkeaa monin tavoin koko aineistosta saadusta kuvasta Syyrian sodan islam-uutisoinnissa. Ensinnäkään ne eivät ole vertailukelpoiset, sillä islamia, tai uskontoa yleensäkin ei pääkirjoituksissa juuri käsitelty. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole vertailla näitä aineistoja keskenään, vaan tulkita niitä erillään. Kuitenkin, jos pääkirjoitukset olisivat olleet ainoa aineisto selvittää kuinka *Helsingin Sanomissa* käsitellään islamia osana Syyrian sotaa, tulokset olisivat aivan toisenlaiset.

Syyrian sodan linkittyminen Suomeen on vähäistä pääkirjoituksissa. Suomi mainitaan pääkirjoituksissa toisinaan, usein sivumennen. Ensimmäisessä pääkirjoituksessa oltiin huolissaan suomalaisista YK:n sotilastarkkailijoista. Tämä oli ainoa kirjoitus, jossa Syyrian sota konkreettisesti koskettaa suomalaista. Muissa kirjoituksissa Suomi on osana EU:n päätöksentekoa eli päättämässä aseidenvientikiellosta, ottamassa vastaan pakolaisia ja auttamassa syyrialaisia humanitäärisesti ja lopulta yhtenä Pohjoismaana esittelemässä Venäjälle Syyrian kemiallisten aseiden riisuntaa. Vähäistä roolia ei juuri kritisoida tai ylistetä. Suomen linja osana EU:n ja YK:n linjaa otetaan annettuna eikä Suomelta vaadita enempää. Ainoastaan pakolaisten vastaanottomäärä verrattuna erityisesti Ruotsiin herättää pientä kyseenalaistusta. Erikoista on, että edes vuoden 2014 aikana pääkirjoituksissa ei käsitellä lainkaan Suomesta ja Euroopasta Syyriaan lähteneitä taistelijoita. Vasta viimeisessä pääkirjoituksessa vuonna 2014 aihetta käsitellään, sivusta silloinkin. Kyse on suomalaisten peloista, joista kolmanneksi merkittävin on Isisin joukkoon liittyneet eurooppalaiset. Suurin pelon kohde on Venäjä.

Lähes kaikissa pääkirjoituksissa, jotka käsitelivät Syyriaa, käsitelivät myös jotain muuta valtiota, tai YK:ta tai EU:ta. Tämän myötä kävi selväksi, että Syyrian sota ei ole vain Syyrian sota, siinä on kyse jostain muusta. Alkuun sota linkittyi osaksi arabikevät-

tä, sitten yleisesti Lähi-idän ongelmiin, josta kansainväliseksi kriisiksi. Lopulta Syyrian sota näyttää palautuvan takaisin Syyriaan, toki Isiksen myötä Irakin kainaloon.

6 Lopuksi

6.1 Johtopäätökset

Islam on suuressa roolissa *Helsingin Sanomien* Syyrian sotaa käsittelevässä uutisoinnissa ja sen merkitys kasvaa aineistossa vuosi vuodelta. Juttutyypit muuttuvat pidemmiksi, käsittely laajemmaksi ja syvemmäksi mitä pidemmälle sota jatkuu. Erikoista onkin, että asiantuntijoiden käyttö islam-uutisoinnissa ei vastaa tätä kehitystä. Vaikka tutkittavana on nimenomaan islam-uutisointi, yhtään uskonnon asiantuntijaa, kuten uskontotieteilijää ei ole asiantuntijoiden joukossa. Vuonna 2012 yhdessä jutussa haastateltiin kristityn luostarin johtajia sekä paikallista imaamia. Vuonna 2013 muutamassa jutussa ääneen pääsivät pakolaiset, heissä eri uskontokuntien edustajia. Viimeisenä vuonna suomalaisista taistelijoista kertovien juttujen yhteydessä haastateltiin esimerkiksi paikallista imaamia ja Suomen somaliliiton johtajaa.

Helsingin Sanomien asiantuntijat edustavat politiikan ja historian tutkimusta osana Lähi-idän tutkimusta tai sitten suomalaista näkökulmaa ja turvallisuutta. Islamisteihin liittyvissä jutuissa asiantuntijoina ovat toimineet esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulun ja Ulkopoliittisen instituutin tutkijat sekä Suojelupoliisin edustajat. Näiden uutisten perusteella voisi tehdä sen oletuksen, että islamisteja pidetään enemmän sotilaallisina ja poliittisina kuin uskonnollisina toimijoina. Mutta vaikka sota on yhteiskunnallinen ja poliittinen kriisi, Syyriassa siihen liittyy erityisen paljon uskonnollisia ulottuvuuksia, tämän vuoksi olisi mielestäni erityisen tärkeää käyttää asiantuntijana enemmän Syyrian uskonnollisen kentän tuntevaa henkilöä.

Aineistosta nousseet neljä teemaa painottavat Syyrian sotaa eri tavoin. Yhteenvetona neljän vuoden uskontoaiheisista islam-uutisoinnin teemoista voi sanoa, että ne vahvistavat vastakkainasetteluja eri uskontokuntien, erityisesti sunnien ja shiiojen välillä. Jakolinja mainitaan Syyriaa käsittelevissä uutisissa, ja lisäksi Syyrian tilanne rinnastettuna naapurimaihin ja liittolaisiin ja vihollisiin. Uskonnollinen vastakkaisuus esitetään itseltään selvänä tilanteena Lähi-idän maassa, kuten Syyriassa. Se nähdään pysyvänä seikkana niissäkin uutisissa, jossa kerrotaan pitkästä uskonnollisesta yhteiselosta ja rauhas-ta. Uskonnollista yhteiseloä pidetään useimmiten poikkeuksellisena ja ennen pitkää

päätyvänä tilanteena. Samassa uutisessa, jossa kerrotaan Syyrian pitkästä historiasta ja uskontokuntien ja etnisten ryhmien rinnakkaiselosta, nykytilannetta pidetään enemmän ”normaalitilana”, ikään kuin olevan osa Lähi-idän diskurssia. Kuitenkin, kun näistä kirjoitetaan, vastakkaisuudesta jää vahvempi kuva, se myös vahvistuu metonymioin.

Uutisoinnissa ja teemojen muodostumisessa paljastuu islamin lokeroituminen ja kategorisointi. Jatkuvuus ja selkeys helpottavat lukemista ja tapahtumien seuraamista, mutta tällaisessa tutkimuksessa ne korostuvat, eivätkä aina itselleen ja toimitukselle eduksi. Mutta koska tutkimuksen aineisto oli pelkästään sotauutisointia tai liittyi muutoin konfliktiin, ei kategorisoinnin voi tietenkään olettaa olevan ”tasapainoinen” ja neutraali ja nostavan esille positiivisia uutisia samassa mitassa negatiivisten kanssa. Negatiiviset uutiset nousevat väistämättä esiin. Tärkeää olisi tällöin kuitenkin muistaa niiden neutraali ja korrekti ilmaisutapa.

Viimeisenä vuonna uskonnollista vastakkaisuutta ei enää esiinny juurikaan uskontoaiheisissa uutisissa, mutta tilalle tulivat islamistit. Islamistiteema on mielenkiintoinen, aluksi siitä kirjoitettiin pienin uutisin, välillä jopa epäillen. Vasta vuonna 2013 islamisteista kirjoitettiin osana Syyrian sota. Näissä jutuissa sävy on useimmiten pessimistinen ja negatiivinen, usein uhkaavakin. Lopulta teema kääntyi pelkästään Isisistä kirjoittamiseen. Isisin taustoista kirjoitettiin usein ja perusteellisesti, mikä oli uutta verrattuna aiempiin islamistiryhmiin tai edes uskontokuntiin. Islamistiteeman jutuissa ei ollut havaittavissa yleisesti sävyä, ne olivat lähinnä uutisjuttuja.

Länsimaisten ja suomalaisten taistelijoiden teema on edellisiin verrattuna värikkäin. Teema sisältää sekä pieniä uutisia että pitkiä raportteja. Suomalaisia kohdellaan kuin varoen ja tuomitsematta, yritetään ymmärtää syitä lähdön takana. Suomalaisista taistelijoista kirjoitetut jutut olivat pidempiä raportteja ja niissä käytettiin useita asiantuntijoita sekä haastateltiin lähtijän lähipiiriä. Suomesta lähteneitä ei kutsuttu kertaakaan terroristeiksi. Ulkomaalaiset ovat kirjavampi ryhmä, heidän kohdallaan kirjoitetaan väkivallasta ja radikalisoitumisesta sekä mahdollisen paluun riskeistä, suomalaisten kohdalla tällaista ei esiintynyt. Muista länsimaalaisista myös useammin mainittiin tämän alkuperäinen kotimaa tai yhteys Lähi-itään kuin suomalaisista. Jaottelu vahvistaa me ja muut -ajattelua suomalaisten ja muiden länsimaalaisten välillä, mutta ei juuri kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten taistelijoiden, tai suomalaisten taistelijoiden ja muiden suomalaisten välillä.

Lehti itse päättää, mikä ylittää sen uutiskynnyksen ja kuka pääsee ääneen, kuten Stig Hjarvard (2012) kirjoittaa. Tähän voisi vielä lisätä uutisten sävyn ja teemojen painotuksen. Suomalaisten tiedonsaanti uskonnollisista asioista mediatisaation teorian mukaan on peräisin mediasta, ja silloin myös vastuun kuuluisi siirtyä sille. Edelliset teemat ovat Syyrian sodan islam-uutisoinnista nostettuja, mutta voisin väittää, että sekä islamistit että länsimaisten ja suomalaisten taistelijoiden teemat nousevat koko Syyrian sodan uutisoinnin suurimmiksi teemoiksi. Ääni on useimmiten muilla kuin muslimeilla tai uskonnollisilla asiantuntijoilla, ja painotus äärijärjestöjen hirmuteoissa sekä yksittäisissä radikalisoituneissa. Se on *Helsingin Sanomien* valinta.

Uskonto vaikuttaa pääkirjoituksissa havaittavassa käsittelytavassa olevan enemmän osana Syyrian ja Lähi-idän kulttuuria kuin erillinen ilmiö. Pääkirjoituksissa ei kerrota sunnien ja shiiojen vastakkaisuudesta tai korosteta presidentti al-Assadin alaviittisuutta. Vain muutamassa kirjoituksessa pohdittiin polarisoitumista, mutta niissä käsiteltiin lisäksi politiikkaa ja historiaa. Islam ei korostu, mutta ei kuitenkaan jää huomiotta. Se on osa syyrialaisia, mutta ei yksin määrittele heitä. Lähes kaikki uskonnosta tehdyt huomiot liittyvät islamisteihin ja fundamentalisteihin. Islamistit ovat poikkeus ja epävakauden luoja Syyrian tilanteessa. Ne ovat uskonnon kategoriassa toimijoita, jotka ylittävät uutiskynnyksen pääkirjoitustasolla. Islamisteista kirjoitetaan jopa uhkaavaan sävyyn eikä raakuuksien yksityiskohtia vältellä. Toisaalta islamistien tulo on voitu nähdä jopa varovaisen positiivisena seikkana ainakin siinä suhteessa, että niiden myötä Yhdysvallat ja Venäjä ovat vihdoon löytämässä konsensuksen Syyrian väliintulosta ja YK:n turvallisuusneuvoston roolista.

Usein pääkirjoituksissa käsiteltiin kolmea teemaa: ulkopoliittikkaa, vaihtoehtoja ja tulevaisuutta. Monesti aiheet kietoutuivat toisiinsa eikä kirjoituksesta ollut aina löydettävissä vain yhtä teemaa. Yleisesti pääkirjoituksista on huomattavissa, että ne ovat hyvin ratkaisukeskeisiä tai ratkaisua vaativia. Kannanotot eivät aina ole selviä ja silloin pääkirjoituksissa punnitaan vain enemmän eri vaihtoehtoja. Joka tapauksessa Syyrian nykytilanne tai nykyinen suunta näyttää usein lehdessä toivottomalta. Erityisesti turhautuminen purkautuu Venäjän suuntaan. Sen ja Kiinan estämät YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat näyttävät *Helsingin Sanomissa* ikään kuin vastuunvapautuksena al-Assadille ja voimattomuuden osoituksena YK:lle. Välillä Venäjä näyttää pääkirjoitusten valossa jopa osasylliseltä Syyrian sodan jatkumiselle. Yhdysvaltojen antama tuki oppositiolle ja ilmaiskujen suunnittelu saavat lehdessä varovaisen tuen, vaikka sotilaallinen väliintulo on yleisesti nähty pääkirjoituksissa arveluttavana. EU:n rooli jää huomatt-

tavan pieneksi kaiken aikaa. Kirjoituksissa korostuu Ranskan ja Englannin rooli Yhdysvaltojen liittolaisena, muuten EU on ainoastaan pakolaisten vastaanottaja sekä taloudellisten pakotteiden asettaja. Eikä siltä muuta kirjoituksissa edes vaadita. Samoihin tuloksiin päätyi myös tutkija Taira (2008) selvittäessään *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksista islamin käsittelyä. Vaikka islam on läsnä kirjoituksissa yhä enemmän, se silti on usein sidottu politiikkaan tai talouteen.

Ratkaisukeskeisyys ja yhdistäminen kansainväliseen politiikkaan erityisesti islamisteja käsittelevissä pääkirjoituksissa näyttävät viittaavaan islamin turvallistamiseen ja hallintaan. Pyrkimyksenä vaikuttaa olevan asettaa islam sille kuuluvaan paikkaan eli ihmisten henkilökohtaiseksi asiaksi, mutta islamismien kohdalla tilanne on toinen. Islamisteista kirjoitettiin vähän, mutta painokkaasti ja vaatimuksia esittäen. On tärkeää tehdä eron radikaalin fundamentalismin ja islamin välillä, joten suunta on siis oikea. Pääkirjoituksissa ei myöskään sorruttu uutispuolella esiintyneisiin metonymioihin. Esimerkiksi otsikoissa ”Alepossa kylvetään pitkää vihaa” ja ”Syyrian painajainen pakottaa reagoimaan” ei esiinny uskontoa lainkaan eikä niissä kerrota sodan osapuolista tai näiden taustoista mitään. Kirjoitusten sisältökin on huolella laadittu. Islamin hallinta ja turvallistaminen ovat tämän tutkimuksen tulosten perusteella islamismien hallintaa ja turvallistamista. Maanpuolustuskorkeakoulun, Suojelupoliisin sekä terrorismin tutkijoiden käyttö asiantuntijoina islamisteja käsittelevässä uutisoinnissa vahvistavat asiaa.

6.2 Tulosten käyttö ja hyöty

Saamani tulokset antavat laajan ja kattavan kuvan siitä, kuinka *Helsingin Sanomien* Syyria-uutisoinnissa islamia käsitellään. Eri teemojen käsittely antaa yksityiskohtaista tietoa islamin käsittelystä erityisesti sotauutisoinnissa. Aineisto yleisiltä osin on vertailukelpoinen myös aiemmin tehtyihin niin suomalaisiin kuin kansainvälisiin tutkimuksiin. Tulokset hyödyttävät tutkijoiden lisäksi myös toimittajia ja toimituksia siitä, miten uskonnoista kirjoitetaan. Tutkimuksen tarkoitus ei ole ollut tehdä ohjenuoraa medialle uskontojen käsittelystä, vaan tuoda esimerkein esille millaista se on.

Tulosten perusteella islamia (ja muita uskontoja) käsitellään *Helsingin Sanomissa* asiallisesti ja faktat esitettiin oikein. Toki uutisoinnissa asiat esitetään lyhyesti ja kärjistetyksi, jolloin lukijalta odotetaan jonkin verran ennakkotietoa historiasta ja uskonnoista. Eri teemojen tutkimisen avulla tuli näkyviin niiden vaihtelevuus ja vanhojen korvautuminen uusilla. Ajan ja sodan kuluessa lukijaa ”ohjataan” uuteen suuntaan, minkä tällainen ai-

neistoanalyysi tekee läpinäkyväksi. Muutos ei tietenkään ole huonoa, mutta teemojen painotukset ovat kirjaimellisesti painotuksia, niihin halutaan tarttua, vaikka samalla se tapahtuu edellisten kustannuksella.

Vertailu koko Syyriaa käsittelevän islam-uutisoinnin ja pääkirjoitusten välillä oli mielenkiintoinen. Se toi esille kuinka pienessä roolissa islam on Syyrian sodassa verrattuna islamisteihin, ainakin *Helsingin Sanomien* mukaan. Kun otetaan huomioon islamin turvallistamisen ja hallinnan teorit lehden motiivit kenties paljastuvat hieman. Toiseksi pääkirjoituksissa ei käsitelty lainkaan länsimaisten ja suomalaisten taistelijoiden osallisuutta Syyrian sodassa. Pääkirjoitus on lehden kanta ajankohtaiseen aiheeseen. Joko lehdellä ei ole asiaan kantaa tai aihe ei ole tarpeeksi ajankohtainen. Näiden esimerkkien avulla toivoisin tutkimustani hyödynnettävän tulevassa uskontoja käsittelevissä uutisissa ja kirjoituksissa.

6.3 Tulosten arviointi ja luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulosten arviointia ei voida kvantitatiivisen tutkimusmetodin tapaan mitata numeraalisesti. Aineisto on valikoitu, mutta sitä pyritään tarkastelemaan kriittisesti ja objektiivisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistettävyyteen ja saadut tulokset pätevätkin ainoastaan tutkittuun aineistoon. Niiden perusteella ei voida siis sanoa mitään edes vastaavanlaisista aineistoista. Aineistosta saadut tulokset kertovat paitsi itsestään, myös lehden linjasta sekä jotain myös Suomen asenneilmapiiristä.

Kuitenkin aineistosta saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina, koska ne on käsitelty ja arvioitu huolella. Samaa aineistoa on myös tutkittu eri tavoin ja eri näkökohdista ja saadut tulokset ovat tukeneet toisiaan. Diskurssianalyysin ja sisällönanalyysin avulla esille nousivat tarkemmin tutkitut teemat, molemmat ovat valideja työkaluja tämänkaltaisissa tutkimuksissa. Kvantitatiivisen tutkimusmetodin avulla selvitin yleisiä piirteitä aineistosta, siltä osin tutkimuksen tuloksia on mahdollista vertailla muihin vastaavanlaisiin tutkimuksiin.

6.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimukseni antaa lukuisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Jatkotutkimusta voidaan tehdä olemassa olevan aineiston jatkeeksi samasta lehdestä ja samalla otoksella. Tarkas-

teluväliä on myös mahdollista harventaa esimerkiksi yhteen viikkoon kuukaudessa jos sota pitkittyy. Tällöin riskinä on kuitenkin se, että jotain mielenkiintoista jää aineiston ulkopuolelle.

Aineiston tuloksia voidaan myös esimerkiksi verrata samalta ajalta johonkin toiseen kotimaiseen lehteen. Suurempi paikallislehti (*Kaleva*) voisi antaa mielenkiintoisia vertailutuloksia. Toisaalta kytkennästä on mahdollista tehdä kansainvälinen ja valita ulkomaisen päivälehdteen joko läheltä samantapaisesta maasta kuten Ruotsista (*Dagens Nyheter*) tai suuremman vertailun vuoksi vaikka Ranskasta (*Le Monde*) tai Yhdysvalloista (*The New York Times*). Aineiston pystyisi myös laajentamaan käsittämään koko Sanoma-konsernin, jolloin mukaan tulisivat internetsivut ja tv-uutiset. Näin vertailuaineistoksi olisi mahdollista ottaa *Al Jazeera*. Vertailuaineisto koottaisiin samaan tapaan sekä kaikesta Syyria-uutisoinnista että tarkemmin sen islam-uutisoinnista.

Syyrian sodan islam-uutisoinnin käsittelyä voisi myös verrata johonkin toiseen sotaan, esimerkiksi Afganistaniin (1975–1992 ja 2001–) tai Irakiin (2003–2011). Tällöin teema voisi olla jokin tarkempi, esimerkiksi kuinka islamia käsiteltiin kyseisessä sotauutisoinnissa. Näin myös ajallinen muutos sota-aiheisten islam-uutisten kohdalla syvenisi.

Lähteet

Allen, Brooke

2012 *Satumainen Syyria. Matka loisteliaan kulttuurin ja historian maahan*. Helsinki: Into.

Archer, Toby

2006 Historian koukerot muokkasivat radikaalia islamismia. *Ulkopolitiikka* 3/2006.

Aro, Jessikka

2014 Syyrian rauhanneuvottelujen toinen kierros käynnistyi laihoihin tuloksiin. *YLE uutiset*. 10.2.2014.
http://yle.fi/uutiset/syyrian_rauhanneuvottelujen_toinen_kierros_kaynnistyi_laihoihin_tuloksiin/7080426?ref=leiki-uu

BBC

- 2012 Profile: Syria's Ruling Baath Party. *BBC News Middle East*. 9.7.2012. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-18582755>
- 2013 Guide To Armed And Political Opposition. *BBC News Middle East*. 13.12.2013. URL: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003>

Central Intelligence Agency

- 2014 *The World Factbook. Syria*. 20.6.2014. Viitattu 24.11.2014. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>

Elävä arkisto

- 2013 *Arabikevään historiaa maa maalta ja käsite käsitteeltä. Osa 8. Libanon, Syyria ja Jordania*. Päivitetty 12.7.2013. URL: http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/arabikevaan_historiaa_maa_maalta_ja_kasite_kasitteelta_97570.html#media=97604

Harrison, Ross

- 2013 Arab Spring or Islamic Spring? *The National Interest*. 26.8.2013. URL: <http://nationalinterest.org/commentary/arab-spring-or-islamic-spring-8950>

Heiskanen, Heikki

- 2014 Syyrian kapinallisryhmien vaihtelevat kuviot. *YLE uutiset*. 10.1.2014. URL: http://yle.fi/uutiset/syyrian_kapinallisryhmien_vaihtelevat_kuviot/7024831

HS

- 2014 Al-Qaida kielsi terroristijärjestö Isiksen. *Helsingin Sanomat*. 4.2.2014.

Human Rights Council

- 2013 *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*. 4.6.2013. URL:

http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A-HRC-23-58_en.pdf

Huusko, Jukka

2014 Ääri-islamistit käänsivät Syyrian sodan kurssin. *Helsingin Sanomat*.
19.1.2014.

Hämeen-Anttila, Jaakko

2004 *Islamin käsikirja*. Helsinki: Otava.

ICSR

2014 *About us*. ICSR. Viitattu 16.2.2015. URL: <http://icsr.info/about-us-2/>

Jokinen, Saana-Maria

2013 Irakin jihadisteja taistelee nyt Syyriassa. *Ulkopolitiikka 1/2013*.

Kerkkänen, Ari

2011 Syyrialla on edessään pitkä kamppailu. *Ulkopolitiikka 4/2011*.

Kerkkänen, Ari & Mirva Helenius

2013 Kurdikevät. *Ulkopolitiikka 1/2013*.

Kioski

2015 *Yle TV2*. Jakso 14. Esitetty 5.2.2015.

Kokkonen, Yrjö

2015 Vuosi 2014 oli Syyrian sodan verisin. *YLE Uutiset*. 2.1.2015. URL:
http://yle.fi/uutiset/vuosi_2014_oli_syyrian_sisallissodan_verisin/7716429

Lehti, Marko

2012 Kuka tuo rauhan Syyriaan? *Ulkopolitiikka 3/2012*

Maahanmuuttovirasto

- 2013 *Syyria: Tilannekuva, kesäkuu 2013*. Viitattu 28.6.2013. URL: http://www.migri.fi/download/46075_Syyria-tilannekuva_28.6.2013.pdf?96dd74ab18b7d188
- 2014 *Syyria: Tilannekatsaus, 11.12.2014*. Viitattu 12.1.2015. URL: http://www.migri.fi/download/57191_Tilannekatsaus_Syyria_joulukuu_2014.pdf?691b03d414e4d188

Manfreda, Primoz

- 2014 *Who Supports The Syrian Regime? The Backers of President Bashar Al-Assad*. About.com Middle East Issues. Viitattu 25.2.2014. URL: <http://middleeast.about.com/od/syria/tp/Who-Supports-The-Syrian-Regime.htm>

MediaAuditFinland

- 2014 LT-Levikkitilasto 2013. Päivitetty 23.6.2014. Viitattu 18.2.2015. URL: <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/Levikkitilasto2013.pdf>

Merikallio, Katri

- 2012 Tappaminen kiihtyy: Mitä Syyriassa oikein tapahtuu – ja miksi? *Suomen Kuvalehti* 39/2012.

Palva, Heikki

- 2004 Islam. – Katja Hyry ja Juha Pentikäinen (toim.). *Uskonnot Suomessa*, 180–214. Helsinki: WSOY.

Patokallio, Mikko

- 2014 Isiksen vastainen koalitio ja Syyrian sisällissota. 28.10.2014. *The Ulkopolitist*. URL: <http://ulkopolitist.fi/2014/10/28/isiksen-vastainen-koalitio-ja-syyrian-sisallissota/>

Pörsti, Joonas

2013   Diplomaattinen vaihtoehto. *Ulkopolitiikka* 3/2013.

Neumann, Peter R.

2015   *Foreign Fighter Total in Syria/Iraq Now Exceeds 20,000; Surpasses Afghanistan Conflict in the 1980s*. ICSR. 26.1.2015. URL: <http://icsr.info/2015/01/foreign-fighter-total-syriairaq-now-exceeds-20000-surpasses-afghanistan-conflict-1980s/>

Saarinen, Tuija

2012   Kurdilainen perhe- ja tapakulttuuri. *Monikko-makasiini*, 24–25. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Sardar, Ziauddin & Merryl Wyn Davies

2007   *Islam. Alkuteos: The No-Nonsense Guide to Islam* (suom. Mari Janatuinen). Helsinki: Into Kustannus Oy.

Svensson, Kristian

2014   Syyrian rauhanneuvottelut umpikujassa. *YLE uutiset*. 14.2.2014. http://yle.fi/uutiset/syyrian_rauhanneuvottelut_umpikujassa/7088259

UNA Finland/Suomen YK-liitto

2013a   Arabikevät. (Päivitetty 7.8.2013). *Globalis*. Viitattu 26.2.2014. URL: <http://www.globalis.fi/Konfliktit/Arabikevaet>

2013b   Syyria. (Päivitetty 4.7.2013). *Globalis*. Viitattu 26.2.2014. URL: <http://www.globalis.fi/Konfliktit/Syyria>

U.S. Department of State

2014   *Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIL*. Viitattu 18.2.2015 URL: <http://www.state.gov/s/seci/index.htm>

Zidan, Aisha

2014   Syyrian sodassa on tuhansia ulkomaalaisia. *Helsingin Sanomat*. 22.2.2014.

Kirjallisuus

Ahmed, Sara

2004   Affective economies. *Social Text* (79)2004: 2. (117–139).

Archer, Toby & Leena Malkki

2013   Miten terrorismin ja radikalisoitumisen vastaisesta toiminnasta tuli tärkeä kysymys Suomessa. – Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) *Islam, hallinta ja turvallisuus*, 79–107. Turku: Eetos.

Axner, Marta

2013   *Public Religions in Swedish Media. A Study of Religious Actors on Three Newspaper Debate Pages 2001–2011*. Uppsala: Uppsala Universitet.

Benotman, Noman & Emad Naseraldin

2012   *The Jihadist Network in the Syrian Revolution. A Strategic Briefing*. Quilliam Foundation. 10.9.2012. URL:
<http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/the-jihadist-network-in-the-syrian-revolution.pdf>

Fairclough, Norman

1992   *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity.

1997   *Miten media puhuu? Alkuteos: Media Discourse (1995)*. (suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard). Tampere: Vastapaino.

Hjarvard, Stig

2012   Three Forms of Mediatized Religion. Changing the Public Face of Religion. – Stig Hjarvard & Mia Lövhelm (toim.), *Mediatization and Religion. Nordic Perspectives*, 21–44. Göteborg: Nordicom.

Hokka, Jenni; Katja Valaskivi, Johanna Sumiala & Suvi Laakso

- 2013 Suomalaiset sanomalehdet uskonnollisen maiseman tuottajina: uskonto-journalismi Helsingin Sanomissa, Ilkassa, Kalevassa ja Karjalaisessa vuosina 2007–2011. *Media & viestintä* (36)2013: 2. (6-21).

Huuhtanen, Heidi

- 2002 Sionismi Israelin ulkopoliitikassa ja konflikti miehityistä alueista – Hannu Juusola & Heidi Huuhtanen (toim.), *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*, 45–68. Helsinki: Gaudeamus.

Kerkkänen, Ari

- 2013 Muuttuva Lähi-itä. – Ari Kerkkänen & Lotta Aunio (toim.), *Lukemista Levantista: suomalaisten tutkijoiden kirjoituksia Lähi-idästä*, 1-11. Helsinki: Suomen itämainen seura.

Knott, Kim; Elizabeth Poole & Teemu Taira

- 2013 *Media Portrayals of Religion and the Secular Sacred. Representation and Change*. Farnham: Ashgate.

Maasilta, Mari; Juho Rahkonen & Pentti Raittila

- 2008 *Islam suomalaisissa joukkoviestimissä*. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja A 103. Tampere: Tampereen yliopisto.

Martikainen, Tuomas

- 2013 Uskonnon hallinta ja turvallistaminen valtiollisena toimintana. – Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.), *Islam, hallinta ja turvallistaminen*, 253–277. Turku: Eetos.

Martikainen, Tuomas & Marja Tiilikainen

- 2013 Johdanto: islamin hallinta. – Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.), *Islam, hallinta ja turvallistaminen*, 9-24. Turku: Eetos.

Multanen, Pertti

- 2002 Arabinationalismista islamismiin. – Hannu Juusola & Heidi Huuhtanen (toim.), *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*, 120–146. Helsinki: Gaudeamus.
- 2013 Globalisaation käänköpuoli? Pohdintoja arabimaiden liikehdinnän taustois-
ta. – Ari Kerkkänen & Lotta Aunio (toim.), *Suomalaisten tutkijoiden kir-
joituksia Lähi-idästä*, 37–42. Helsinki: Suomen itämainen seura.

Nelson, Chad & Robert H. Jr. Woods

- 2011 Content Analysis. – Michael Stausberg ja Steven Engler (toim.), *The
Routledge handbook of research methods in the study of religion*, 109–
121. Routledge: London.

Niemelä, Kati

- 2013 Sanomalehdet uskonnollisen muutoksen edelläkävijöinä. – Uskonto poh-
joismaisessa lehdistössä 1988–2008. *Media & viestintä* (36)2013: 2. (53–
67).

Palva, Heikki

- 1999 Islam Lähi-idän muslimimaiden politiikassa. – Heikki Palva & Juha Pentti-
käinen (toim.). *Uskonnot maailmanpolitiikassa*, 187–228. Helsinki:
WSOY.

Rahkonen, Juho

- 2007 *Kirkko median kuvastimessa. Kristinuskon ja kirkollisten asioiden käsitte-
ly viidessä sanomalehdessä tammikuusta huhtikuuhun 2006*. Kirkon tut-
kimuskeskuksen www-julkaisu ja 12. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Richardsson, John E.

- 2007 *Analysing Newspaper: An Approach From Critical Discourse Analysis*.
Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Salehzadeh, Alan

2013 *Syyrian sisällissota: syitä ja taustatekijöitä*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos.

Sarlin, Tommi

1999 Muslimit päivälehtien sivuilla. Tuula Sakaranaho & Heikki Pesonen (toim.), *Muslimit Suomessa*, 128–143. Helsinki: Yliopistopaino.

Taira, Teemu

2008 Islamin muuttuva julkisuuskuva. Tapaustutkimus Helsingin Sanomista 1946–1994. – Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.), *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*, 200–224. Helsinki: SKS.

2013 Making Space for Discursive Study in Religious Studies. *Religion*. 43(1). (26–45). London: Routledge.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi

2009 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Zelin, Aaron Y.

2013 *ICSR Insight: European Foreign Fighters in Syria*. ICSR. 2.4.2013. URL: <http://icsr.info/2013/04/icsr-insight-european-foreign-fighters-in-syria-2/>

Zelin, Aaron Y. & Kohlmann Evan F. & al-Khouri Laith

2013 *Convoy of Martyrs in the Levant*. A Joint Study Charting the Evolving Role of Sunni Foreign Fighters in the Armed Uprising Against the Assad Regime in Syria. The Washington Institute for Near East Policy. June 2013. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/Zelin20130601-FlashpointReport-v2.pdf>

Kuvat

Kuva 1. (s. 24) *Swiss-ification: Syria's Best Hope for Peace*. URL:

<http://www.necsi.edu/research/social/syria/>

Kuva 2. (s. 26) *Who's Fighting Whom in Syria?* URL:

<http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2012/10/18/whos-fighting-who-in-syria/>

Aineisto

Helsingin Sanomat 17.3.2011–29.9.2014.